

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

David Linhart

Prověřování v přípravném řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Simona Heranová, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 9. 2. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 285 317 znaků včetně mezer.

David Linhart

V Praze dne 9. 2. 2024

Úvod.....	7
1. Zasazení fáze prověřování do kontextu trestního řízení a jeho jednotlivých stádií.....	9
1.1. Přípravné řízení.....	11
1.1.1. Účel a funkce přípravného řízení	12
1.1.2. Právní úprava a fáze přípravného řízení.....	14
1.1.2.1. Šetření jako předprocesní stadium	15
1.1.2.2. Fáze prověřování.....	18
1.1.2.3. Fáze vyšetřování	18
1.1.3. Formy přípravného řízení.....	19
1.1.3.1. Standardní přípravné řízení.....	19
1.1.3.2. Rozšířené přípravné řízení	20
1.1.3.3. Zkrácené přípravné řízení	20
2. Prověřování v přípravném řízení při standardním průběhu trestního řízení	20
2.1. Prověřování.....	20
2.2. Účel a funkce prověřování.....	21
2.2.1. Účel prověřování	21
2.2.2. Funkce prověřování.....	21
2.3. Základní zásady trestního řízení v rámci prověřování.....	22
2.3.1. Základní zásady trestního řízení a jejich projevy v rámci prověřování	23
2.3.1.1. Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů.....	23
2.3.1.2. Zásada oficiality a zásada legality	24
2.3.1.3. Zásada rychlosti řízení	25
2.3.1.4. Zásada přiměřenosti (zdrženlivosti).....	26
2.3.1.5. Zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací	26
2.3.2. Výjimky z uplatňování základních zásad trestního řízení v rámci prověřování	27
2.3.2.1. Zásada obžalovací.....	27
2.3.2.2. Zásada veřejnosti	28
2.3.2.3. Zásada zajištění práva na obhajobu	30
2.3.2.4. Zásada ústnosti a bezprostřednosti.....	31
2.4. Vybrané subjekty trestního řízení ve fázi prověřování.....	31
2.4.1. Policejní orgán.....	33
2.4.1.1. Policie České republiky	33
2.4.1.2. Jiné policejní orgány	36
2.4.1.3. Činnost policejních orgánů	37
2.4.2. Státní zástupce.....	39
2.4.2.1. Příslušnost státních zastupitelství a státních zástupců	40
2.4.2.2. Státní zástupce v rámci prověřování	42

2.4.2.3.	Dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení.....	43
2.4.2.4.	Dohled v soustavě státního zastupitelství	45
2.4.3.	Soud.....	46
2.4.3.1.	Úloha soudu v rámci prověřování.....	46
2.4.3.2.	Jednotlivé činnosti soudu v rámci prověřování	47
2.4.3.3.	Příslušnost soudu v přípravném řízení	48
2.4.4.	Podezřelý.....	49
2.5.	Zahájení prověřování.....	50
2.5.1.	Rozlišení stupňů podezření	50
2.5.2.	Podněty k trestnímu stíhání	51
2.5.2.1.	Vlastní činnost orgánů činných v prověřování	51
2.5.2.2.	Trestní oznámení a podněty jiných osob a orgánů.....	51
2.5.3.	Postup policejního orgánu (státního zástupce) po obdržení podnětu.....	53
2.5.3.1.	Zahájení trestního řízení sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení 54	
2.5.3.2.	Zahájení trestního řízení provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů 56	
2.6.	Průběh prověřování.....	59
2.6.1.	Procesní použitelnost důkazů v řízení před soudem	60
2.6.1.1.	Neodkladné a neopakovatelné úkony a jejich použitelnost v dalších stádiích	63
2.6.1.2.	Výslech svědka postrádající povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu a použitelnost protokolu o výslechu.....	63
2.6.1.3.	Jiné důkazy použitelné v řízení před soudem	65
2.6.2.	Podání vysvětlení	65
2.6.2.1.	Osoby podávající vysvětlení	66
2.6.2.2.	Výzva k podání vysvětlení.....	66
2.6.2.3.	Průběh vysvětlení.....	66
2.6.2.4.	Odlišení vysvětlení od výslechu osob	67
2.6.2.5.	Nedostatky současné právní úpravy podání vysvětlení	69
2.6.3.	Ohledání (místa činu a zajišťování stop na místě činu)	69
2.6.3.1.	Ohledání.....	69
2.6.3.2.	Pojem a význam místa činu	71
2.6.3.3.	Ohledání místa činu	72
2.6.3.4.	Problematika pachových stop a pachové identifikace	74
2.7.	Skončení prověřování.....	78
2.7.1.	Lhůty ke skončení prověřování	78
2.7.2.	Způsob vyřízení věci v rámci prověřování.....	80
2.7.2.1.	Odevzdání věci.....	80

2.7.2.2.	Odložení věci	81
2.7.2.3.	Dočasné odložení trestního stíhání	84
2.7.2.4.	Zahájení trestního stíhání	85
3.	Zkrácené přípravné řízení	86
3.1.	Zkrácené přípravné řízení	86
3.2.	Právní úprava zkráceného přípravného řízení	88
3.3.	Základní zásady trestního řízení v rámci zkráceného přípravného řízení	88
3.4.	Orgány činné ve zkráceném přípravném řízení	88
3.5.	Podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení	89
3.5.1.	Pozitivní vymezení dle ustanovení § 179a odst. 1 TŘ	90
3.5.2.	Negativní vymezení dle ustanovení § 179f odst. 1 TŘ	92
3.5.3.	Posouzení podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem 92	
3.6.	Úvahy, kdy lze zkrácené přípravné řízení vzhledem k jeho účelu reálně konat.....	94
3.6.1.	Účel zkráceného přípravného řízení a změna lhůty pro jeho skončení	94
3.6.2.	Konání zkráceného přípravného řízení dle ust. § 179a odst. 1 písm. a) TŘ.....	95
3.6.3.	Konání zkráceného přípravného řízení dle ust. § 179a odst. 1 písm. b) TŘ	95
3.7.	Zahájení zkráceného přípravného řízení.....	97
3.8.	Sdělení podezření, práva podezřelého a jeho postavení	98
3.8.1.	Sdělení podezření	98
3.8.2.	Práva podezřelého	99
3.8.3.	Srovnání postavení podezřelého s postavením obviněného	99
3.9.	Průběh zkráceného přípravného řízení	100
3.10.	Zkrácené přípravné řízení konané proti zadrženému podezřelému	100
3.11.	Skončení zkráceného přípravného řízení	101
3.11.1.	Skončení zkráceného přípravného řízení policejním orgánem.....	102
3.11.2.	Skončení zkráceného přípravného řízení státním zástupcem	103
3.11.2.1.	Návrh na potrestání	103
3.11.2.2.	Návrh na schválení dohody o vině a trestu	104
3.11.2.3.	Odložení věci	104
3.11.2.4.	Podmíněné odložení věci	104
3.11.2.5.	Odevzdání věci.....	105
3.11.2.6.	Vrácení věci policejnímu orgánu	105
3.11.2.7.	Předání věci policejnímu orgánu dle ust. § 179c odst. 3 TŘ	105
3.11.2.8.	Jiný postup	106
Závěr.....		108
Seznam použitých zdrojů		110

Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce	116
Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce	118

Úvod

Tématem diplomové práce je „*prověřování v přípravném řízení*“. Prověřování v přípravném řízení představuje samostatnou fázi přípravného řízení, jejímž smyslem je prověřit a objasnit skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byla spáchán trestný čin, a směřující k odhalení pachatele. Činnost orgánů činných v trestním má být proto organizována pouze v rozsahu umožňujícím posouzení, zda má být rozhodnuto o zahájení trestního stíhání vůči konkrétní osobě, nebo naopak o odložení či jiném vyřízení věci.

Prověřování je určitým samostatným časovým úsekem trestního řízení, délka jehož trvání se může v nejzávažnějších a skutkově složitých případech pohybovat, i vzhledem k možnosti prodloužení lhůt k jeho skončení, v řádu měsíců, ve zcela mimořádných případech dokonce i v řádu let. Zahrnuje proto celou škálu různých institutů trestního práva procesního vztahujících se jak k samotnému zahájení, průběhu a skončení prověřování a jednotlivým úkonům v jeho rámci prováděným, tak k jednotlivým subjektům trestního řízení a jejich postavení, právům a povinnostem v rámci prověřování. Fázi prověřování proto považuji za obsáhlou, komplikovanou a poměrně nepřehlednou problematiku. Činnost orgánů činných v trestním řízení je v rámci fáze prověřování velmi různorodá. Orgány činné v trestním řízení disponují četnými oprávněními k provádění nejrůznějších úkonů, jejich postup bude záviset na mnoha různých okolnostech a s přihlédnutím k těmto okolnostem se bude lišit v každé trestní věci. Svébytnou otázkou je rozsah dokazování v rámci prověřování. Ačkoli proklamovaný záměr současné právní úpravy hovoří o přesunutí těžiště dokazování do fáze projednání věci před soudem a dokazování v rámci prověřování v zásadě omezuje na provádění neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, je legitimní otázkou, zda realita vymezenému požadavku odpovídá. Použitelnost takto provedených důkazů v pozdějších stádiích trestního řízení, resp. následky porušení procesních předpisů ve vztahu k dokazování, vyvolávají taktéž celou řadu nejasností. Pro jejich posouzení neposkytuje východisko trestní řád, ale k posuzování dochází vždy *ad hoc* s přihlédnutím k ustálené soudní praxi Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Ačkoli prošla současná právní úprava trestního řízení desítkami zásadních novelizací, sahá historie jejího vzniku do šedesátých let dvacátého století. V této souvislosti bývá opakovaně vyslovován požadavek odstranit formou kompletní rekodifikace trestního práva procesního nedostatky současné právní úpravy a přizpůsobit ji dynamickému vývoji lidské společnosti.

Jedná se tudíž dle mého názoru o značně rozsáhlé téma, jehož důkladné zpracování se vzhledem k žádoucímu rozsahu diplomové práce nejeví jako jednoduchý úkol. Abych se mohl detailněji a hlouběji věnovat problematice vybraných institutů v rámci prověřování, bude nutné

výklad k jiným institutům prověřování buď zcela vypustit, nebo alespoň omezit na pouhou reflexi současné právní úpravy bez hlubších úvah.

Práce je strukturována do tří základních částí řazených od nejobecnější (trestní řízení a přípravné řízení obecně) po tu nejspecifičtější (zkrácené přípravné řízení). Každá z částí je následně vnitřně členěna na dílčí kapitoly. Strukturu textu v rámci jednotlivých částí jsem volil v zájmu zachování chronologické posloupnosti jednotlivých institutů. Část první se věnuje obecným otázkám trestního práva, trestnímu řízení a jeho rozlišení na jednotlivá stádia, přípravnému řízení jako celku a rozlišení jeho jednotlivých fází i forem. Část druhá je samotným těžištěm práce, pojednává obecně o standardním průběhu prověřování a veškerých otázkách s touto fází trestního řízení souvisejících, zejména zahájení, průběh a skončení prověřování, orgány konající prověřování, jejich příslušnost a činnost v rámci prověřování, postavení a práva podezřelého. Třetí část je zaměřena na zkrácené přípravné řízení jakožto zvláštní druh prověřování. V rámci jednotlivých kapitol části třetí jsou vymezeny veškeré zásadní aspekty právní úpravy zkráceného přípravného řízení, prostřednictvím jejichž výkladu se pokusím demonstrovat jeho rozdíly oproti standardnímu průběhu prověřování.

Cílem této práce je podat komplexní výklad ve vztahu k fázi prověřování ve smyslu chronologického přiblížení jejího průběhu od zahájení do jejího skončení, vymežit smysl, účel a postavení této fáze v rámci trestního řízení. Dále se pokusím nad rámec zákonné úpravy poukázat na související pravidla, jež nevyplývají z trestního řádu, nýbrž z jiných právních předpisů, nebo jež jsou v trestním řádu sice vyjádřena, ale implicitně, a jsou proto dovozována až v rámci judikatury Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu, nebo odbornou veřejností. Zároveň se pokusím vymežit problematické aspekty současné právní úpravy a porovnat ji s odpovídajícími ustanoveními navrhované právní úpravy v rámci rekonstrukce trestního práva procesního. Ve vztahu ke zkrácenému přípravnému řízení bych rád poukázal na specifika této formy přípravného řízení a podrobil ji tak v rámci jednotlivých pasáží vzájemné komparaci se standardním průběhem prověřování.

1. Zasazení fáze prověřování do kontextu trestního řízení a jeho jednotlivých stádií

V první části práce se pokusím zasadit fázi prověřování do kontextu celého trestního řízení. Od nejobecnějších otázek trestního práva procesního se skrze vymezení trestního řízení a jeho vnitřního členění na jednotlivá stadia krátce zaměřím na přípravné řízení jako celek. Rozlišení jednotlivých fází a forem přípravného řízení mi následně poslouží k plynulému přechodu k samotnému prověřování v přípravném řízení, resp. zkrácenému přípravnému řízení. Cílem této úvodní části je přehledně rozlišit jednotlivá stadia trestního řízení, nastínit postavení fáze prověřování v rámci trestního řízení a ozřejmit jeho účel ve vztahu k ostatním fázím, resp. stádiím trestního řízení.

Odvětví trestního práva bývá právní doktrínou dělena na trestní právo hmotné a trestní právo procesní, přičemž obě tato odvětví jsou nerozlučně spjata a jedno není možné aplikovat bez druhého. Zatímco trestní právo hmotné za účelem ochrany práv a oprávněných zájmů fyzických či právnických osob, zájmů společnosti a ústavního zřízení České republiky stanovuje, jaké společensky škodlivé jednání (formální pojetí trestného činu je korigováno zásadou subsidiarity trestní represe¹) je trestným činem a jakou sankci lze za toto jednání uložit, trestní právo procesní upravuje trestní řízení, tedy procedurální postup orgánů činných v trestním řízení.²

Vzhledem k značně užšímu zaměření této práce bych nerad věnoval významnější pozornost jednotlivým formulovaným definicím trestního řízení³ a jejich vzájemným nuancím. Zjednodušeně, a v souladu s výše odkazovanými definicemi, lze trestní řízení obecně definovat jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení a jiných subjektů, jež jsou součástí trestního řízení, jehož cílem je zejména zjistit, zda byl trestný čin spáchán, případně zjistit jeho pachatele, rozhodnout o vině a trestu pachatele, případně o uložení ochranného opatření pachateli a o nároku poškozeného v rámci adhezního řízení, a učiněné rozhodnutí vykonat.

Trestní řízení je tím nejširším pojmem, lze jej členit do několika stádií, z nichž každé má svůj vlastní specifický účel a význam. Základní zásady trestního řízení se v těchto stádiích uplatňují v různé míře, v každém stádiu zastává orgán činný v trestním řízení různou roli

¹ Viz § 12 odst. 2 ve spojení s § 39 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 19.

³ Viz MUSIL, Jan. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 5. nebo JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 19 – 20. nebo FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRÍVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 26.

při plnění zákonem stanovených úkolů. Jelínek⁴, Šámal⁵ i Fenyk⁶ chronologicky rozlišují pět základních stádií trestního řízení, a to: 1) přípravné řízení, 2) předběžné projednání obžaloby, 3) hlavní líčení, 4) opravné řízení⁷ a 5) vykonávací řízení. Z rozlišených stádií trestního řízení lze předběžné projednání obžaloby a řízení o odvolání považovat za fakultativní stadia trestního řízení, neboť jejich realizace není podmínkou započetí stadia následujícího.⁸

Právní úprava trestního řízení je obsažena zejména v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „**trestní řád**“ nebo „**TŘ**“). Trestní řád je kodexem obsahujícím komplexní úpravu trestního řízení, dílčí aspekty trestního řízení upravují i speciální ustanovení jiných zákonů. Vždy se však jedná o úpravu dílčí se subsidiární aplikací právní úpravy trestního řádu. Ačkoli právní úprava v trestním řádu prošla celou řadou zcela zásadních novelizací (tou nejzásadnější je pravděpodobně novela trestního řádu č. 265/2001 Sb.), do dnešního dne nedošlo k úplné rekonstrukci trestního řádu a „*páteř*“ trestního procesu tudíž tvoří právní předpis, jehož počátky sahají až do dávných dob minulého režimu. Je zřejmé, že platná a účinná právní úprava trestního práva procesního proto nemůže vzhledem k dynamickému rozvoji společnosti odpovídat současným potřebám a požadavkům moderního trestního procesu. Problémem současné právní úpravy je především komplikovanost a zdlouhavost trestního řízení nebo vysoké nároky na formální aspekty dokazování.

Fryšták⁹ v této souvislosti uvádí, že na základě usnesení vlády č. 996 ze dne 20. 8. 2008, jímž byl schválen věcný záměr nového trestního řádu, který měl zcela nahradit stávající právní úpravu, mělo Ministerstvo spravedlnosti do konce roku 2009 předložit jeho paragrafové znění. K 1. 5. 2012 však musel s lítostí konstatovat, že existuje pouze „*neoficiální*“ paragrafové znění jeho obecné části. Nebylo by spravedlivé ani pravdivé tvrdit, že se od té doby za více než deset let nic neudálo. V březnu roku 2014 byla ustavena pracovní Komise pro nový trestní řád. Základními aspekty, jimiž by se tato komise při rekonstrukci měla zabývat, jsou: zrychlení

⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 483.

⁵ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 452.

⁶ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRÍVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 472.

⁷ Šámal (ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 452) toto stádium označuje jako řízení o odvolání, neboť dle jeho názoru nelze řízení o mimořádných opravných prostředcích považovat za samostatné procesní stadium z důvodu, že jednotlivá stadia se realizují ve vzájemné časové návaznosti, přičemž mimořádné opravné řízení se koná až po právní moci rozsudku, tedy ve stádiu vykonávacího řízení. V rámci tohoto teoretického dělení se příkláním spíše k dělení stádií dle Šámal, neboť odpovídá schématu trestního řízení s chronologickou návazností jeho jednotlivých stádií.

⁸ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 452.

⁹ FRYŠTÁK, Marek. *Přípravné řízení de lege ferenda*. [online]. Trestněprávní revue, 2015, č. 6, s. 133-139. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

restního řízení, posílení kontradiktornosti řízení, posílení oportunních prvků, posílení koncentrace řízení, posílení práv poškozeného, snížení administrativní zátěže orgánů činných v restním řízení a zjednodušení řízení, zefektivnění výkonu rozhodnutí o restní sankci a modernizace restního řádu v návaznosti na technologický vývoj.¹⁰ Nejaktuálnější verze návrhu nového restního řádu¹¹ (dále jen „**návrh nového restního řádu**“) zachycuje stav ke dni 14. 10. 2022, stále se však jedná o pouhý nehotový koncept, a vyhlídky přijetí nového restního řádu jsou zatím v nedohlednu.

V následujícím výkladu se pokusím návrh nového restního řádu ve vztahu k jednotlivým institutům konfrontovat se současnou právní úpravou restního práva procesního.

1.1. Přípravné řízení

Přípravné řízení je počátečním, a zároveň obligatorním, stádiem restního řízení se zásadním významem pro hlavní líčení. Není myslitelné, aby projednání veškerých skutků, o nichž se orgány činné v restním řízení dozví, bylo okamžitě delegováno na soud, jenž rozhoduje o vině pachatele a uložení trestu. Nejprve bude nutné v souladu s předmětem¹² restního řízení prověřit, zda alespoň s určitou pravděpodobností došlo ke spáchání skutku, zda je takový skutek restným činem a jaká osoba tento skutek spáchala. Dále bude nutné vyhledat, zajistit a v některých případech též provést důkazy a zajistit jiné podklady důležité pro rozhodnutí posuzovaného případu. Zjednodušeně řečeno, restní řízení je nutné nejprve připravit tak, aby mohl soud danou věc náležitě posoudit.

K přípravě restního řízení před samotným rozhodnutím ve věci slouží, jak tomu napovídá samotný název tohoto stádia, přípravné řízení, jež má ve vztahu k hlavnímu líčení předběžný charakter. Cílem přípravného řízení je tedy prověřit podezření ze spáchání restného činu, opatřit podklad pro podání obžaloby, zabránit nedůvodnému postavení obviněného před soud a usnadnit provedení hlavního líčení.¹³ Ačkoli lze z výše uvedeného dovodit, že přípravné řízení hraje určitou pomocnou roli ve vztahu k hlavnímu líčení, nelze jeho význam pro výsledky restního řízení snižovat, neboť kvalita provedení přípravného řízení má značný vliv na průběh a úspěšnost dokazování v hlavním líčení a tím i jeho výsledek.¹⁴ Růžička¹⁵ dokonce uvádí,

¹⁰ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Rekodifikace restního práva procesního. [online]. [cit. 24. 1. 2024] Dostupné na: justice.cz/web/msp/rekodifikace-restniho-prava-procesniho.

¹¹ Komise pro nový restní řád. Návrh nového restního řádu. Stav ke dni 14. 10. 2022. [online]. [cit. 24. 1. 2024] Dostupné na: justice.cz/web/msp/rekodifikace-restniho-prava-procesniho.

¹² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 28.

¹³ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, ČISAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 475.

¹⁴ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. *Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 7-8, s. 159-166. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

že jakkoli bylo proklamovaným cílem novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., přesunout těžiště dokazování do stádia projednání věci před soudem a oslabit význam přípravného řízení, je výsledný efekt této novely přinejmenším sporný. Přestože nelze zákonodárcům upřít snahu zúžit rozsah dokazování v rámci trestního řízení, rozsah procesních úkonů v rámci fáze prověřování, jejichž výsledek lze použít před soudem jako důkaz, byl naopak dle jeho názoru posílen. Z toho důvodu se domnívá, že předmětná novela představovala spíše pokus o oslabení přípravného řízení ve vztahu k soudnímu stádiu trestního řízení a že k zásadní koncepční změně ve vzájemném vztahu těchto stádií trestního řízení spíše nedošlo.

Vedení přípravného řízení spadá zejména do kompetence policejního orgánu, resp. příslušného státního zástupce¹⁶, proto bývá zahrnováno do předsoudního stádia trestního řízení. Přípravné řízení je v zásadě neveřejné a převážně písemné.¹⁷

Co se týče rekonstrukčních úvah v souvislosti se stádiem přípravného řízení, Fryšták se domnívá, že stávající právní úprava přípravného řízení a dokazování v jeho rámci prováděného je dostatečná a nevyžaduje jako celek zásadní koncepční změny. Dílčí změny ve vztahu k jednotlivým institutům uplatňovaným v rámci přípravného řízení jsou však dle jeho názoru nevyhnutelné.¹⁸

1.1.1. Účel a funkce přípravného řízení

Účel přípravného řízení vychází ze samotného účelu trestního řízení jako celku, jímž je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů dle zákona.¹⁹ V souvislosti s vymezením obecného účelu trestního řízení Ústavní soud zdůraznil, že účelem trestního řízení není pouze spravedlivé potrestání pachatele, nýbrž i „*fair*“ proces, který je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu.²⁰ Účelem přípravného řízení je zjistit trestné činy a odhalit jejich pachatele, zajistit provedení neodkladných, neopakovatelných a dalších úkonů, vyhledat nezbytné důkazy, případně tyto důkazy provést,

¹⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *K některým aktuálním otázkám vzájemného vztahu přípravného řízení a stadia projednání trestní věci v řízení před soudem*. In: GRŮVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 165 – 167.

¹⁶ Viz § 157 odst. 1 zákona č. 141/1961, zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRŮVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 472. nebo JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 492. nebo ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 472 - 473.

¹⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Přípravné řízení de lege ferenda*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 6, s. 133-139. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

¹⁹ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. *Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 7-8, s. 159-166. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07.

a v neposlední řadě opatřit podklady pro účely hlavního líčení, aby mohlo být rozhodnuto, zda státní zástupce podá ve věci obžalobu, nebo bude učiněno jiné rozhodnutí ve věci.²¹ Orgány činné v trestním řízení však nemohou přizpůsobovat způsob opatřování důkazů jejich momentálnímu přesvědčení o pachateli a vině, nýbrž jsou povinny vždy dbát předepsaných procesních pravidel.²²

V rámci přípravného řízení dochází k faktické filtraci projednávaných věcí tak, aby se jimi soudy zabývaly pouze v odůvodněných případech, kdy orgány činné v přípravném řízení dospějí k závěru, že skutek, jenž pravděpodobně spáchala určitá konkrétní osoba, je trestným činem a zároveň není důvod pro jiné vyřízení věci. Popisovanou filtraci lze ztotožnit s rozhodovací²³, resp. verifikační²⁴ funkcí přípravného řízení, jejíž účel je především chránit osoby před nedůvodným stíháním a jejich postavením před soud.²⁵ Osobně účel této funkce spatřuji též v prevenci před zahlcením soudní soustavy náporem trestních věcí.

Účel ulevit soudům od náporu trestních věcí zjevně reprezentuje funkce odklonná, na jejímž základě lze za splnění zákonem stanovených podmínek nahradit projednání věci před soudem rychlejšími a jednoduššími procesními postupy.²⁶ Funkce odklonná se však projevuje nejdříve v rámci vyšetřovací fáze (s výjimkou zkráceného přípravného řízení), kdy se trestní řízení vede již vůči konkrétní osobě. Z toho důvodu se takzvaným odklonům, jež představují alternativu ke standardnímu průběhu trestního řízení, nebudu v této práci detailněji věnovat, neboť bych se tím dle mého názoru příliš vzdálil zvolenému tématu.

Účel spočívající v přípravě hlavního líčení plní přípravné řízení prostřednictvím funkce vyhledávací a zajišťovací, tedy vyhledáním skrytých informací o spáchaných trestných činech, opatřením, shromážděním a v případě rizika poškození nebo znehodnocení též provedením pomíjivých důkazů, a zajištěním osoby obviněného pro účely řízení před soudem.²⁷

²¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1901.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03.

²³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 489.

²⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 36.

²⁵ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. *Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury.* [online]. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 7-8, s. 159-166. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 489. – 490.

²⁷ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 489. nebo FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 31 – 35.

1.1.2. Právní úprava a fáze přípravného řízení

Stádium přípravného řízení je upraveno zejména v části druhé trestního řádu, pro přípravné řízení relevantní ustanovení se však nacházejí i v jiných částech trestního řádu, jakož i v zákoně č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSVM“), a v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoTOPO“). Přípravné řízení, tedy i prověřování, se vzhledem k subsidiaritě trestního řádu vůči ZSVM²⁸ i ZoTOPO²⁹ použije i v případech řízení proti mladistvým nebo v řízení proti právnickým osobám.

Legální definice přípravného řízení je obsažena v ustanovení § 12 odst. 10 TŘ, dle něhož přípravné řízení představuje *„úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.“* Výkladové ustanovení § 12 odst. 10 TŘ v rámci poslední věty výslovně vnitřně člení přípravné řízení na dvě fáze; objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.

První fází je objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. V části druhé, hlavě desáté trestního řádu je tato fáze označena jako *„postup před zahájením trestního stíhání“*. V důsledku legislativní techniky bývá tato fáze zjednodušeně označována jako prověřování (dále jen „**prověřování**“). Při posuzování vzájemných vztahů těchto pojmů bylo konstatováno, že se jedná o synonyma s totožným významem.³⁰

Druhou fází přípravného řízení představuje fáze vyšetřování. Institutem, který odděluje fázi prověřování od fáze vyšetřování, je zahájení trestního stíhání.

Zcela odlišnou koncepční úpravou přípravného řízení disponují pro porovnání jak Polsko, tak Německo. Zatímco v Polsku je přípravné řízení představováno vyšetřováním

²⁸ Viz ustanovení § 1 odst. 3 ZSVM.

²⁹ Viz ustanovení § 1 odst. 2 ZoTOPO.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1937.

nebo zkráceným vyšetřováním³¹, v Německu je přípravné řízení představováno pouze vyšetřováním.³²

Členění přípravného řízení na fázi prověřování a fázi vyšetřování není pouhou teoretickou koncepcí, každá z fází má svůj specifický účel a v závislosti na konkrétní fázi se liší i činnost orgánů činných v trestním řízení v rámci přípravného řízení. Členění tedy nevyplývá pouze z legální definice přípravného řízení, nýbrž zejména ze struktury právní úpravy přípravného řízení obsažené v trestním řádu, s ohledem na povahu prováděných úkonů též ze samotné činnosti orgánů činných v trestním řízení a v neposlední řadě i z odborné literatury.³³

Je nezbytné připomenout, že výše uvedené dělení přípravného řízení na fázi prověřování a fázi vyšetřování bylo zakotveno novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., jež zcela rozdílně vymezila počátek přípravného řízení.³⁴ Předchozí právní úprava ztotožňovala přípravné řízení s fází vyšetřování, počátkem přípravného řízení byl okamžik zahájení trestního stíhání nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. Současná fáze prověřování tedy dříve představovala předprocesní stádium v gesci policejního orgánu mimo dosah dozoru státního zástupce³⁵. S účinností výše uvedené novely byl počátek přípravného řízení vztažen k okamžiku zahájení prověřování.

I podle současné právní úpravy však existuje předprocesní stádium vyňaté z trestního řízení, jež přípravnému řízení předchází.

1.1.2.1. Šetření jako předprocesní stádium

Důkladnější vymezení fáze šetření považuji vzhledem k tématu diplomové práce za mimořádně důležité, neboť mezi úkony činěnými v rámci tzv. „šetření“ a úkony činěnými v rámci prověřování se nachází tenká hranice, jež bývá i samotným policejním orgánem nezdědky překračována.

³¹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 130.

³² FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 140.

³³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 491. nebo FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 483. nebo BAXA, Josef. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 517. nebo FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 476.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1938.

³⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 65.

Na základě ustanovení § 12 odst. 10 TŘ je zřejmé, že do stádia přípravného řízení, tudíž ani do trestního řízení obecně, není zahrnuta fáze šetření.

Fáze šetření je upravena v ustanovení § 158 odst. 1, 2 TŘ. První odstavec uvedeného ustanovení však neobsahuje žádná procesní pravidla pro takový postup. Policejní orgán proto bude postupovat ve fázi šetření zejména dle ustanovení zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoPČR“).³⁶ Postup policejního orgánu v rámci šetření vyplývá z bodu I. výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 2. 2. 2012 č. 1/2012. Policista v rámci šetření dle ustanovení § 69 odst. 1 ZoPČR z vlastní iniciativy nebo na základě podnětů jiných osob za účelem získání poznatků o trestné činnosti vyhledává, odhaluje, a je-li to třeba, i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Zároveň je povinen předcházet trestné činnosti. V rámci této činnosti je policista oprávněn užít též podpůrných operativně pátracích prostředků, jimiž jsou informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky.³⁷

Šetření představuje předprocesní činnost orgánů činných v trestním řízení. V praxi bývají potřebná šetření prováděna zejména tehdy, je-li vzhledem k nejasnému podání či jiným poznatkům nutné jejich obsah a důvodnost objasnit³⁸ (k postupu policejního orgánu, resp. státního zástupce, po přijetí trestního oznámení nebo podání, jež nelze za trestní oznámení považovat, viz pasáž 2.5.3.).

Šetření by mělo být omezeno „výhradně na zjištění relevantních poznatků, odůvodňujících, byť dosud neprokázané a nejasné, podezření ze spáchání trestného činu“³⁹. Zjistí-li policejní orgán skutečnosti nasvědčující podezření ze spáchání trestného činu, měl by neprodleně sepsat záznam o zahájení úkonů trestního řízení ve smyslu ustanovení § 158 odst. 3 TŘ a zahájit tak trestní řízení.⁴⁰ Pokud by policejní orgán i nadále prováděl potřebná šetření, aniž by záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepsal, omezil by mj. výkon dozoru státního zástupce nad úkony přípravného řízení, neboť trestní řízení nebylo dosud formálně zahájeno.⁴¹ Policejní orgán by v takovém případě činil úkony mimo procesně stanovený rámec přípravného

³⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1939.

³⁷ Viz ustanovení § 72 an. ZoPČR.

³⁸ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁹ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁰ Viz bod I. výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2012 ze dne 2. 2. 2012.

⁴¹ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

řízení, což v důsledku může vyústit v libovůli státních orgánů a následné porušování občanských práv a svobod jednotlivců.⁴²

Šámal⁴³ uvádí, že tento neprocesní postup působí jako určitý „filtr“ ve vztahu k přípravnému řízení. Systematika trestního práva procesního v rámci českého právního řádu tudíž fakticky poskytuje určitý dvoufázový filtr trestních věcí, kdy šetření slouží jako síto trestních věcí ve vztahu k přípravnému řízení a přípravné řízení dále slouží jako síto trestních věcí ve vztahu k hlavnímu líčení.

Domnívám se, že vyjmutí fáze šetření z trestního řízení má své opodstatnění, neboť tato koncepce dle mého názoru mj. brání paralýze orgánů činných v trestním řízení při jejich činnosti z důvodu jejich zahlcení. Byla-li by fáze šetření součástí trestního řízení, patrně by docházelo k zahájení trestního řízení *ex lege* již na základě obdržených či získaných podnětů bez ohledu na existenci eventuálního podezření ze spáchání trestného činu. Systém trestního řízení v rámci českého právního řádu by tak rázem přišel o první fázi „filtrace“ trestních věcí. Pokud by policejní orgán po zahájení trestního řízení následně dospěl k závěru, že podezření ze spáchání trestného činu není, např. v důsledku nejasného trestního oznámení, odůvodněné, musel by v takovém případě skončit trestní řízení formou rozhodnutí. Nelze navíc vyloučit, že by proti takovému rozhodnutí mohla být potenciálně přípustná stížnost. Vyhotovení formálního rozhodnutí, jeho doručení příslušným osobám (např. státnímu zástupci nebo poškozenému) a případné následné rozhodování o stížnosti by pro policejní orgán představovalo nedůvodnou zátěž a plýtvání jeho kapacitami na úkor prověřování skutečně odůvodněných podezření. Z toho důvodu se mi jeví jako přijatelnější koncepce fáze šetření v současné podobě, kdy v odůvodněných případech trestní řízení nemusí být vůbec zahájeno a není proto nutné vydávat žádné formální rozhodnutí.

Návrh nového trestního řádu směřuje k odstranění nejasností ohledně vztahu šetření jako předprocesního stádia trestního řízení k fázi prověřování. Návrh poskytuje rámcovou úpravu šetření označenou jako „postup před zahájením přípravného řízení“.⁴⁴ Ustanovení návrhu upravující postup před zahájením přípravného řízení více či méně korespondují s ustanoveními § 158 odst. 1, 2 platného a účinného trestního řádu.

⁴² MUSIL, Jan. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 467.

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 457.

⁴⁴ Viz část třetí, hlava I návrhu nového trestního řádu.

1.1.2.2. Fáze prověřování

V rámci této pasáže zmiňuji fázi prověřování pouze v zájmu zachování chronologické struktury textu podkapitoly „Právní úprava a fáze přípravného řízení“. Detailně se fázi prověřování věnuji v části druhé diplomové práce.

1.1.2.3. Fáze vyšetřování

Vzhledem k zaměření této práce si dovoluji fázi vyšetřování pouze stručně zmínit především v zájmu vysvětlení obecného kontextu trestního řízení, kdy fáze vyšetřování při běžném průběhu přípravného řízení bezprostředně navazuje na fázi prověřování. V rámci této pasáže se však omezím pouze na obecné vymezení vyšetřování, detailněji se z úsporných důvodů této fázi věnovat nebudu.

Vyšetřování je druhou z fází přípravného řízení, o níž se explicitně zmiňuje výkladové ustanovení § 12 odst. 10 TŘ. Fáze vyšetřování, včetně ustanovení týkajících se zahájení trestního stíhání, je upravena v hlavě desáté, oddílu prvním a druhém, v ustanoveních § 160 až 167 trestního řádu.

Vyšetřováním se dle legální definice obsažené v ustanovení § 161 odst. 1 TŘ rozumí úsek trestního řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu nebo do zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, zjednodušeně do některého ze způsobů meritorního rozhodnutí při skončení vyšetřování, jež vytvářejí překážku *rei iudicatae*. Oproti právní úpravě před účinností novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., není se zahájením trestního stíhání spojeno zahájení přípravného řízení, nýbrž okamžik zahájení fáze vyšetřování v rámci stádia přípravného řízení.

Trestní stíhání se zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání.⁴⁵ Účinky zahájení trestního stíhání nastávají teprve okamžikem, kdy je usnesení o zahájení trestního stíhání oznámeno obviněnému (zpravidla bývá opis usnesení o zahájení trestního stíhání doručen obviněnému do vlastních rukou).⁴⁶

Vyšetřování představuje úsek standardního nebo rozšířeného přípravného řízení. V případě konání zkráceného přípravného řízení se fáze vyšetřování neuplatní.⁴⁷

⁴⁵ Viz ustanovení § 160 odst. 1 TŘ.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 519. nebo RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 441 – 442.

⁴⁷ A contrario ustanovení § 179b odst. 1 TŘ.

Ačkoli legální definice vyšetřování naznačuje, že se jedná o úsek trestního řízení, teorie⁴⁸ s pojmem vyšetřování spojuje především určitou činnost orgánů činných v trestním řízení.

Podstatou vyšetřování je vedení trestního řízení vůči konkrétní osobě – obviněnému, vůči němuž je zahájeno trestní stíhání.

1.1.3. Formy přípravného řízení

V této podkapitole se pokusím stručně charakterizovat jednotlivé formy přípravného řízení, neboť od konkrétních forem se následně odvíjí i podoba postupu orgánů činných v trestním řízení a rozsah prováděného dokazování v rámci prověřování.

Zásadní novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., mj. nahradila doposud jednotnou formu přípravného řízení. S účinností novely začaly být rozlišovány tři formy přípravného řízení. V současné době rozlišujeme standardní přípravné řízení, rozšířené přípravné řízení a zkrácené přípravné řízení.⁴⁹ Můžeme se setkat i s rozlišením přípravného řízení na přípravné řízení se standardním vyšetřováním, přípravné řízení s rozšířeným vyšetřováním a zkrácené přípravné řízení.⁵⁰ Konkrétní podoba přípravného řízení je determinována povahou trestných činů, o nichž se řízení vede, zejména jejich závažností a skutkovou složitostí.⁵¹

Členění přípravného řízení na fázi prověřování a fázi vyšetřování se týká pouze standardního přípravného řízení a rozšířeného přípravného řízení (resp. přípravného řízení se standardním a rozšířeným vyšetřováním). Specifickou formou přípravného řízení je tzv. zkrácené přípravné řízení. Ustanovení § 179b odst. 1 TŘ výslovně stanovuje, že orgán konající zkrácené přípravné řízení činí úkony podle hlavy deváté trestního řádu, tedy podle ustanovení upravující fázi prověřování. S pomocí argumentu *a contrario* lze dovodit, že v rámci zkráceného přípravného řízení nebudou prováděny úkony vyšetřování, z čehož je zřejmé, že zkrácené přípravné řízení fázi vyšetřování nezahrnuje.

1.1.3.1. Standardní přípravné řízení

Standardní přípravné řízení je označení používané pouze teorií, v trestním řádu bychom takové slovní spojení hledali marně. Standardní přípravné řízení představuje obecnou úpravu

⁴⁸ BAXA, Josef. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 517.

⁴⁹ MUSIL, Jan. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 481.

⁵⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 418.

⁵¹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 37.

přípravného řízení. Koná se tedy zásadně o všech trestných činech, nejsou-li splněny podmínky pro konání rozšířeného přípravného řízení či zkráceného přípravného řízení.

1.1.3.2. Rozšířené přípravné řízení

Rozšířené přípravné řízení se dle ustanovení § 168 odst. 1 TŘ vede v případě trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud.⁵² Z dikce ustanovení § 168 odst. 2 TŘ vyplývá, že se jedná o *lex specialis* ve vztahu k obecné úpravě vyšetřování.

S rozšířeným přípravným řízením se pojí zejména širší možnost dokazování ze strany orgánů činných v trestním řízení. Ustanovení § 168 odst. 1 TŘ ovšem výslovně uvádí, že speciální úprava rozšířeného přípravného řízení se týká výlučně fáze vyšetřování, tedy od okamžiku zahájení trestního stíhání. Fáze prověřování bude i u těchto závažnějších trestných činů totožná se standardním průběhem přípravného řízení. Vzhledem k totožnému postupu v rámci prověřování v případě standardního i rozšířeného přípravného řízení se touto formou přípravného řízení tato práce detailněji nezabývá.

1.1.3.3. Zkrácené přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení je specifickou formou přípravného řízení, nebo přesněji zvláštním druhem prověřování. Z toho důvodu je práce detailněji zaměřena též na problematiku zkráceného přípravného řízení (ke zkrácenému přípravnému řízení podrobněji v samostatné části třetí diplomové práce).

2. Prověřování v přípravném řízení při standardním průběhu trestního řízení

2.1. Prověřování

V rámci rekapitulace si dovoluji v krátkosti připomenout, že prověřování představuje počáteční fázi trestního řízení, jež je dle ustanovení § 12 odst. 10 *in fine* TŘ součástí předsoudního stádia trestního řízení – přípravného řízení.

Před účinností novely trestního řádu přijaté zákonem č. 265/2001 Sb., byla fáze prověřování vyňata z přípravného řízení, jehož počátek byl vázán na zahájení trestního stíhání, resp. provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů. Fáze prověřování tudíž dříve představovala předprocesní stádium trestního řízení. Novelou trestního řádu došlo k začlenění fáze prověřování do přípravného řízení, v důsledku čehož se fáze prověřování stala fází procesní.

⁵² K věcné příslušnosti krajského soudu jako soudu prvního stupně viz ustanovení § 17 TŘ.

Začleněním prověřování do přípravného řízení byla značně posílena úloha státního zástupce při výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, změna tak přispěla k posílení garance ochrany práv a svobod jednotlivců.⁵³

2.2. Účel a funkce prověřování

2.2.1. Účel prověřování

Hlavním účelem prověřování je vzhledem k ustanovení § 158 odst. 1 TŘ na základě vlastních poznatků policejního orgánu, trestních oznámení nebo podnětů jiných osob a orgánů objasnit a prověřit skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující k odhalení pachatele, aby mohl policejní orgán rozhodnout, zda zahájit trestní stíhání či nikoli.⁵⁴ Smyslem prověřování tedy je opatřit poznatky o skutku, který je předmětem podnětu k trestnímu stíhání, a shromáždit důkazy a jiné podklady, aby mohl policejní orgán kvalifikovaně posoudit, zda je dostatečně odůvodněn závěr, že byl trestný čin spáchán a že jej spáchala určitá osoba, a je tedy na místě zahájit trestní stíhání⁵⁵.

Fáze prověřování nenahrazuje vyšetřování ani řízení před soudem, jejím smyslem je co nejrychleji vytvořit předpoklady pro rozhodnutí, zda zahájit trestní stíhání nebo věc odložit či jinak vyřídit.⁵⁶ Veškerá činnost v rámci prověřování by proto měla být prováděna pouze v rozsahu umožňujícím posouzení, zda jsou dány důvody pro zahájení trestního stíhání, příp. jiné vyřízení věci.

2.2.2. Funkce prověřování

K naplnění účelu disponuje fáze prověřování celou řadou funkcí⁵⁷, jež se do značné míry překrývají s výše uvedenými funkcemi přípravného řízení jako celku:

- **Funkce iniciační:** policejní orgán, resp. státní zástupce, je povinen přijímat trestní oznámení nebo jiné podněty a na jejich základě, příp. na základě vlastních poznatků, odhalovat skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu. Dále je povinen při naplnění

⁵³ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 483.

⁵⁴ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 484.

⁵⁵ Viz ustanovení § 160 odst. 1 TŘ.

⁵⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 500.

⁵⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 484 – 486.

podmínek formálně zahájit trestní řízení dle ustanovení § 158 odst. 3 TŘ nebo dle ustanovení § 160 odst. 1 TŘ.

- **Funkce verifikační:** povinností orgánů činných v trestním řízení je prověřit, zda existuje vyšší stupeň pravděpodobnosti, že byl trestný čin spáchán konkrétní osobou. Smyslem této funkce je garance, aby osoby nebyly nedůvodně stavěny před soud a nebyly vystavěny difamujícím účinkům soudního řízení.
- **Funkce vyhledávací:** tato funkce slouží k vyhledání orgánům neznámých informací o spáchaných trestných činech. Vyhledávání informací o spáchaných trestných činech představuje zásadní činnost orgánů činných v trestním řízení jak v rámci předprocesního stádia šetření, tak v rámci prověřování. Nepostradatelnost vyhledávací činnosti spočívá v tom, že bez opatřených informací zpravidla nelze dostatečně odůvodnit závěr, že trestný čin byl spáchán a že jej spáchala určitá osoba.
- **Funkce fixační:** tato funkce slouží k zajištění a shromáždění důkazů pro účely jejich provedení v hlavním líčení, resp. k provedení těch důkazů, u nichž hrozí jejich ztráta, znehodnocení nebo zničení a nemohly by být provedeny v hlavním líčení.
- **Funkce legality:** funkce legality zajišťuje, aby veškeré skutky zakládající podezření orgánů činných v trestním řízení o spáchání trestného činu, o nichž se tyto orgány z vlastní činnosti či na základě podnětu dozví, byly ve veřejném zájmu trestně stíhány. Zároveň však garantuje, aby byly stíhány jen ty skutky, u nichž panuje vyšší úroveň přesvědčení, že jsou trestným činem a že je spáchala určitá osoba.
- **Garanční funkce:** trestní řízení musí být konáno způsobem, který respektuje a šetří práva a svobody jednotlivců zaručená zákonem č. 2/1993 Sb., Listinou základních práv a svobod (dále jen „LZPS“ nebo „listina“) a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách. Garanční funkce je realizována zejména prostřednictvím zásady stíhání jen ze zákonných důvodů⁵⁸ a zásady proporcionality⁵⁹. Do práv jednotlivce lze proto zasahovat jen v odůvodněných případech a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.

2.3. Základní zásady trestního řízení v rámci prověřování

Základní zásady trestního řízení představují vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Vzhledem ke své povaze jsou považovány za základ, na němž stojí organizace trestního

⁵⁸ Viz ustanovení § 2 odst. 1 TŘ.

⁵⁹ Viz ustanovení § 2 odst. 4 věta třetí TŘ.

řízení a postup subjektů trestního řízení.⁶⁰ Jedná se o určité právní principy mnohdy vyjádřené v právních předpisech na ústavní úrovni nebo v mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách. Tyto zásady jsou jakožto základní zásady trestního řízení konkretizovány v ustanovení § 2 TŘ, zvláštní zásady modifikující standardní postup v rámci trestního řízení vedeného vůči mladistvým obsahuje i ustanovení § 3 ZSVM.

Základní zásady se v průběhu trestního řízení uplatňují v různé míře v závislosti na konkrétním stádiu trestního řízení. Ne v každém stádiu trestního řízení se uplatňují všechny zásady trestního řízení. To, jaké zásady se v konkrétním stádiu trestního řízení uplatňují, determinuje právě povaha konkrétního stádia.⁶¹

2.3.1. Základní zásady trestního řízení a jejich projevy v rámci prověřování

2.3.1.1. Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů

Nejdůležitější zásada trestního procesu vyjádřená v ustanovení § 2 odst. 1 TŘ, leckdy označovaná jako „*zásada řádného zákonného procesu*“, stanovuje, že „*nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon*“. Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje⁶², že účelem trestního řízení není pouze náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů, nýbrž i „*fair*“ proces. Účel trestního řízení tedy nemůže být v právním státě nadřazen zásadě řádného zákonného procesu.⁶³

Ve vztahu k zásadě materiální pravdy, jejímž cílem je zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, platí, že zásada řádného zákonného procesu musí být za každých okolností upřednostněna a nelze ji za účelem pravdivého zjištění skutkového stavu upozadit. V opačném případě by snaha dosáhnout pravdy za každou cenu sváděla orgány činné v trestním řízení k porušování zákona.⁶⁴ Vztah zásady řádného zákonného procesu a zásady materiální pravdy má zásadní význam zejména pro provádění dokazování. Od počátku přípravného řízení platí bezvýjimečný imperativ, že důkazy musí být opatřovány a provedeny v souladu se zákonem.⁶⁵

Konkrétním výrazem zásady stíhání jen ze zákonných důvodů na pomezí fáze prověřování a fáze vyšetřování je institut zahájení trestního stíhání. Dle ustanovení § 160 odst. 1

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 121.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 124.

⁶² Viz např. náleží Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07.

⁶³ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. *Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury*. [online]. Trestněprávní revue, 2014, č. 7-8, s. 159-166. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 21.

⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 20.

TŘ lze trestní stíhání zahájit teprve tehdy, „*nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba*“. Zákon v tomto směru připouští stíhání pouze takových osob, u nichž lze s vyšší mírou pravděpodobnosti předpokládat, že trestný čin spáchaly. Cílem je v tomto případě eliminovat případy nedůvodného stíhání osob.⁶⁶

2.3.1.2. Zásada oficiality a zásada legality

V souladu se zásadou oficiality vyjádřenou v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti, nestanoví-li zákon něco jiného. Jsou-li dány zákonné podmínky pro provedení určitého úkonu, jsou orgány činné v trestním řízení povinny tento úkon provést, aniž by vyčkávaly aktivity jiných osob.⁶⁷

Projevem zásady oficiality ve fázi prověřování je postup policejního orgánu dle ustanovení § 158 odst. 1, 2 TŘ⁶⁸, dle něhož je policejní orgán povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení nebo jiných podnětů učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřujících ke zjištění jeho pachatele a dále je povinen činit nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti. Za tímto účelem policejní orgán přijímá trestní oznámení a jiné podněty od fyzických a právnických osob.

Zákonná povinnost policejního orgánu odhalovat trestné činy z úřední povinnosti vyplývá nejen z trestního řádu, nýbrž také z ustanovení § 69 odst. 1 ZoPČR.⁶⁹ Uvedené ustanovení příslušníkům Policie České republiky ukládá, aby před zahájením úkonů trestního řízení z vlastní iniciativy nebo na základě podnětu jiné osoby anebo orgánu za účelem získání poznatků o trestné činnosti vyhledávali, odhalovali, a je-li to třeba, i dokumentovali skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a v rámci této činnosti předcházeli trestné činnosti.

Určitým projevem zásady oficiality je zásada legality, jež ukládá státnímu zástupci (výslovně) a policejnímu orgánu (implicitně na základě systematického výkladu ust. § 157 odst. 1 a § 158 odst. 1, 2, 3 TŘ), aby stíhali všechny trestné činy, o nichž se dozví. Zásada legality má zásadní význam pro zahájení trestního řízení, kdykoli je dáno podezření ze spáchání trestného činu, musí být podniknuty kroky ke stíhání trestných činů.⁷⁰ Na samotném konci fáze prověřování se mohou uplatnit výjimky ze zásady legality. První výjimkou je situace, kdy nelze

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 22.

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 137.

⁶⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 487.

⁶⁹ MUSIL, Jan. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 100.

⁷⁰ MUSIL, Jan. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 102.

z důvodů uvedených v ustanovení § 11 TŘ zahájit trestní stíhání a státní zástupce, resp. policejní orgán, je povinen v souladu s ustanovením § 159a odst. 2 TŘ věc odložit. Druhou výjimkou pak možnost státního zástupce, resp. policejního orgánu, věc odložit z důvodu neúčelnosti dle ustanovení § 159a odst. 3 TŘ.

2.3.1.3. Zásada rychlosti řízení

Zásada rychlosti vyjádřená v ustanovení § 2 odst. 4 větě druhé TŘ ukládá orgánům činným v trestním řízení, aby trestní věci projednávaly urychleně a bez zbytečných průtahů. Smysl této zásady vychází z teze, že při zdlouhavém konání trestního řízení se snižuje jeho účinnost zejména s ohledem na možnost pozdějšího oslabení výpovědní hodnoty některých důkazů. Dále smysl zásady rychlosti spočívá v tom, aby obviněný nebyl nedůvodně vystaven po delší dobu nejistotě a stresujícím účinkům trestního řízení.⁷¹ Zásada vyjádřená v trestním řádu je určitým promítnutím zásady vyjádřené v čl. 38 odst. 2 LZPS i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP“ nebo „Úmluva“).

Zásada rychlosti řízení ovlivňuje právní úpravu činnosti policejního orgánu i státního zástupce v průběhu celého přípravného řízení. V souladu se zásadou je v ustanovení § 157 odst. 1 TŘ vysloven obecný požadavek, aby tyto orgány organizovaly svou činnost tak, aby účinně přispívaly k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání.

Zásada rychlosti řízení je ve fázi prověřování promítnuta do ustanovení § 159 TŘ, jež v zájmu zajištění přiměřené rychlosti trestního řízení stanovuje lhůty pro skončení prověřování i další postup, nejsou-li tyto lhůty dodrženy (k tomu podrobněji v podkapitole 2.7.1.). Požadavek na projednání věci bez zbytečných průtahů vždy závisí na okolnostech konkrétního případu, přesné vymezení přiměřené lhůty bez znalosti konkrétních okolností případu je nemožné. Z toho důvodu jsou stanovené lhůty ke skončení prověřování (i vyšetřování) svojí povahou pořádkové a jejich nedodržení není spojeno s žádnými důsledky.⁷² V takovém případě záleží vždy na státním zástupci, aby policejnímu orgánu stanovil dodatečnou lhůtu s pokyny, jaké úkony bude nutné provést.

Zásadu rychlosti reflektuje též čl. 2 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013, jenž ukládá policistům, jimž bylo přiděleno k vyřízení trestní oznámení či jiný podnět,

⁷¹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 143.

⁷² KMEC, Jiří. § 2 [Základní zásady trestního řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 4. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. nebo STRÍŽ, Igor. § 167 [Lhůty pro skončení vyšetřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 4. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

aby urychleně učinili veškeré úkony k objasnění věci tak, aby nedošlo k nedůvodným průtahům v trestním řízení.

Porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy však nezakládá nepřipustnost trestního stíhání a pouze v důsledku porušení této zásady bez přihlídnutí k dalším okolnostem (např. otázka zániku trestnosti činu) nelze trestní stíhání bez dalšího zastavit.⁷³ K obraně před průtahy v řízení slouží institut žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce dle ustanovení § 157a TŘ. Dále se proti průtahům v řízení může dotčená osoba bránit i podáním ústavní stížnosti, kdy Ústavní soud v případě shledání porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě uloží příslušnému orgánu, aby v průtazích nepokračoval a aby ve věci neprodleně jednal a rozhodl.⁷⁴

2.3.1.4. Zásada přiměřenosti (zdrženlivosti)

Dle zásady přiměřenosti vyjádřené v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny trestní věc projednávat s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Při provádění úkonů trestního řízení mají tyto orgány postupovat na základě zákona tak, aby do těchto zaručených práv dotčených osob zasahovaly pouze v nezbytné míře. Zásada zdrženlivosti a přiměřenosti se vztahuje i na jiné osoby než na osobu, proti níž se vede trestní řízení, jejím smyslem je též ochrana poškozeného i celé společnosti.⁷⁵

Výrazem zásady přiměřenosti ve fázi prověřování je ustanovení § 158b odst. 2 TŘ, dle něhož lze operativně pátrací prostředky použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztížené, a zároveň lze při použití operativně pátracích prostředků omezit práva a svobody osob jen v míře nezbytně nutné. Dále se zásada přiměřenosti ve fázi prověřování uplatní zejména při zajišťování osob a věcí důležitých pro trestní řízení.⁷⁶

2.3.1.5. Zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací

Zásada materiální pravdy, resp. zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, dle ustanovení § 2 odst. 5 TŘ stanovuje, že orgány činné v trestním řízení postupují

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002.

⁷⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s 91.

⁷⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005, s. 14.

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 147.

na základě zákona a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav bez důvodných pochybností, a to v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí. Cílem této zásady není zjistit absolutní pravdu, neboť to ani není fakticky možné, nýbrž dosáhnout alespoň takové jistoty o určité skutečnosti, o níž nejsou důvodné pochybnosti.

V přípravném řízení je zásada materiální pravdy realizována prostřednictvím zásady vyhledávací, v souladu s níž orgány činné v trestním řízení i bez návrhu stran vyhledávají důkazy a objasňují veškeré skutečnosti svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného, na jejichž podkladě lze rozhodnout, zda zahájit trestní stíhání či nikoliv.⁷⁷ Zásada vyhledávací konkretizuje zásadu oficiality pro důkazní řízení, neboť vyhledávat důkazy z vlastní iniciativy je úřední povinností orgánů činných v trestním řízení.⁷⁸

Zásada materiální pravdy fakticky determinuje, v jakém rozsahu bude nutné určité skutečnosti zjišťovat. Vzhledem k tomu, že cílem prověřování je rozhodnout o zahájení trestního stíhání, resp. o odložení nebo jiném vyřízení věci, jsou projevem zásady materiální pravdy v rámci prověřování kritéria pro zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1 TŘ, resp. kritéria pro odložení nebo jiné vyřízení věci dle ustanovení § 159a TŘ. Orgány činné v trestním řízení budou povinny v rámci objasňování a prověřování zjistit takové skutečnosti, jež důvodně nasvědčují spáchání trestného činu a tomu, že jej spáchala určitá osoba,⁷⁹ nebo skutečnosti odůvodňující odložení nebo jiné vyřízení věci. Rozsah zjištěného skutkového stavu je v případě prověřování menší než v řízení před soudem.⁸⁰ Pro posouzení postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti spáchání trestného činu.⁸¹

2.3.2. Výjimky z uplatňování základních zásad trestního řízení v rámci prověřování

Abych vymezil odlišnost fáze prověřování v rámci přípravného řízení od jiných stádií trestního řízení, pokusím se v následujícím textu poukázat na výjimky z uplatnění základních zásad trestního řízení v rámci fáze prověřování, tedy na ty základní zásady, které se v rámci této fáze neuplatní.

2.3.2.1. Zásada obžalovací

Smyslem zásady obžalovací je vymezení jednotlivých procesních funkcí v řízení před soudem, jež jsou svěřeny různým procesním subjektům – obžalobě, obhajobě a soudu. Dle

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 151.

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 36.

⁷⁹ Viz kritéria pro zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 odst. 1 TŘ.

⁸⁰ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 487.

⁸¹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 517.

zásady obžalovací má soudní jednání charakter sporu mezi obžalobou a obhajobou, jež jsou v rovnoprávném postavení, před nestranným procesním subjektem – soudem, jehož úkolem je tento spor rozhodnout.⁸² Zásada stanovuje, že trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.

Zásada obžalovací vyjádřená v ustanovení § 2 odst. 8 TŘ se neuplatní po celé přípravné řízení, tedy ani ve fázi prověřování. Citované ustanovení výslovně vztahuje uplatnění obžalovací zásady na „*trestní stíhání před soudy*“, tedy na soudní stádium trestního řízení. Po celou dobu přípravného řízení, tedy až do podání obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je státní zástupce tzv. „*pánem sporu*“, neboť řízení je v této fázi v jeho výlučné kompetenci a teprve podáním obžaloby přechází právo a povinnost vést řízení na soud. Prvky obžalovací zásady lze v rámci přípravného řízení spatřit jen tam, kde o návrhu státního zástupce rozhoduje soud.⁸³ S ohledem na uvedené se domnívám, že v rámci prověřování se určité znaky obžalovací zásady projevují při nařízení domovní prohlídky⁸⁴, prohlídky jiných prostor a pozemků⁸⁵, při sledování osob a věcí dle ustanovení § 158d odst. 3 TŘ, v jehož rámci má být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo má-li být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, dále při použití agenta⁸⁶, nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu⁸⁷, resp. nařízení vydání údajů o telekomunikačním provozu státnímu zástupce⁸⁸.

2.3.2.2. Zásada veřejnosti

Stejně jako v případě zásady obžalovací se ani zásada veřejnosti neuplatní, s určitými výjimkami, v rámci přípravného řízení, tedy ani ve fázi prověřování. Dikce ustanovení § 2 odst. 10 TŘ napovídá, že se zásada veřejnosti spočívající ve veřejném projednání trestní věci uplatňuje až při projednávání trestní věci před soudem, tedy v rámci soudního stádia trestního řízení. Celé přípravné řízení, zahrnující fázi prověřování a fázi vyšetřování, je tudíž neveřejné. Růžička⁸⁹ dokonce uvádí, že zásada veřejnosti nemá v přípravném řízení povahu výjimky, nýbrž je přizpůsobena povaze a účelu tohoto stádia. V rámci přípravného řízení lze tedy hovořit o zásadě

⁸² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 161 – 162.

⁸³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 163.

⁸⁴ Viz ustanovení § 83 odst. 1 TŘ.

⁸⁵ Viz ustanovení § 83a odst. 1 TŘ.

⁸⁶ Viz ustanovení § 158e odst. 4 TŘ.

⁸⁷ Viz ustanovení § 88 odst. 2 TŘ.

⁸⁸ Viz ustanovení § 88a odst. 1 TŘ.

⁸⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 17.

neveřejnosti. Zásada veřejnosti se uplatňuje v přípravném řízení pouze zprostředkovaně, neboť o vině obviněného a trestu je rozhodováno v rámci veřejného hlavního líčení.⁹⁰

Smyslem zásady veřejnosti je zejména poskytnutí záruk obžalovanému a zároveň jeho ochrana před svévolným rozhodováním soudu, a to formou kontroly nad výkonem soudnictví ze strany společnosti.⁹¹ Na rozdíl od hlavního líčení, v jehož rámci se rozhoduje o vině a trestu obžalovaného, má stádium přípravného řízení za úkol trestní řízení pro účely konání hlavního líčení připravit, případně vyřídit věc jinak, nejsou-li splněny podmínky pro konání hlavního líčení. S ohledem na povahu přípravného řízení, v jehož rámci jsou realizovány různé úkony za účelem zjištění a shromáždění relevantních informací o skutku či jeho pachateli, resp. vyhledání a zajištění relevantních důkazů, by uplatňování zásady veřejnosti již v tomto stádiu mohlo ohrozit účel trestního řízení vyjádřený v ustanovení § 1 odst. 1 TŘ. Orgány činné v přípravném řízení jsou schopny prostřednictvím zákonem jim svěřených oprávnění rychle a efektivně zjistit a nashromáždit relevantní skutečnosti a důkazy o nich zpravidla jen tehdy, nejsou-li veřejnosti známy žádné bližší podrobnosti ohledně jejich postupu. Znalost konkrétního postupu orgánů činných v trestním řízení, jakož i dalších okolností spáchaného skutku, by mohla pachatele či jiné osoby motivovat k eliminaci nebo jiné manipulaci s důkazy, zároveň by mohlo dojít k ovlivnění případných svědků.

Průlom do zásady (absolutní) neveřejnosti přípravného řízení představuje ustanovení § 8a odst. 1 TŘ⁹² týkající se poskytování informací o trestním řízení. Předmětné ustanovení nevylučuje poskytování informací jako takové, nýbrž stanovuje pro jejich poskytování určitá omezení. Orgánům činným v trestním řízení mj. ukládá, aby při poskytování informací o své činnosti veřejnosti neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Je vyloučeno zejména zveřejnění informací o taktice, průběhu a dosavadních výsledcích konkrétního trestního řízení.⁹³ Dále v ustanoveních § 8a – 8c TŘ zákon specifikuje, na které informace se vztahuje zákaz zveřejnění. Konkrétně v rámci přípravného řízení je zakázáno zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka. Ve výjimečných případech však lze informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, v souladu s ustanovením § 8d TŘ v nezbytném rozsahu zveřejnit.⁹⁴

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 49.

⁹¹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 167.

⁹² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 126.

⁹³ PROVAZNÍK, Jan. § 8a [Ochrana informací a informování veřejnosti orgány činnými v trestním řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 5. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹⁴ Viz ustanovení § 8d odst. 1 TŘ.

Oproti současné právní úpravě návrh nového trestního řádu výslovně uvádí, že přípravné řízení je neveřejné.⁹⁵

2.3.2.3. Zásada zajištění práva na obhajobu

Zásada zajištění práva na obhajobu spočívá dle ustanovení § 2 odst. 13 TŘ v tom, že osoba, proti níž se řízení vede, musí být v každém období trestního řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučena o právech umožňujících jí plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce, přičemž orgány činné v trestním řízení jsou povinny uplatnění těchto práv umožnit.

Z dikce ustanovení § 2 odst. 13 TŘ vyplývá, že se tato zásada uplatní u osoby, proti níž se trestní řízení vede. S ohledem na stádium trestního řízení se „*ten, proti němuž se vede trestní řízení*“ označuje jako obviněný⁹⁶, obžalovaný⁹⁷, odsouzený⁹⁸ nebo podezřelý v případě konání zkráceného přípravného řízení⁹⁹. Přestože osobou, proti níž se trestní řízení vede, může být za určitých okolností ve vztahu ke konkrétním institutům též podezřelý v případě standardního průběhu prověřování (k tomu blíže v pasáži 2.4.4.), z povahy této zásady vyplývá, že se v plném rozsahu uplatní teprve v situaci, kdy orgány činné v trestním řízení mají dostatečně odůvodněn závěr, že skutek, v němž je spatřován trestný čin, spáchala určitá osoba a trestní řízení je proto vedeno vůči této osobě.

Ve stádiu prověřování však trestní řízení zatím není vedeno vůči žádné konkrétní osobě, nýbrž jsou teprve shromažďovány poznatky o zjištěném skutku. Z toho důvodu se zásada zajištění práva na obhajobu v rámci fáze prověřování neuplatňuje. Výjimku představuje právo zadržného podezřelého požadovat, aby byl při jeho výsledku přítomen obhájce.¹⁰⁰ Další výjimkou je konání zkráceného přípravného řízení, v jehož rámci má dle ustanovení § 179b odst. 2 TŘ podezřelý stejná práva jako obviněný, zejména právo na obhajobu.

V rámci fáze prověřování má však osoba podávající vysvětlení právo na právní pomoc advokáta ve smyslu ustanovení § 158 odst. 5 TŘ. Právo na právní pomoc advokáta je projevem ústavně zaručeného práva každého na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od začátku řízení, vyjádřené v čl. 37 odst. 2 LZPS. Právo na právní pomoc advokáta nenáleží při podání vysvětlení pouze podezřelému, nýbrž také osobě, jež vypovídá jako svědek. Jedná se o právo osoby podávající vysvětlení, jemuž na druhé straně

⁹⁵ Viz část první, hlava I, díl 4, § 12 odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

⁹⁶ Viz ustanovení § 32 TŘ ve spojení s ustanovením § 160 TŘ.

⁹⁷ Viz ustanovení § 12 odst. 8 TŘ.

⁹⁸ Viz ustanovení § 12 odst. 9 TŘ.

⁹⁹ Viz ustanovení § 179b TŘ a ustanovení § 314b TŘ.

¹⁰⁰ Viz ustanovení § 76 odst. 6 TŘ.

neodpovídá povinnost policejního orgánu právní pomoc této osobě zajistit. Dorazí-li však osoba k podání vysvětlení a na přítomnosti svého právního zástupce trvá, je policejní orgán povinen jeho přítomnost připustit a umožnit tak realizaci práva ve smyslu ustanovení § 158 odst. 5 TŘ.¹⁰¹

Smyslem práva na právní pomoc advokáta je poskytnutí ochrany osobě podávající vysvětlení, která jakožto laik není schopna posoudit povahu podávaného vysvětlení, jakož i důsledky z toho plynoucí. Úkolem advokáta poskytujícího právní pomoc je především dbát práv osoby podávající vysvětlení, zejména by tuto osobu měl poučit o smyslu a důsledcích podaného vysvětlení (např. možnost jeho pozdějšího přečtení před soudem dle ust. § 211 odst. 6 TŘ).¹⁰²

Poskytování právní pomoci není činností srovnatelnou s účastí obhájce obviněného, proto advokát nemůže postupovat ani analogicky podle ustanovení § 41 TŘ. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat, nemůže požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní. Naproti tomu je např. oprávněn v průběhu podávání vysvětlení uskutečnit poradou s touto osobou, navrhnout provedení důkazů, účastnit se rekonvance, při níž má být poznána osoba, které poskytuje právní pomoc.¹⁰³ Rozsah oprávnění advokáta poskytujícího právní pomoc je tedy ve srovnání s rozsahem oprávnění obhájce užší.

2.3.2.4. Zásada ústnosti a bezprostřednosti

K uvedeným zásadám pouze ve stručnosti zmíním, že se uplatní zejména v řízení před soudem.

Ustanovení § 2 odst. 11 TŘ výslovně předepisuje pro jednání před soudy ústní formu. Zásada ústnosti se však v určité omezené formě uplatní i v rámci přípravného řízení.¹⁰⁴

Ustanovení § 2 odst. 12 TŘ uvádí, že při rozhodování v hlavním líčení, veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny. Vzhledem k výše uvedenému a povaze prověřování, v jehož rámci zpravidla neprobíhá dokazování, je zřejmé, že se tato zásada uplatní až v soudním stádiu trestního řízení.

2.4. Vybrané subjekty trestního řízení ve fázi prověřování

Součástí trestního řízení jsou určité subjekty, které v jeho průběhu figurují. Teorie subjekty trestního řízení rozumí ty činitele, kteří mají vliv na průběh trestního řízení a tento vliv

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04.

¹⁰² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 488 - 489.

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 170.

zároveň vlastním jménem uplatňují, k čemuž jim jsou zákonem svěřena určitá procesní práva a povinnosti.¹⁰⁵ Záměrně v tomto kontextu neuvádím pojem „strany trestního řízení“, neboť stranami jsou dle nauky jen některé ze subjektů trestního řízení, jež jsou podle zákona oprávněny před soudem uplatňovat nebo podporovat obžalobu nebo proti obžalobě sebe nebo jiného obhajovat.¹⁰⁶ Ačkoli se trestní řád v rámci výkladového ustanovení § 12 odst. 6 TŘ pokouší poskytnout výčet stran trestního řízení, odborná veřejnost¹⁰⁷ ve shodě konstatuje, že se jedná o vymezení nedůsledné a nepřesné, neboť subjekty mohou být stranami pouze v řízení před soudem. Z uvedeného je zřejmé, že v rámci prověřování žádné strany nefigurují.

Vzhledem k rozsahu fáze prověřování a šíři problematiky s touto fází související se z úsporných důvodů nebudu v rámci této kapitoly zabývat veškerými teoriemi rozlišovanými subjekty trestního řízení a zaměřím svou pozornost pouze na orgány činné v trestním řízení a jejich aktivitu v rámci prověřování a dále na osobu, proti níž se řízení vede (podezřelého).

Tuzemská právní úprava¹⁰⁸ považuje za orgány činné v trestním řízení soud, státního zástupce a policejní orgán¹⁰⁹. Například slovenská právní úprava¹¹⁰ řadí mezi orgány činné v trestním řízení pouze „prokurátora“ a „policajta“, nikoliv soud. Fryšták¹¹¹ ve slovenské právní úpravě spatřuje snahu posílit charakter soudu jako nestranného orgánu rozhodujícího o zásadních otázkách viny a trestu, jenž nespolupracuje s orgány činnými v trestním řízení. Domnívám se, že tato koncepce má význam přinejmenším symbolický, neboť je způsobilá změnit u široké veřejnosti vnímání úlohy soudů a posílit její důvěru v soudy a soudní soustavu.

Přestože všechny orgány činné v trestním řízení v rámci fáze prověřování v různé míře vystupují, lze zjednodušeně říci, že vedení prověřování přísluší policejnímu orgánu a státnímu zástupci.¹¹² Většinu úkonů v rámci prověřování bude zpravidla provádět policejní orgán, státní zástupce má v této fázi dominantní postavení „pána sporu“, který vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, může policejnímu orgánu udílet pokyny,

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 189. nebo CÍSAŘOVÁ, Dagmar. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 114.

¹⁰⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 115. nebo BAXA, Josef. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 133.

¹⁰⁷ BAXA, Josef. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 133 – 134. nebo JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 190.

¹⁰⁸ Viz ustanovení § 12 odst. 1 TŘ.

¹⁰⁹ K policejnímu orgánu viz ustanovení § 12 odst. 2 TŘ.

¹¹⁰ Viz ustanovení § 10 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestného poriadku.

¹¹¹ Viz ustanovení § 157 odst. 1, 2 TŘ a ustanovení § 158 odst. 2 TŘ.

¹¹¹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 124.

¹¹² Viz ustanovení § 157 odst. 1, 2 TŘ a ustanovení § 158 odst. 2 TŘ.

provést jednotlivý úkon nebo i celé řízení (podrobněji viz podkapitola 2.4.2.). V určitých případech bude v rámci prověřování činný i soud.

2.4.1. Policejní orgán

Policejní orgán je státním orgánem, jehož hlavním úkolem v přípravném řízení je aktivně pomáhat státnímu zástupci při naplňování jeho úlohy v trestním řízení.¹¹³

Na rozdíl od fáze vyšetřování není výčet policejních orgánů oprávněných konat prověřování omezen, ustanovení § 158 odst. 1 TŘ hovoří obecně o policejním orgánu bez jakékoli bližší specifikace. Nestanoví-li trestní řád jinak, jsou policejní orgány uvedené v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ oprávněny ke všem úkonům trestního řízení patřící do působnosti policejního orgánu.¹¹⁴ Prověřování proto mohou konat veškeré policejní orgány uvedené v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ. Toto ustanovení taxativně stanovuje, které orgány moci výkonné lze pro účely trestního řízení považovat za policejní orgány.

2.4.1.1. Policie České republiky

Univerzálním policejním orgánem příslušným (nejen) ke konání prověřování jsou útvary Policie České republiky, jež mají neomezenou věcnou působnost. Konat prověřování mohou veškeré útvary Policie České republiky, které na základě pokynu policejního prezidenta ze dne 26. května 2013 č. 103/2013, plní v trestním řízení úkoly policejních orgánů.¹¹⁵

Úlohu policie, její organizaci a postavení policistů upravuje zákon o Policii České republiky.¹¹⁶ Ustanovení § 6 odst. 1 ZoPČR vymezuje jednotlivé útvary Policie České republiky, jimiž jsou Policejní prezidium České republiky v čele s policejním prezidentem, útvary policie s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství. Organizaci jednotlivých útvarů Policie České republiky, resp. jejich organizačních článků, a jejich příslušnost v rámci trestního řízení určuje závazný pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 26. května 2013, o plnění úkolů v trestním řízení.

Vnitřní organizace útvarů Policie České republiky a věcná příslušnost jeho jednotlivých organizačních článků k plnění úkolů policejních orgánů je v rámci předmětného pokynu policejního prezidenta vymezena poměrně komplikovaně. Na každé z úrovní soustavy útvarů

¹¹³ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 117.

¹¹⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005, s. 407.

¹¹⁵ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 489.

¹¹⁶ GŘIVNA, Tomáš. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 182.

Policie České republiky figuruje více organizačních článků, jejichž příslušnost je založena při naplnění specifických okolností v pokynu taxativně vyjmenovaných. Níže se pokusím zjednodušeně vymezit existující organizační články v rámci jednotlivých úrovní soustavy útvarů Policie České republiky a jejich příslušnost. Ve všech případech rozhoduje při stanovení věcné příslušnosti souhrn jednotlivých okolností a výjimek, jejichž podrobný výčet z důvodu jejich složité konstrukce níže záměrně neuvádím. Cílem tohoto výkladu je zjednodušeně, stručně a v obecnosti vymezit příslušnost jednotlivých organizačních článků.

Územní odbory krajských ředitelství a obvodních a městských ředitelství

Zásadně lze říci, že na nejnižší úrovni soustavy útvarů Policie České republiky jsou věcně příslušní k plnění úkolů policejního orgánu policisté zařazení u obvodních (místních) oddělení policie. Ti konají šetření a prověřování trestných činů s horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky, pokud tyto trestné činy nespádají do příslušnosti jiných organizačních článků územního odboru.¹¹⁷

Policisté zařazení u dopravních inspektorátů provádí šetření a prověřování trestných činů s horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky, jež byly spáchány porušením zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).¹¹⁸

Ve vymezených případech provádí šetření a prověřování policisté zařazení u oddělení obecné kriminality, oddělení hospodářské kriminality a oddělení analytiky a kybernetické kriminality. Zpravidla se jedná o případy závažnějších trestných činů, u nichž horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody přesahuje tři roky, a dále za určitých zvláštních okolností (sebevražda, nález neznámé mrtvoly, úmrtí za podezřelých okolností, extremismus a terorismus, aj.). Tito policisté však plní úkoly policejního orgánu pouze tehdy, nepřevzaly-li tyto úkoly policejní orgány nacházející se v hierarchii soustavy útvarů výše.¹¹⁹

Krajská ředitelství

Na úrovni krajských ředitelství provádí šetření a prověřování policisté zařazení u služby kriminální policie a vyšetřování, a to zpravidla v případě závažnějších trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud a ve vymezených případech též okresní soud (kybernetická kriminalita s povahou odůvodňující převzetí věci, legalizace výnosů z trestné

¹¹⁷ Viz čl. 4 odst. 1 písm. a) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹¹⁸ Viz čl. 4 odst. 1 písm. b) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹¹⁹ Viz čl. 4 odst. 1 písm. c) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

činnosti z těchto trestných činů, aj.). Policisté zařazení u těchto organizačních článků konají šetření a prověřování pouze tehdy, nepřevzaly-li tyto úkoly policejní orgány útvarů policie s celostátní působností či policejní orgány Policejního prezidia České republiky.¹²⁰

Ve zvlášť vymezených případech jsou v rámci krajských ředitelství dále příslušní policisté zařazení u oddělení dopravních nehod odboru služby dopravní policie Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, dálničních oddělení, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort, oddělení pobytových agend, oddělení dokladů a specializovaných činností a oddělení dokumentace odboru, cizinecké policie a u oddělení železniční policie a doprovodu vlaků.¹²¹

Útvary s celostátní působností

V rámci útvarů s celostátní působností provádí šetření a prověřování trestných činů souvisejících s nakládáním s omamnými a psychotropními látkami policisté zařazení u Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování.¹²²

V případě velmi závažných trestných činů, trestných činů souvisejících s výkonem pravomoci ústavních činitelů, ústředních orgánů státní správy, představitelů územní samosprávy krajů (hejtman a jeho náměstkové), aj., konají šetření a prověřování policisté zařazení u Národní centrály proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování.¹²³

Nejzávažnější trestné činy, tedy úmyslné trestné činy ohrožující např. vzdušný dopravní prostředek nebo civilní plavidlo, úmyslné trestné činy proti míru a válečné zločiny, úmyslné trestné činy související s terorismem, trestnou činností organizovaných zločineckých skupin, trestné činy páchané formou kybernetických útoků, které mají povahu kybernetického bezpečnostního incidentu a které oznámí NÚKIB¹²⁴, a trestné činy genocidium a útok proti lidskosti, šetří a prověřují policisté zařazení u Národní centrály proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě služby kriminální policie a vyšetřování.¹²⁵

V souvislosti s určitými trestnými činy spáchanými od 25. února 1948 do 29. prosince 1989 konají šetření a prověřování policisté zařazení u Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu služby kriminální policie a vyšetřování.¹²⁶

¹²⁰ Viz čl. 5 odst. 1 písm. a) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²¹ Viz čl. 5 odst. 1 písm. b) až e) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²² Viz čl. 6 odst. 1 písm. a) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²³ Viz čl. 6 odst. 1 písm. b) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²⁴ Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost.

¹²⁵ Viz čl. 6 odst. 1 písm. c) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²⁶ Viz čl. 6 odst. 1 písm. d) pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

Policejní prezidium České republiky

V rámci Policejního prezidia České republiky plní úkoly policejních orgánů policisté zařazení u úřadu služby kriminální policie a vyšetřování.¹²⁷

Místní příslušnost

Pro určení místní příslušnosti se zásadně analogicky aplikují kritéria pro určení místní příslušnosti soudu ke konání řízení dle ustanovení § 18 TR.¹²⁸

Je-li konáno společné řízení o více trestných činech, řízení koná ten policejní orgán, jenž je příslušný konat řízení proti pachateli trestného činu, o nejtěžším trestném činu nebo o trestném činu.¹²⁹ Je-li i takto dána příslušnost více policejních orgánů, koná řízení ten, jenž se jako první dozvěděl o skutečnostech důvodně nasvědčujících spáchání trestného činu.¹³⁰ Je-li i poté příslušnost k provádění šetření dána u více policejních orgánů, koná šetření ten policejní orgán, jenž podnět přijal.¹³¹

Následky nepřislušnosti

Provede-li určitý úkon v rámci trestního řízení nepřislušný organizační článek Policie České republiky, nezakládá takový postup nezákonnost provedeného úkonu, neboť závazný pokyn policejního prezidenta není podzákonným právním předpisem, nýbrž interním normativním aktem, jímž žádný vnější subjekt vně struktury Policie České republiky není vázán a není z něj ani oprávněn. Závazný pokyn je přitom jedinou právní normou, která příslušnost útvarů Policie České republiky upravuje, na zákonné či podzákonné úrovni jejich příslušnost upravena není. Porušení závazného pokynu proto není způsobilé porušit zásadu zákonnosti trestního řízení a provedené úkony budou vyvolávat účinky.¹³²

2.4.1.2. Jiné policejní orgány

V zákonem stanovených případech jsou policejními orgány, tedy i orgány příslušnými ke konání prověřování, dále: Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Vězeňské služby České republiky, pověřené celní orgány, pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky

¹²⁷ Viz čl. 7 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²⁸ Viz čl. 11 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹²⁹ Viz čl. 11a odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹³⁰ Viz čl. 11a odst. 2 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹³¹ Viz čl. 11a odst. 5 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹³² PROVAZNÍK, Jan. § 12 [Výklad některých pojmů]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 15. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

a informace, pověřené orgány Vojenského zpravodajství a pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Tyto orgány však mají omezenou věcnou působnost, policejními orgány jsou pouze v zákonem stanovených mezích své působnosti. Učiní-li některý z výše uvedených orgánů v rámci trestního řízení úkon mimo svoji působnost, nejedná jako policejní orgán dle trestního řádu a učiněné úkony budou v takovém případě nicotné.¹³³

2.4.1.3. Činnost policejních orgánů

Úkolem policejního orgánu v přípravném řízení je aktivně pomáhat státnímu zástupci při naplňování jeho úlohy v přípravném řízení, kterou je zejména prosazování požadavku legality.¹³⁴ Činnost policejních orgánů v rámci prověřování je ovládána zásadou oficiality (k tomu blíže viz pasáž 2.3.1.2.), policejní orgány postupují v trestním řízení z úřední povinnosti.

Policejní orgán je dle ustanovení § 158 odst. 2 TŘ povinen přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Ustanovení § 158 odst. 1 TŘ ukládá policejnímu orgánu provést na základě vlastních poznatků, trestních oznámení či jiných podnětů potřebná šetření a opatření k odhalování trestných činů a zjištění jejich pachatelů, a dále působit preventivně za účelem předcházení trestné činnosti. Jak již bylo výše uvedeno, předmětné ustanovení neobsahuje žádná procesní pravidla ani neposkytuje policejnímu orgánu konkrétní právní nástroje, jež by mohl v zájmu odhalení trestných činů a jejich pachatelů, resp. prevence kriminality, využít.¹³⁵ Ustanovení spíše vytyčuje obecný rámec a cíl činnosti policejního orgánu v rámci prověřování.¹³⁶ Ohledně předprocesní fáze šetření předcházející fázi prověřování, tedy i samotnému trestnímu řízení, si dovolím odkázat na pasáž 1.1.2.1. této práce.

V případě podezření ze spáchání trestného činu zjištěného na základě trestního oznámení, jiného podnětu nebo i vlastní činnosti je policejní orgán povinen neprodleně sepsat záznam o zahájení úkonů trestního řízení a zahájit tak trestní řízení.¹³⁷

Policejní orgán je při své činnosti vázán pokyny státního zástupce¹³⁸ vykonávajícího dozor nad zachováním zákonnosti již od počátku přípravného řízení.¹³⁹ Činnost policejního

¹³³ PROVAZNÍK, Jan. § 12 [Výklad některých pojmů]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹³⁴ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 182.

¹³⁵ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 4. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹³⁶ K povaze ustanovení § 158 odst. 1 TŘ obdobně viz bod I. výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2012.

¹³⁷ Viz bod I. výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2012 ze dne 2. 2. 2012.

orgánu v rámci prověřování proto může vyžadovat aktivní spolupráci policejních orgánů se státními zástupci a koordinaci společného postupu, a to i vzhledem k procesní odpovědnosti státního zástupce za výsledky přípravného řízení (k tomu blíže viz pasáž 2.4.2.2.). Role policejního orgánu v rámci prověřování je však nezastupitelná, neboť to bude právě on, který bezprostředně koná prověřování¹⁴⁰, ať již z vlastní iniciativy či na základě pokynů státního zástupce, a to vzhledem ke svým kvalifikačním, technickým a zejména personálním předpokladům.¹⁴¹ Proto policejní orgán musí postupovat při prověřování samostatně a nemůže řešit se státním zástupcem veškeré otázky, jež v průběhu přípravného řízení vyvstanou.¹⁴² Samostatný postup policejního orgánu v rámci prověřování vyplývá z ustanovení § 158 odst. 1, 3 TŘ.

V rámci prověřování mohou policejní orgány činit úkony vypočtené v ustanovení § 158 odst. 3 TŘ nebo použít operativně pátracích prostředků¹⁴³. Policejní orgány zahajují trestní řízení a zároveň v převládající většině případů vydávají usnesení o zahájení trestního stíhání. Růžička¹⁴⁴ ovšem v této souvislosti uvádí, že ačkoli usnesení o zahájení trestního stíhání vydávají fakticky policejní orgány, je to státní zástupce, kdo bude s konečnou platností rozhodovat o obvinění určité osoby.

Lze připustit, aby jednotlivé úkony nebo i celý postup před zahájením trestního stíhání provedl státní zástupce sám, Fryšták¹⁴⁵ ovšem v této souvislosti konstatuje, že se tak v praxi děje spíše výjimečně. I v takovém případě by však provedení určitých úkonů reálně zajišťovaly policejní orgány spolupracující se státním zástupcem.

Úkoly policejního orgánu plní prostřednictvím výše uvedených úkonů konkrétní fyzické osoby – policisté a jiné osoby ve služebním poměru k policejním orgánům vypočteným v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ.¹⁴⁶ Tyto osoby jsou vázány pokyny státního zástupce

¹³⁸ Viz ustanovení § 157 odst. 2 TŘ.

¹³⁹ Viz ustanovení § 174 odst. 1 TŘ.

¹⁴⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. *Několik poznámek k výslechům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 10, s. 290-293. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

¹⁴¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 490.

¹⁴² RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. *Několik poznámek k výslechům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 10, s. 290-293. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

¹⁴³ Viz ustanovení § 158b – 158f TŘ.

¹⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 447 – 448.

¹⁴⁵ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 490.

¹⁴⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 181.

vykonávajícího dozor, v ostatních věcech týkajících se výkonu služby jsou vázány pokyny nadřízených.¹⁴⁷

2.4.2. Státní zástupce

Státní zastupitelství a jejich působnost jsou zakotveny na ústavní úrovni. Čl. 80 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen „**Ústava**“), stanovuje, že: „*Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon*“. Čl. 80 odst. 2 Ústavy uvádí, že: „*Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon*“. Tímto prováděcím právním předpisem je zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „**ZSZ**“ nebo „**zákon o státním zastupitelství**“). Zákon o státním zastupitelství vymezuje působnost státního zastupitelství v ustanoveních § 4 a 5, dle nichž je státní zastupitelství orgánem veřejné žaloby v trestním řízení, plní další úkoly vyplývající z trestního řádu, vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde jsou jedinci omezeni na osobní svobodě, působí i v jiných než trestních řízeních, vykonává další úkoly dle zákona a podílí se na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů.

Trestní řád za orgán činný v trestním řízení považuje konkrétní osobu ve funkci státního zástupce činného u státního zastupitelství, nikoli státní zastupitelství jako úřad. Státní zástupci vykonávají záležitosti svěřené do působnosti státních zastupitelství, jiné orgány nebo osoby nesmí do jejich činnosti zasahovat, nebo je při jejím výkonu nahrazovat nebo zastupovat.¹⁴⁸ Výkonem své funkce státní zástupce zajišťuje působnost státního zastupitelství. Jím provedené úkony jsou považovány za úkony státního zastupitelství.¹⁴⁹

Státní zástupce zastupuje v trestním řízení veřejný zájem, tedy zájem společnosti na tom, aby všechny trestné činy byly zjištěny a jejich pachatelé potrestáni, proto bývá teorií označován za veřejného žalobce.¹⁵⁰ Státní zástupce tedy nesleduje v rámci trestního řízení svůj soukromý zájem, musí být při výkonu své funkce nestranný a je povinen se stejnou pečlivostí vyhledávat a objasňovat okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.¹⁵¹

¹⁴⁷ RABINSKÁ, Ivana. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 226 – 227.

¹⁴⁸ Viz ustanovení § 3 odst. 1 ZSZ.

¹⁴⁹ Viz ustanovení § 23 odst. 1 ZSZ.

¹⁵⁰ RABINSKÁ, Ivana. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 220.

¹⁵¹ Viz ustanovení § 2 odst. 5 věta třetí TR.

2.4.2.1. Příslušnost státních zastupitelství a státních zástupců

Trestní řád úpravu příslušnosti státních zastupitelství a státních zástupců nijak neupravuje, její úprava je ponechána zákonu o státním zastupitelství a podzákonným právním předpisům.

Příslušnost jednotlivých státních zástupců je odvozena od příslušnosti státních zastupitelství, k nimž jsou tito státní zástupci přiděleni. Obecně platí, že státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož působí.¹⁵² Výše uvedené kritérium se však vztahuje k soudnímu stádiu trestního řízení. Příslušnost státních zástupců v rámci přípravného řízení je upravena na podzákonné úrovni vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších změn (dále jen „**jednací řád státního zastupitelství**“) v ustanoveních § 12 – 16 jednacího řádu státního zastupitelství.

Dle ustanovení § 12 odst. 1 jednacího řádu státního zastupitelství je k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení zásadně příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni. Vzhledem k tomu, že soustava státního zastupitelství fakticky kopíruje soudní soustavu a že sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů¹⁵³, je zřejmé, že tímto pravidlem je určena jak věcná, tak zároveň i místní příslušnost státních zástupců, jež je odvozena od příslušnosti soudu. V této souvislosti bude nutné odkázat na úpravu věcné a místní příslušnosti soudu obsaženou v ustanoveních § 16, § 17 a § 18 trestního řádu. Na základě určení příslušnosti soudu dle kritérií stanovených výše uvedenými ustanoveními trestního řádu lze následně s ohledem na ustanovení § 12 odst. 1 jednacího řádu státního zastupitelství odvodit příslušnost státního zástupce k doзору. V případě věcné příslušnosti okresního soudu bude věcně příslušný státní zástupce okresního státního zastupitelství. Bude-li věcně příslušný krajský soud, bude věcně příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství. Rozhodující pro určení místní příslušnosti soudu, tedy i státního zastupitelství, nejčastěji bude skutečnost, v obvodu kterého soudu, resp. státního zastupitelství, byl trestný čin spáchán.¹⁵⁴ Jednací řád státního zastupitelství zároveň

¹⁵² Viz ustanovení § 7 odst. 2 ZSZ.

¹⁵³ Viz ustanovení § 7 odst. 1 ZSZ.

¹⁵⁴ Viz ustanovení § 18 odst. 1 TR.

ve vymezených případech stanovuje zvláštní příslušnost státního zástupce krajského¹⁵⁵ i vrchního¹⁵⁶ státního zastupitelství.

Nelze-li vzhledem k nedostatečným skutkovým zjištěním v době sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení určit příslušnost státního zástupce, doručí policejní orgán tento záznam státnímu zástupci státního zastupitelství odpovídajícího stupně v sídle policejního orgánu nebo jeho organizační složky.¹⁵⁷ Totožný postup plyne i z pokynu policejního prezidenta č. 103/2013, jenž policejnímu orgánu v této situaci výslovně ukládá záznam doručit státnímu zástupci, jenž je jinak příslušný vykonávat dozor nad činností policejního orgánu, který záznam sepsal.¹⁵⁸

Vzhledem k tomu, že je příslušnost státního zástupce v přípravném řízení stanovena (podzákoným) právním předpisem, vztahuje se na ni zásada zákonnosti trestního řízení.¹⁵⁹ Nejvyšší soud v této souvislosti vyslovil závěr, že rozhodne-li místně nepřislušný státní zástupce, jedná se o podstatnou vadu řízení, neboť ústavně zakotvené právo na zákonného soudce se analogicky uplatní i na činnost státního zastupitelství.¹⁶⁰ Koudelka uvádí, že pokračuje-li, i přes svou nepřislušnost, státní zastupitelství v dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, budou jím provedené úkony stiženy následkem nezákonnosti.¹⁶¹ Tlapák Navrátilová¹⁶² uvádí, že za této situace nelze dospět k odsuzujícímu rozsudku. V případě nutnosti provést neodkladný úkon jej však může provést i nepřislušný státní zástupce, který příslušného státního zástupce o provedení úkonu vyrozumí a věc mu předá.¹⁶³

Judikatura Nejvyššího soudu zároveň připouští analogickou aplikaci ustanovení § 25 TŘ ve vztahu ke státnímu zastupitelství, státní zástupce společně nejbližší nadřízeného státního zastupitelství tak může věc příslušnému státnímu zástupci odejmout a přikázat ji k výkonu dozoru jinému státnímu zástupci státního zastupitelství téhož druhu a stupně. Je-li takto věc výslovně delegována pouze pro fázi prověřování a není-li po zahájení trestního stíhání vydáno

¹⁵⁵ Viz ustanovení § 10 jednacího řádu státního zastupitelství.

¹⁵⁶ Viz ustanovení § 15 jednacího řádu státního zastupitelství.

¹⁵⁷ Viz ustanovení § 12 odst. 2 jednacího řádu státního zastupitelství.

¹⁵⁸ Viz čl. 24 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

¹⁵⁹ PROVAZNÍK, Jan. § 12 [Výklad některých pojmů]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 7 Tz 26/2013.

¹⁶¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota*. [online]. Bulletin advokacie, 2013, č. 12, s. 35-39. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

¹⁶² TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 159.

¹⁶³ Viz ustanovení § 12 odst. 1 věta druhá TŘ.

nové delegační rozhodnutí, má být věc vrácena k doзору státnímu zástupci příslušnému dle obecných pravidel, jinak by ve věci vykonával dozor místně nepřislušný státní zástupce.¹⁶⁴

Návrh nového trestního řádu má za cíl zakotvit úpravu příslušnosti státních zástupců k výkonu dozoru na zákonné úrovni, z toho důvodu jsou pravidla pro určení jejich příslušnosti k výkonu dozoru v návrhu obsažena.¹⁶⁵ Výše uvedené závěry, že rozhodnutí místně nepřislušného státního zástupce zakládá podstatnou vadu řízení, mají být úpravou v novém trestním řádu překonány. Návrh výslovně uvádí, že: „*Úkon státního zástupce nelze považovat za neúčinný pouze z toho důvodu, že byl proveden místně nepřislušným státním zástupcem, nejde-li o zjevně nedůvodný postup.*“¹⁶⁶

2.4.2.2. Státní zástupce v rámci prověřování

Státní zástupce má (nejen) v rámci přípravného řízení zcela zásadní a nezastupitelnou roli. Jakkoli bych nerad devalvoval roli policejních orgánů, bez jejichž činnosti by přípravné řízení nemohlo být fakticky uskutečněno a provedeno, rád bych v následujícím textu poukázal na specifika postavení státního zástupce v přípravném řízení, v důsledku čehož jej lze považovat za klíčového aktéra přípravného řízení.

Zatímco v řízení před soudem je státní zástupce stranou¹⁶⁷ v rovnocenném procesním postavení vůči obžalovanému, jeho postavení v přípravném řízení je zásadně odlišné. Státní zástupce nese odpovědnost za výsledek a zákonný průběh přípravného řízení, trestní řízení před soudy může být konáno pouze na podkladě obžaloby (návrhu na potrestání, návrhu na schválení dohody o vině a trestu), kterou podává státní zástupce. Státní zástupce má v rámci přípravného řízení dominantní postavení¹⁶⁸, proto bývá v této fázi trestního řízení teorií označován jako „*dominus litis*“, neboli „*pán sporu*“.¹⁶⁹ Musil¹⁷⁰ v této souvislosti vyslovuje názor, že jakkoli je dominantní postavení státního zástupce v přípravném řízení teoretickým východiskem současné právní úpravy, státní zástupce není dostatečně vybaven nezbytnými atributy pro přípravné řízení, aby takové východisko odpovídalo realitě. K zajištění dominantního postavení státního zástupce navrhuje posílit ústavněprávní pozici státního zastupitelství jeho vynětím ze složky moci výkonné a přesunutím do složky moci soudní,

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2009, sp. zn. 4 Tz 69/2009.

¹⁶⁵ Viz část první, hlava II, díl 3, § 33 (c15) až § 36 (c15d) návrhu nového trestního řádu.

¹⁶⁶ Viz část první, hlava II, díl 3, § 39 (c15g) návrhu nového trestního řádu.

¹⁶⁷ Viz ustanovení § 12 odst. 6 TR.

¹⁶⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005, s. 469.

¹⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 499.

¹⁷⁰ MUSIL, Jan. *Je český státní zástupce skutečně pánem přípravného řízení?* In: GRŮVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 18 – 22.

což by posílilo jeho nezávislost a chránilo by jej před případnými snahami ovlivnit jeho činnost a rozhodování. Dalším důvodem, proč není státní zástupce schopen naplňovat své postavení pána sporu v přípravném řízení, je dle Musila zahlcení orgánů činných v trestním řízení nápořem trestních věcí v důsledku nadměřné kriminalizace trestných činů. Za tímto účelem navrhuje dekriminalizovat trestné činy s nižší společenskou škodlivostí, důsledněji uplatňovat zásadu subsidiarity trestní represe, částečně oslabit zásadu legality a naopak posílit prvky zásady oportunity.

Činnost státního zástupce v rámci přípravného řízení je ovládána zásadou oficiality a zásadou legality, neboť je povinen z úřední povinnosti stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví.¹⁷¹ Za tímto účelem je i státní zástupce povinen přijímat trestní oznámení a jiné podněty o skutečnostech nasvědčujících, že byl spáchán trestný čin.¹⁷²

Aby měl státní zástupce možnost ovlivnit výsledek přípravného řízení, za který nese odpovědnost, jsou mu zákonem svěřena četná oprávnění. Tato oprávnění uskutečňuje státní zástupce prostřednictvím procesních rozhodnutí¹⁷³ či opatření, ústních či písemných pokynů, účastí při úkonech policejního orgánu nebo vlastním prováděním jednotlivých úkonů či celého vyšetřování.¹⁷⁴

Státní zástupce obligatorně vyšetřuje trestné činy spáchané příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a zaměstnanci České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů.¹⁷⁵ Fáze prověřování tímto pravidlem však dotčená není a i v těchto případech probíhá běžně za součinnosti policejního orgánu se státním zástupcem vykonávajícím dozor.

2.4.2.3. Dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení

Státní zástupce odpovídá za zákonný průběh přípravného řízení, za tímto účelem vykonává dle ustanovení § 174 odst. 1 TŘ nad celým přípravným řízením dozor. V rámci vymezení dozoru nad zachováním zákonnosti si dovolím citovat jeho definici dle Růžičky, jenž dozorem rozumí „*systematickou a cílevědomou kontrolní činnost zaměřenou na zjištění stavu vyšetřování, prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti,*

¹⁷¹ Viz ustanovení § 2 odst. 3 TŘ.

¹⁷² Viz ustanovení § 158 odst. 2 TŘ.

¹⁷³ Státní zástupce činí v přípravném řízení veškerá meritorní rozhodnutí o jeho skončení. O odložení nebo odevzdání věci rozhoduje též policejní orgán, v takovém případě se však nejedná o meritorní rozhodnutí.

¹⁷⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 504.

¹⁷⁵ Viz ustanovení § 161 odst. 4 TŘ.

rychlosti a plynulosti a neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků“.¹⁷⁶ Růžička zároveň dodává, že dozor představuje určitou garanci, aby nikdo nebyl nedůvodně stíhán a omezován tak na svých právech. V rámci přípravného řízení je dozor vykonáván průběžně.

Do účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., byla fáze prověřování mimo dosah dozoru státního zástupce, ten tudíž leckdy ani neměl tušení, že policejní orgán nějaké prověřování koná. Uvedenou novelou trestního řádu došlo k rozšíření výkonu dozoru státního zástupce do fáze prověřování, což lze považovat za jednu z nejzásadnějších změn v přípravném řízení oproti předešlé právní úpravě.¹⁷⁷

Pro výkon dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení svěřuje zákon státnímu zástupci celou řadu prostředků a oprávnění, jejichž výčet obsahují zejména ustanovení § 157 odst. 2 TŘ, ustanovení § 174 TŘ a ustanovení § 175 TŘ. Ačkoli z hlediska systematiky trestního řádu upravuje ustanovení § 174 odst. 2 TŘ oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru ve fázi vyšetřování, dle odborné veřejnosti¹⁷⁸ státní zástupce vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení již od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle ustanovení § 158 odst. 3 TŘ, k čemuž mu slouží oprávnění dle ustanovení § 157 odst. 2 TŘ a ustanovení § 174 odst. 2 TŘ bez ohledu na fázi přípravného řízení.

V průběhu prověřování si státní zástupce udržuje přehled o stavu přípravného řízení a aktivně spolupracuje s policejním orgánem. Může zejména policejnímu orgánu uložit provedení určitého úkonu¹⁷⁹, vyžadovat od něj spisy, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení¹⁸⁰, odejmout věc a učinit opatření k jejímu přikázání jinému policejnímu orgánu¹⁸¹, dočasně odložit trestní stíhání¹⁸², udílet policejnímu orgánu závazné pokyny k vyšetřování trestných činů¹⁸³, zúčastnit se provádění úkonu policejního orgánu, jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování provést osobně a vydat rozhodnutí v kterékoli věci¹⁸⁴, vrátit věc policejnímu orgánu s pokyny k doplnění¹⁸⁵, rušit nezákonná nebo neodůvodněná

¹⁷⁶ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. I. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 476.

¹⁷⁷ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. I. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 67.

¹⁷⁸ STRÍŽ, Igor. § 174 [Dozor státního zástupce]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁷⁹ Viz ustanovení § 157 odst. 2 TŘ.

¹⁸⁰ Viz ustanovení § 157 odst. 2 písm. a) TŘ a ustanovení § 174 odst. 2 písm. b) TŘ.

¹⁸¹ Viz ustanovení § 157 odst. 2 písm. b) TŘ.

¹⁸² Viz ustanovení § 157 odst. 2 písm. c) TŘ.

¹⁸³ Viz ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) TŘ.

¹⁸⁴ Viz ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) TŘ.

¹⁸⁵ Viz ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) TŘ.

rozhodnutí a opatření policejního orgánu¹⁸⁶. Státní zástupce dále rozhoduje o použití určitých operativně pátracích prostředků, resp. jejich použití povoluje nebo navrhuje ke schválení příslušnému soudci. Ustanovení § 175 TR uvádí, jaká rozhodnutí může v rámci přípravného řízení učinit výlučně státní zástupce v rámci své rozhodovací činnosti.

V návrhu nového trestního řádu je rozsah výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení vymezen odlišně tak, že se bude odvíjet od závažnosti trestného činu, o němž se trestní řízení vede. Dle návrhu je-li přípravné řízení vedeno o přečinu, vykonává státní zástupce dozor nad zachováním zákonnosti od zahájení trestního stíhání nebo před jeho zahájením od okamžiku, kdy je z různých důvodů vyžadována jeho aktivita¹⁸⁷. V případě přípravného řízení vedeného o zločinu vykonává státní zástupce dozor od zahájení prověřování.¹⁸⁸ Navrhovaná úprava se v otázce rozsahu výkonu dozoru shoduje se současnou právní úpravou pouze v případě řízení o zločinu. V případě řízení o přečinu je navrhovaná úprava méně striktní a spojuje počátek výkonu dozoru s pozdějším okamžikem, než je zahájení trestního řízení (byť nevyklučuje dřívější výkon dozoru státním zástupcem z vlastní iniciativy).

2.4.2.4. Dohled v soustavě státního zastupitelství

Výkon dozoru státního zástupce nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení je nutné odlišit od výkonu dohledu, jehož podstatou je kontrolní činnost vykonávaná mezi nejbližší vyšším státním zastupitelstvím a státními zastupitelstvími bezprostředně nižšími v jeho obvodu (vnější dohled) a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství (vnitřní dohled) při výkonu jejich působnosti.¹⁸⁹ Zatímco dozor je systematickou činností státního zástupce směřující ke kontrole a ovlivnění postupu policejního orgánu, dohled spočívá zejména v pozorovací a případně nápravné činnosti. Dohled představuje formu kontroly uvnitř soustavy státních zastupitelství vůči postupu jednotlivých státních zástupců.¹⁹⁰

Vnější dohled vykonává vyšší státní zastupitelství vůči nižším státním zastupitelstvím v jeho obvodu¹⁹¹, vnitřní dohled je vykonáván v rámci daného státního zastupitelství jeho vedoucím státním zástupcem¹⁹².

¹⁸⁶ Viz ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) TR.

¹⁸⁷ Před zahájením trestního stíhání by měl státní zástupce vykonávat dozor od doručení žádosti policejního orgánu o vydání rozhodnutí, udělení souhlasu s úkonem nebo podání návrhu soudci pro přípravné řízení na provedení úkonu, nezačal-li vykonávat dozor sám již dříve z vlastní iniciativy nebo na základě žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu.

¹⁸⁸ Viz část třetí, hlava II, § x3 odst. 1, 2 návrhu nového trestního řádu.

¹⁸⁹ Viz ustanovení § 12c, § 12d a § 12e ZSZ.

¹⁹⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 482 – 487.

¹⁹¹ Viz ustanovení § 12d TR.

¹⁹² Viz ustanovení § 12e TR.

Při výkonu dohledu je dle ustanovení § 3 odst. 1 jednacního řádu státního zastupitelství dohlíženo zejména na dodržování a aplikaci právních předpisů v působnosti státního zastupitelství a v činnosti státních zástupců, dodržování pokynů vyššího státního zastupitelství a vedoucích státních zástupců, na organizaci a řízení práce a na plnění pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce. Jednotlivé prostředky k výkonu dohledu jsou stanoveny v ustanovení § 1 odst. 2 jednacního řádu státního zastupitelství. Jde převážně o oprávnění umožňující státnímu zastupitelství vykonávajícímu dohled získat informace o věcech vyřizovaných nižším státním zastupitelstvím a o postupu státních zástupců na podkladě předložených zpráv a jiných písemností. Ustanovení dále umožňuje provádět u nižšího státního zastupitelství prověrky, a především dávat nižšímu státnímu zastupitelství písemné pokyny. Pokyn adresovaný nižšímu státnímu zastupitelství v důsledku chybného postupu dozorujícího státního zástupce zavazuje nejen nižší státní zastupitelství, nýbrž zprostředkovaně i policejní orgán.¹⁹³

2.4.3. Soud

2.4.3.1. Úloha soudu v rámci prověřování

Základní úloha soudu v rámci trestního řízení je vyjádřena na ústavní úrovni. Dle čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 LZPS jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy. Pravomoc soudu samozřejmě není omezena jen na rozhodování o vině a trestu, soud rozhoduje též o uložení ochranného opatření, o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení v rámci adhezního řízení, aj. Těžištěm činnosti soudu v rámci trestního řízení je soudní stádium trestního řízení. V průběhu celého přípravného řízení má dominantní postavení státní zástupce, k naplnění jehož úkolů mu napomáhá příslušný policejní orgán. Soud plní v přípravném řízení komplementární a garanční roli vůči činnostem prováděným policejním orgánem a státním zástupcem. Soud v přípravném řízení bude rozhodovat zpravidla tehdy, má-li být závažně zasaženo do občanských práv osob¹⁹⁴, dále bude rozhodovat o stížnostech proti rozhodnutí dozorujícího státního zástupce, resp. policejního orgánu.¹⁹⁵

¹⁹³ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005, s. 487 – 488.

¹⁹⁴ MUSIL, Jan. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 479.

¹⁹⁵ Viz ustanovení § 146a TR.

2.4.3.2. Jednotlivé činnosti soudu v rámci prověřování

Ve fázi prověřování zákon výslovně přikazuje soudci zúčastnit se na návrh státního zástupce provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu spočívajícího ve výslechu svědka nebo rekognici. Soudce se v této situaci nepodílí na samotném provádění úkonu, nýbrž svou přítomností dohlíží na zákonnost postupu orgánů činných v trestním řízení při tomto úkonu a nese za ni odpovědnost. Zasahovat do provádění úkonu může jen tehdy, je-li prováděn v rozporu se zákonem. Soudce však nemůže přezkoumávat závěr státního zástupce o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti úkonu.¹⁹⁶

Dále soudce zasahuje svou činností do fáze prověřování v případě nutnosti použití vybraných operativně pátracích prostředků, jimiž bývá zasahováno do nejdůležitějších lidských práv a svobod dotčených osob a k nimž je třeba soudního povolení nebo souhlasu. Povolení soudce bude třeba ke sledování osob a věcí, při němž má být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků.¹⁹⁷ Povolení soudce je dále vyžadováno u použití agenta, k čemuž trestní řád stanovuje zvláštní příslušnost soudce. Použití agenta v případě zákonem stanovených trestných činů, resp. určité kategorie trestných činů, povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je státní zástupce, podávající návrh, činný.¹⁹⁸

Soudce v přípravném řízení dále na návrh státního zástupce nařizuje u trestných činů o určité typové závažnosti a jiných vybraných trestných činů odposlech a záznam telekomunikačního provozu, resp. sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu státnímu zástupci.¹⁹⁹

Soudce může v rámci prověřování dále vydat na návrh státního zástupce příkaz k zadržení podezřelé osoby²⁰⁰, k provedení domovní prohlídky²⁰¹ či k prohlídce jiných prostor a pozemků²⁰². Soudce dále vyslovuje souhlas s otevřením zásilky²⁰³ a se záměnou obsahu zásilky²⁰⁴.

¹⁹⁶ Viz ustanovení § 158a TŘ.

¹⁹⁷ Viz ustanovení § 158d odst. 3 TŘ.

¹⁹⁸ Viz ustanovení § 158e odst. 4 TŘ.

¹⁹⁹ Viz ustanovení § 88 odst. 2 TŘ a ustanovení § 88a odst. 1 TŘ.

²⁰⁰ Viz ustanovení § 76a odst. 1 TŘ.

²⁰¹ Viz ustanovení § 83 odst. 1 TŘ.

²⁰² Viz ustanovení § 83a odst. 1 TŘ.

²⁰³ Viz ustanovení § 87 odst. 1 TŘ.

²⁰⁴ Viz ustanovení § 87a odst. 1 TŘ.

Jak bylo výše naznačeno, soud v rámci přípravného řízení rozhoduje o stížnostech proti rozhodnutím státního zástupce a policejního orgánu o zajištění osob a majetku a o uložení pořádkové pokuty.²⁰⁵

2.4.3.3. Příslušnost soudu v přípravném řízení

Trestní řád obsahuje speciální úpravu příslušnosti soudu k provádění úkonů v přípravném řízení. K provádění výše uvedených úkonů v přípravném řízení bude věcně příslušný okresní soud. Místně příslušný bude ten okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh.²⁰⁶ Příslušnost soudu pro přípravné řízení trvá dle ustanovení § 26 odst. 2 TŘ po celou dobu jeho trvání.

Současná úprava příslušnosti soudu k provádění úkonů v přípravném řízení bývá kritizována v souvislosti s možností manipulace s příslušností. Podává-li návrh soudu státní zástupce okresního státního zastupitelství, v praxi takový případ nečiní žádné potíže. Je-li však k podání návrhu věcně příslušný státní zástupce vyšších státních zastupitelství, mělo se v minulosti za to, že návrh lze podat u kteréhokoli okresního soudu nacházejícího se v obvodu krajského nebo vrchního státního zastupitelství.²⁰⁷ V této souvislosti nutně vyvstává otázka, zda není taková právní úprava v rozporu s Listinou zaručeným právem na zákonného soudce ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny, dle něhož příslušnost soudu a soudce stanoví zákon. V dané situaci by přitom měl státní zástupce krajského nebo vrchního státního zastupitelství na výběr, ke kterému z okresních soudů v jeho obvodu návrh podá. Ústavní soud v této souvislosti vyslovil kategorický závěr, že se na ustanovení § 26 TŘ bude aplikovat ústavně konformní výklad a v situaci, kdy bude návrh podávat státní zástupce krajského nebo vrchního státního zastupitelství, bude nutné postupovat dle obecné úpravy místní příslušnosti soudů v trestním řízení dle ustanovení § 18 TŘ.²⁰⁸

V souvislosti s rekodifikací trestního práva procesního se hovoří o zavedení institutu soudce pro přípravné řízení. Návrh nového trestního řádu uvádí, že „rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce pro přípravné řízení.“²⁰⁹ Návrh hovoří o „soudci pro přípravné řízení“ vždy v souvislosti s konkrétními úkony, k nimž je v rámci přípravného řízení třeba jeho činnosti nebo součinnosti. Je otázkou, zda se jedná o změnu pouze terminologickou, nebo zda by taková úprava přinesla skutečnou změnu v pojetí

²⁰⁵ Viz ustanovení § 146a TŘ.

²⁰⁶ Viz ustanovení § 26 odst. 1 TŘ.

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 343.

²⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14.

²⁰⁹ Viz část první, hlava II, díl 2, § 21 (c3) odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

účasti soudce v rámci přípravného řízení. Činnost soudce v rámci přípravného řízení má zásadní význam v tom smyslu, že rozhoduje o významných zásazích do ústavně zaručených práv jednotlivce a že výsledky úkonů, jejichž provedení povoluje nebo s nimiž vyslovuje souhlas, bývají v rámci trestního řízení stěžejními důkazy pro rozhodnutí o vině.²¹⁰ Pochylá²¹¹ by změnu spočívající v pouhé terminologické obměně považovala za nevyhovující, neboť za nedostatek současné právní úpravy považuje zejména skutečnost, že k úkonům přípravného řízení bývá povolán soudce dle rozvrhu práce, a to bez ohledu na jeho specializaci, což může být v určitých případech vzhledem k významu rozhodování soudce v přípravném řízení závažným nedostatkem. Za tímto účelem by se dle jejího názoru jevilo jako vhodnější zvýšit alespoň kvalifikaci jednotlivých soudců formou proškolení v oblasti trestního práva s akcentem na úkony přípravného řízení. Za nejvhodnější variantu by považovala posílení personálního aparátu jednotlivých soudů tím, že rozšíří své stavy o „soudce pro přípravné řízení“, jimiž by byli specialisté na úkony přípravného řízení, kteří by se na rozhodování v rámci nalézacího řízení nepodíleli. Nutno ovšem poznamenat, že tato třetí varianta by znamenala značnou finanční zátěž pro výdajovou stránku veřejných financí, a vzhledem k jejich současnému stavu se nedomnívám, že by ze strany státu existovala vůle vydat se touto cestou.

2.4.4. Podezřelý

Teorie mezi subjekty trestního řízení řadí mj. „osobu, proti níž se řízení vede“. Jedná se o univerzální označení subjektu trestního řízení, jehož podoba se mění vždy v závislosti na konkrétním stádiu, resp. fázi trestního řízení.²¹² Jeho změnou dochází zároveň ke změně postavení dané osoby a změně jejích práv a povinností.

V závislosti na konkrétním stádiu trestního řízení je osoba, proti níž se řízení vede, označována jako podezřelý, obviněný, obžalovaný nebo odsouzený. V rámci prověřování není trestní řízení vedeno proti žádné osobě, nelze tudíž v této fázi hovořit o obviněném (osoba, proti níž se řízení vede po zahájení trestního stíhání²¹³), obžalovaném (osoba, proti níž se řízení vede po nařízení hlavního líčení²¹⁴) ani odsouzeném (osoba, proti níž se řízení vede a proti níž byl vydán pravomocný odsuzující rozsudek²¹⁵), nýbrž pouze o podezřelém. Postavení podezřelého

²¹⁰ ŠČERBA, Filip. *Pravomoc soudce pro přípravné řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2021, č. 3, s. 125-131. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²¹¹ POCHYLÁ, Veronika. *Přípravné řízení de lege ferenda: Soudce práv a svobod*. [online]. Trestněprávní revue, 2017, č. 11-12, s. 260-264. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²¹² BAXA, Josef. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 133.

²¹³ Viz ustanovení § 160 odst. 1 TŘ.

²¹⁴ Viz ustanovení § 12 odst. 8 TŘ.

²¹⁵ Viz ustanovení § 12 odst. 9 TŘ.

v rámci prověřování není trestním řádem komplexně upraveno, trestní řád se o podezřelém zmiňuje vždy v souvislosti s konkrétními instituty.

Jelínek²¹⁶ uvádí, že podezřelým v nejširším smyslu (jak jej chápe hovorová řeč) je ten, vůči němuž vznikne podezření, že spáchal trestný čin. V tomto smyslu operuje s pojmem podezřelý ustanovení § 159c a § 159d TŘ o dočasném odložení trestního stíhání podezřelého a o nestíhání podezřelého. Vantuch²¹⁷ naopak uvádí, že vůči osobě podezřelého v širokém smyslu, vůči níž směřuje více či méně odůvodněné podezření, se trestní řízení nevede, neboť se proti ní nekoná řízení dle trestního řádu. Tyto osoby dle jeho názoru nejsou podezřelými ve smyslu trestního řádu. Sám autor ovšem zároveň v souvislosti s pojmem „podezřelý“ odkazuje na ustanovení § 158 odst. 8 větu druhou TŘ, týkající se podání vysvětlení podezřelého. Podezřelého v souvislosti s tímto ustanovením zmiňuje také Fryšták²¹⁸ a uvádí, že jde o osobu, o které lze na základě vlastního šetření policejního orgánu, trestního oznámení nebo jiného podnětu učinit pravděpodobný závěr, že může být pachatelem trestného činu.

Trestní řád dále hovoří o podezřelém v souvislosti se zadržením podezřelé osoby dle ustanovení § 76 TŘ. V tomto smyslu je podezřelým osoba, u níž je dán některý z důvodů vazby, byla v souladu s ustanovením § 76 zadržena a dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání.²¹⁹

Podezřelým je dále osoba, proti níž je vedeno zkrácené přípravné řízení.²²⁰ Postavení podezřelého v rámci zkráceného přípravného řízení je však zcela odlišné, v zásadě má stejná práva jako obviněný²²¹ (k tomu blíže v části třetí této práce).

2.5. Zahájení prověřování

2.5.1. Rozlišení stupňů podezření

Teorie²²² rozlišuje v rámci trestního řízení různé stupně podezření; základní, kvalifikovaný a vysoký stupeň podezření. Zatímco kvalifikovaný a vysoký stupeň podezření se

²¹⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 232.

²¹⁷ VANTUCH, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 195.

²¹⁸ Fryšták, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 492.

²¹⁹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 232. nebo VANTUCH, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 195.

²²⁰ Viz ustanovení § 179b odst. 2, 3 TŘ.

²²¹ Viz ustanovení § 179b odst. 2 TŘ.

²²² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 491.

vyznačují vyšší mírou pravděpodobnosti spáchání trestného činu a jsou relevantní pro zahájení trestního stíhání, resp. podání obžaloby, pro zahájení trestního řízení a fázi prověřování je podstatný základní stupeň podezření.

Základním stupněm podezření podmiňujícím zahájení trestního řízení je podezření ze spáchání trestného činu dle ustanovení § 158 odst. 1 TR. Pro jeho existenci postačí prvotní, neproověřený, nejistý, ale pravděpodobný závěr o spáchání trestného činu.²²³

2.5.2. Podněty k trestnímu stíhání

Trestní řízení tedy bývá zahájeno, nabyde-li policejní orgán základní podezření ze spáchání trestného činu.²²⁴ Takové podezření nabývá policejní orgán na základě různých podnětů přinášejících policejnímu orgánu informace o relevantních skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Těmito podněty rozumíme výsledky vlastní činnosti policejního orgánu, trestní oznámení nebo podněty jiných osob a orgánů.²²⁵

2.5.2.1. Vlastní činnost orgánů činných v prověřování

Policejní orgán je v souladu se zásadou ofiiality povinen opatřovat si vlastní poznatky o spáchaných trestných činech.²²⁶ Policejní orgán proto nemá vyčkávat trestního oznámení, nýbrž v případě opatření poznatků svědčících o podezření ze spáchání trestného činu aktivně provádět šetření (k postupu při šetření blíže v pasáži 1.1.2.1.). Taktéž státní zástupce je v souladu se zásadou legality povinen v případě zjištění poznatků svědčících o podezření ze spáchání trestného činu učinit všechna opatření vedoucí k trestnímu stíhání.²²⁷

2.5.2.2. Trestní oznámení a podněty jiných osob a orgánů

Ustanovení § 158 odst. 2 TR ukládá policejnímu orgánu i státnímu zástupci povinnost přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (dále jen „**trestní oznámení**“). Přijme-li trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání státní zástupce, neprodleně jej předá příslušnému policejnímu orgánu s pokynem k prověření.²²⁸

²²³ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 491. nebo STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²²⁴ Viz ustanovení § 158 odst. 1 TR ve spojení s ustanovením § 158 odst. 3 TR.

²²⁵ Viz ustanovení § 158 odst. 1 TR ve spojení s ustanovením § 69 odst. 2 ZoPČR.

²²⁶ Viz ustanovení § 158 odst. 1 TR ve spojení s ustanovením § 69 odst. 2 ZoPČR.

²²⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 493.

²²⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 493.

Z ustanovení § 59 odst. 2, 5 TŘ vyplývá, že v řízení před soudem je povinen trestní oznámení přijímat i soud. Ten se však trestními oznámeními věcně nezabývá a je povinen je zaslat příslušnému státnímu zástupci.²²⁹

Trestní oznámení mohou podávat státní orgány, právnické osoby i fyzické osoby. Státním orgánům trestní řád stanovuje výslovně povinnost oznamovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.²³⁰ Fyzické, resp. právnické osoby, nemají obecnou oznamovací povinnost, nýbrž jen oznamovací povinnost ve vztahu k taxativně vymezeným trestným činům, již těmto osobám stanovuje pod pohrůžkou trestní sankce zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) v ustanovení § 368 upravujícím trestný čin „neoznámení trestného činu“.

Trestní oznámení lze učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem.²³¹ Byť to z trestního řádu přímo nevyplývá, Fryšták²³² i Stříž²³³ konstatují, že je možné trestní oznámení učinit i telefonicky, přičemž oznámení pak bude považováno za jiný podnět ve smyslu ustanovení § 158 odst. 1 TŘ. Telefonické trestní oznámení výslovně připouští též čl. 30 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

Trestní oznámení je podáním, proto se vždy posuzuje podle svého obsahu bez ohledu na jeho označení.²³⁴ Trestním oznámením je jakékoliv podání o okolnostech nasvědčujících spáchání trestného činu. Naopak jím nejsou zejména podání postrádající (i po případném doplnění) údaje odůvodňující podezření ze spáchání trestného činu.²³⁵

Trestní oznámení nemůže sloužit jako důkaz v trestním řízení, orgány činné v trestním řízení z něj proto nemohou při zjišťování skutečného stavu věci vycházet. Je-li oznamovatel po zahájení trestního stíhání vyslýchán jako svědek, musí být vyslechnut znovu ke skutečnostem uvedeným v trestním oznámení, jinak bude dokazování neúplné.²³⁶

Jiný podnět ve smyslu ustanovení § 158 odst. 1 TŘ představuje určitou zbytkovou kategorii, kam lze řadit podněty, jež nejsou trestními oznámeními ani poznatky policejního

²²⁹ STŘÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³⁰ Viz ustanovení § 8 odst. 1 věta druhá TŘ.

²³¹ Viz ustanovení § 59 odst. 1 věta druhá TŘ.

²³² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 494.

²³³ STŘÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³⁴ Viz ustanovení § 59 odst. 1 TŘ a čl. 31 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

²³⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 68.

²³⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93.

orgánu získané vlastní činností. Patří sem kupříkladu telefonicky učiněné trestní oznámení, informace čerpaná ze sdělovacích prostředků, aj.²³⁷

2.5.3. Postup policejního orgánu (státního zástupce) po obdržení podnětu

Policejní orgán je povinen v rámci předprocesní fáze šetření přijatý podnět kvalifikovaně posoudit, zda je důvodný a zda je na místě zahájit trestní řízení některým ze způsobů dle ustanovení § 158 odst. 3 TŘ, či zda důvodný není.²³⁸ Není-li z trestního oznámení podezření ze spáchání trestného činu zřejmé, policejní orgán není automaticky povinen zahájit trestní řízení.²³⁹ V rámci šetření postupuje policejní orgán podle zákona o Policii České republiky a pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

Neposoudí-li policejní orgán podání jako trestní oznámení a zároveň lze v oznamovaném jednání spatřovat podezření z přestupku, postoupí jej příslušnému orgánu. Nelze-li v takovém podání spatřovat ani podezření z přestupku, policejní orgán věc bez dalšího opatření založí a oznamovatele o tom vyrozumí²⁴⁰ (k postupu policejního orgánu před zahájením trestního řízení blíže v pasáži 1.1.2.1.). Státní zástupce zpravidla fakticky nekoná prověřování, ale může objasňovat povahu podání, jež jsou dle svého obsahu trestním oznámením.²⁴¹ Je-li podání označeno jako trestní oznámení, ale potřebné skutečnosti ani po případném doplnění neobsahuje, státní zástupce takové trestní oznámení bez dalšího opatření založí a vyrozumí o tom oznamovatele ve lhůtě dvou měsíců od přijetí oznámení.²⁴²

Nabyde-li policejní orgán na základě vlastních poznatků či již prověřených trestních oznámení nebo jiných podnětů podezření ze spáchání trestného činu, je povinen neprodleně zahájit trestní řízení, je-li k tomu věcně a místně příslušný. V opačném případě předá podnět k vyřízení příslušnému policejnímu orgánu.²⁴³ Není-li policejní orgán věcně či místně příslušný a skutkový stav vyžaduje provést neodkladné nebo neopakovatelné úkony, provede tyto úkony nepříslušný policejní orgán a neprodleně poté věc předá věcně či místně příslušnému

²³⁷ STŘÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²³⁸ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 909.

²³⁹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 496. nebo FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 70.

²⁴⁰ Viz čl. 31 odst. 5 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

²⁴¹ Viz čl. 13 odst. 1 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019.

²⁴² Viz čl. 13, odst. 4 písm. a), odst. 5 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019.

²⁴³ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 497.

policejnímu orgánu.²⁴⁴ Od okamžiku zahájení trestního řízení vykonává příslušný státní zástupce dozor nad zachováním zákonnosti po celé přípravné řízení.

2.5.3.1. Zahájení trestního řízení sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení

Trestní řízení zahajuje policejní orgán obvykle sepsáním úředního záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Z hlediska formálních náležitosti musí záznam obsahovat skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich policejní orgán dověděl.²⁴⁵

Fryšťák²⁴⁶ konstatuje, že se v záznamu nejedná o popis skutku ve smyslu, jak jej chápeme v případě usnesení o zahájení trestního stíhání, sdělení podezření ve zkráceném přípravném řízení, podání obžaloby, návrhu na potrestání, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo v rozsudku. Takový názor koresponduje se závěry výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2012. Dle bodu III. výkladového stanoviska nemusí být ani obecná formulace popisu skutkových okolností na újmu zákonnosti dalšího postupu policejního orgánu, pokud to ale nevylučuje povaha věci, měl by se takový popis blížit v rozsahu známých informací popisu skutku. Zákon záměrně v ustanovení § 158 odst. 3 TŘ hovoří o skutkových okolnostech, nikoli o skutku, vzhledem ke stupni poznání v této počáteční fázi trestního řízení proto nemusí být nutně zachována totožnost skutku se skutkem později vymezeným v obžalobě.²⁴⁷ Popis skutkových okolností vymezující rámcově předmět trestního řízení se proto v průběhu řízení může i výrazně změnit, neboť může být doplněn o nově zjištěné poznatky v rámci prověřování.²⁴⁸

Záznam o zahájení úkonů trestního řízení nemusí obsahovat právní kvalifikaci skutku.²⁴⁹ Požadavek na uvedení právní kvalifikace absentuje v důsledku příliš obecného popisu skutkových okolností, z něhož nemusí být zřejmé znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu.²⁵⁰ Fryšťák²⁵¹ i Jelínek²⁵² absenci takového požadavku vnímají za nedostatek současné

²⁴⁴ Viz ustanovení § 31 odst. 3 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

²⁴⁵ Viz ustanovení § 158 odst. 3 TŘ.

²⁴⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 499 nebo FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 71.

²⁴⁷ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 477 nebo STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁴⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 500 nebo JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání*. Praha: Leges, 2022, s. 909.

²⁴⁹ A contrario ustanovení § 158 odst. 3 TŘ.

²⁵⁰ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

právní úpravy a spolu se Strížem²⁵³ považují označení trestného činu v záznamu v praxi za žádoucí, neboť právní kvalifikace má význam pro určení (věcné) příslušnosti státního zástupce k doзору i věcné příslušnosti organizačního článku útvarů Policie České republiky.

Další nedostatek právní úpravy záznamu o zahájení úkonů trestního řízení Fryšták spatřuje v absenci lhůty pro vyhotovení záznamu, jež by počínala běžet v okamžiku, kdy se policejní orgán o relevantních skutečnostech dozví. V důsledku absence této lhůty nelze posoudit, zda policejní orgán jedná v souladu se zásadou oficiality a zásadou legality a zda v řízení nedochází ke zbytečným průtahům.²⁵⁴

Opis záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je nutné do čtyřiceti osmi hodin od jeho sepsání zaslat státnímu zástupci. Účelem takového postupu je zejména informovat státního zástupce o zahájení trestního řízení, neboť ten je dle ustanovení § 174 odst. 1 TR povinen i oprávněn v přípravném řízení vykonávat dozor. K příslušnosti státního zástupce k výkonu dozoru blíže v pasáži 2.4.2.1.

Objevují se názory²⁵⁵, že zavedení institutu záznamu o zahájení úkonů trestního řízení novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., přineslo spíše než žádoucí zatížení orgánů činných v trestním řízení a v důsledku jeho nevhodné právní úpravy též celou řadu pochybností. Návrh nového trestního řádu se záznamem o zahájení úkonů trestního řízení nepočítá, fázi prověřování vymezuje jako „úsek přípravného řízení od provedení prvního úkonu trestního řízení do zahájení trestního stíhání nebo do nabytí právní moci rozhodnutí nebo vzniku jiné skutečnosti ukončujících přípravné řízení“.²⁵⁶ Trestní řízení by tak mělo být nově zahájeno neformálně provedením prvního úkonu. Policejní orgán by měl následně bez zbytečného odkladu informovat státního zástupce o tom, že provedl první úkon trestního řízení a v jaké trestní věci tak učinil.²⁵⁷ Návrh nového trestního řádu ovšem přesně nevymezuje lhůtu pro vyzoomění státního zástupce o provedení prvního úkonu trestního řízení, což může být v praxi problematické, neboť státní

²⁵¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 500.

²⁵² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 909.

²⁵³ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁵⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 72.

²⁵⁵ Např. FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 345.

²⁵⁶ Viz část třetí, hlava II., § x1 odst. 2 návrhu nového trestního řádu.

²⁵⁷ Viz část třetí, hlava II., § x6 odst. 2 návrhu nového trestního řádu.

zástupce již od počátku prověřování vykonává dozor. Z tohoto důvodu považuje Fryšák²⁵⁸ stanovení lhůty pro vyzkoušení státního zástupce o provedení prvního úkonu trestního řízení za žádoucí.

2.5.3.2. Zahájení trestního řízení provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů

Hrozí-li nebezpečí z prodlení, zahajuje policejní orgán trestní řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. Záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepíše policejní orgán po provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů a do čtyřiceti osmi hodin od jejich provedení jej zašle příslušnému státnímu zástupci.

Ústavní soud k této formě zahájení trestního řízení uvádí, že zahájení trestního řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů je alternativní možností k zahájení trestního řízení formou sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení a musí dopadat na objektivně a přesně definovanou situaci. V případě, kdy tato situace není dána z důvodu absence přípustných výjimek ze zásady bezprostřednosti a ústnosti, jedná se o zásah do ústavně zaručeného práva obviněného na obhajobu.²⁵⁹ Neodkladné a neopakovatelné úkony mohou být před sdělením obvinění, tedy v rámci prověřování, prováděny pouze způsobem podle hlavy čtvrté a páté trestního řádu (upravující předběžná opatření, zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení a dále dokazování), jinak je nelze v hlavním líčení použít.²⁶⁰

Legální definici neodkladných a neopakovatelných úkonů poskytuje ustanovení § 160 odst. 4 TR: „*Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést.*“ Ačkoli je ustanovení obsahující legální definici neodkladných a neopakovatelných úkonů systematicky řazeno mezi ustanovení vztahující se k zahájení trestního stíhání, definovaný pojem se vztahuje na celé trestní řízení. Definici lze proto přiměřeně použít též ve vztahu k zahájení trestního řízení.²⁶¹

Trestní řád ovšem neuvádí taxativní ani demonstrativní výčet neodkladných a neopakovatelných úkonů, neboť zkrátka nelze zákonem předvídat veškeré situace svědčící o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti. Neodkladnými úkony budou zpravidla úkony

²⁵⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Přípravné řízení de lege ferenda*. [online]. Trestněprávní revue, 2015, č. 6, s. 133-139. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 3206/08.

²⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2000, sp. zn. 4 Tz 158/2000.

²⁶¹ FRYŠTÁK, Marek. *Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů*. [online]. Trestněprávní revue, 2013, č. 5, s. 109-112. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

dle ustanovení § 158 odst. 3 písm. d) až f) TŘ.²⁶² Povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu má zpravidla rekognice.²⁶³ Dále judikatura shledala jako neodkladný, resp. neopakovatelný úkon „výslech svědka, cizího státního občana, který opustí území České republiky před tím, než může být sděleno obvinění pachateli trestného činu, a prohlásí, že na předvolání k výslechu doručeném na základě mezinárodní smlouvy o právní pomoci se z ciziny do České republiky nedostaví“²⁶⁴, nebo případ, kdy bude nutné provést odběr krve za účelem její zkoušky ve smyslu ustanovení § 114 odst. 2 TŘ²⁶⁵. Jelínek²⁶⁶ příkladmo uvádí, že neodkladným úkonem může za určitých podmínek být zpravidla výslech svědka, který umírá, příbrání znalce k prohlídce a pitvě mrtvolky a její exhumaci, ohledání místa činu, domovní či osobní prohlídka, aj. Povahu úkonu jako úkonu neodkladného však bude nutné posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu.²⁶⁷

O provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů sepíše policejní orgán protokol, v němž bude vždy nutné uvést skutečnosti, na základě kterých byl úkon považován za neodkladný nebo neopakovatelný.²⁶⁸ Jak bylo výše uvedeno, pro posouzení jsou vždy rozhodné okolnosti konkrétního případu. Neodkladnost nebo neopakovatelnost bude nutné vždy posoudit v době provádění takového úkonu, dispozice soudním příkazem (např. příkazem k provedení domovní prohlídky) neopravňuje sama o sobě policejní orgán úkon provést, pokud v době jeho provádění podmínky neodkladnosti nebo neopakovatelnosti již odpadly.²⁶⁹

Ústavní soud uvádí, že není-li přezkoumatelným způsobem zdůvodněno, z jakého důvodu nebylo možné provedení úkonu odložit na pozdější stádium trestního řízení, vybočuje postup policejního orgánu, resp. státního zástupce, z mezí ústavnosti.²⁷⁰ K následkům nedostatku zdůvodnění se Ústavní soud vyjádřil v jiném svém rozhodnutí tak, že absentuje-li zdůvodnění neodkladného úkonu, ale při následné kontrole a posouzení souvislostí je zjištěno, že podmínky neodkladnosti byly splněny, nemusí mít nedostatek zdůvodnění za následek neúčinnost tohoto důkazu.²⁷¹ Výše uvedená rozhodnutí Ústavního soudu lze v jejich vzájemné souvislosti

²⁶² FRYŠTÁK, Marek. *Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů*. [online]. Trestněprávní revue, 2013, č. 5, s. 109-112. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 6. 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89 a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95.

²⁶⁴ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 1995, sp. zn. 6 To 299/94.

²⁶⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 2. 1996, sp. zn. 3 To 51/96.

²⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 513.

²⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1998, sp. zn. I. ÚS 290/98.

²⁶⁸ Viz ustanovení § 160 odst. 4 in fine TŘ ve spojení s ustanovením § 55 odst. 1 TŘ.

²⁶⁹ STŘÍŽ, Igor. § 160 [Zahájení trestního stíhání]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1780/07.

²⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. I ÚS 2078/09.

interpretovat tak, že rozhodující vždy bude, zda jsou splněny věcné podmínky odůvodňující povahu neodkladnosti nebo neopakovatelnosti. Pokud provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu není dostatečně zdůvodněno, ale zjištěné okolnosti svědčí o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti, bude takový důkaz zpravidla účinný. Absentuje-li zdůvodnění proto, že důvody neodkladnosti nebo neopakovatelnosti dány nebyly, je již vybočeno z mezí ústavnosti a takový důkaz by nebyl účinný.

Jelínek²⁷² uvádí, že byl-li by proveden neodkladný nebo neopakovatelný úkon, aniž by podmínky neodkladnosti nebo neopakovatelnosti byly splněny, zakládal by takový postup podstatnou vadu řízení, v jejímž důsledku by nebylo možné důkaz v trestním řízení použít. Splnění těchto podmínek dle něho přezkoumává v přípravném řízení státní zástupce v rámci výkonu dozoru. Fryšták²⁷³ však takový přístup kategoricky odmítá a zdůrazňuje, že přezkoumání závěru o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti nikdy neprobíhá v přípravném řízení, ale až v řízení před soudem v rámci předběžného projednání obžaloby nebo v hlavním líčení.

Neodkladný nebo neopakovatelný úkon spočívající ve výslechu svědka nebo rekognici je nutné vždy provést na návrh příslušného státního zástupce za přítomnosti soudce, který odpovídá za zákonnost provedení úkonu. Za účelem zajištění zákonnosti může soudce do jeho průběhu zasahovat, nepřísluší mu však přezkoumávat závěr státního zástupce o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti úkonu.²⁷⁴ Náležitosti návrhu státního zástupce stanovuje čl. 21 odst. 3 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019. Ačkoli trestní řád požadavek na přítomnost státního zástupce při provádění těchto úkonů nevyslovuje, výše uvedené ustanovení pokynu obecné povahy stanovuje, že se státní zástupce úkonu za účasti soudce „zpravidla účastní“. Pro provádění jiných neodkladných nebo neopakovatelných úkonů trestní řád zvláštní podmínky nestanovuje.

Neodkladné a neopakovatelné úkony provedené v rámci prověřování není nutné ve fázi vyšetřování opakovat a mohou sloužit jako důkaz v řízení před soudem.²⁷⁵

Návrh nového trestního řádu koncipuje podmínky účasti soudce při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů odlišně. Účast soudce v případě provádění neodkladného nebo neopakovatelného úkonu spočívajícího ve výslechu svědka nebo rekognici není dle návrhu obligatorně předepsána. Bez ohledu na povahu konkrétního neodkladného nebo

²⁷² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 514.

²⁷³ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 84 nebo FRYŠTÁK, Marek. *Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů*. [online]. Trestněprávní revue, 2013, č. 5, s. 109-112. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²⁷⁴ Viz ustanovení § 158a TŘ.

²⁷⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 83.

neopakovatelného úkonu by však měl státní zástupce možnost požádat soudce pro přípravné řízení, aby se účastnil provádění neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, má-li za to, že výsledek provedení tohoto úkonu může být rozhodujícím důkazem pro posouzení viny pachatele a jedná-li se o úkon, kterého by se po zahájení trestního stíhání mohl účastnit obviněný. Soudce je v takovém případě povinen této žádosti vyhovět. Role soudce při účasti na provádění těchto úkonů by však zůstala nezměněna, neboť i podle návrhu nového trestního řádu by soudce mohl vznášet pouze námitky nezákonnosti jejich provádění.²⁷⁶

2.6. Průběh prověřování

Jak již bylo v pasáži 2.2.1. uvedeno, smyslem prověřování je co nejrychleji vytvořit předpoklady pro rozhodnutí o případném zahájení trestního stíhání. V tom rozsahu mohou orgány činné v trestním řízení provádět po zahájení trestního řízení procesní úkony, jejichž demonstrativní výčet poskytuje ustanovení § 158 odst. 3 TR, a dále operativně pátrací prostředky²⁷⁷. Činnost policejního orgánu po zahájení trestního řízení lze diverzifikovat na tři základní úseky:

- 1) opatřování potřebných podkladů (např. písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, různé doklady [např. účetní doklady, revizní zprávy, obchodní smlouvy apod.] či doličné a jiné věci, pokud nejsou zároveň stopami trestného činu),
- 2) opatřování nezbytných vysvětlení a
- 3) zajišťování stop trestných činů na místě činu nebo na jiném místě (stopy mechanoskopické, trasologické, daktyloskopické, stopy na těle poškozené nebo jiné osoby, pachové stopy, jakož i mikrostopy a další stopy).²⁷⁸

V zásadě každému z úkonů, k nimž je policejní orgán v rámci své činnosti v průběhu prověřování oprávněn, by bylo možné věnovat alespoň samostatnou kapitolu. Jedná se o značně rozsáhlou a zajímavou problematiku, jíž ovšem nelze v této práci poskytnout adekvátní prostor, a to ani v případě stručného výkladu v obecné rovině. Než abych jen v podstatě reprodukoval zákonnou úpravu jednotlivých úkonů, zaměřím se v rámci této podkapitoly na pravděpodobně jeden z nejobvyklejších a nejpoužívanějších úkonů prováděných v rámci prověřování, tedy institut podání vysvětlení. Dále se budu věnovat institutu ohledání se zaměřením

²⁷⁶ Viz část třetí, hlava II., § x10 odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

²⁷⁷ Viz ustanovení § 158b – 158f TR.

²⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1949.

na ohledání místa činu a zajišťování stop na místě činu. Nejprve však obecně nastíním problematiku procesní použitelnosti důkazů v hlavním líčení.

2.6.1. Procesní použitelnost důkazů v řízení před soudem

Úkony provedené ve fázi prověřování slouží zejména jako podklad pro rozhodnutí o případném zahájení trestního stíhání. Novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., bylo těžiště dokazování přesunuto z přípravného řízení do stádia projednání věci před soudem. Koncepce novely byla vedena snahou odstranit zbytečnou složitost a těžkopádnost přípravného řízení a zejména zamezit duplicitě úkonů prováděných jak v předsoudním, tak soudním stádiu trestního řízení.²⁷⁹

Základním pravidlem je, že jako důkaz v trestním řízení lze použít pouze poznatky získané procesním dokazováním.²⁸⁰ Obecně lze říci, že orgány činné v trestním řízení ve fázi prověřování důkazy proveditelné před soudem pouze vyhledávají a zajišťují, s určitými výjimkami tyto důkazy neprovádí.²⁸¹ Je tomu tak proto, že ve fázi prověřování zatím není trestní řízení vedeno vůči žádné konkrétní osobě a později obviněná/obžalovaná osoba se k prováděným úkonům nemůže vyjádřit ani vůči nim jinak bránit sama, případně prostřednictvím svého obhájce, jenž by zároveň byl oprávněn účastnit se příslušných úkonů.

Pokud by i v takovém režimu bylo obecně přípustné provádět důkazy později použitelné v hlavním líčení, bylo by postupováno v rozporu se zásadou veřejnosti, zásadou ústnosti a zásadou bezprostřednosti²⁸². Domnívám se, že by takovým postupem byla zároveň porušována zásada zajištění práva na obhajobu, neboť by docházelo k provádění důkazů použitelných v hlavním líčení bez případné účasti obhájce, jenž je za normálních okolností oprávněn účastnit se všech vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit v řízení před soudem jako důkaz.²⁸³ Narušena by byla zároveň zásada kontradiktornosti trestního řízení.

Evropský soud pro lidská práva se k zásadě kontradiktornosti²⁸⁴ trestního řízení opakovaně vyjadřoval. V rámci své rozhodovací činnosti²⁸⁵ v souvislosti se svědeckými

²⁷⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 374 – 375.

²⁸⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 172.

²⁸¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 500.

²⁸² FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 348.

²⁸³ Viz ustanovení § 165 odst. 2 TR.

²⁸⁴ Viz čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.

²⁸⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. 6. 1992 č. 12433/86, Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lucà proti Itálii ze dne 27. 2. 2001 č. 33354/96.

výpověďmi svědků, jež obviněný nikdy neměl možnost vyslechnout, uvádí následující: „*The evidence must normally be produced at a public hearing, in the presence of the accused, with a view to adversarial argument. There are exceptions to this principle, but they must not infringe the rights of the defence.*“ Evropský soud pro lidská práva tedy dochází k závěru, že dříve než může být obžalovaný shledán vinným, musí být veškeré důkazy svědčící v jeho neprospěch provedeny při veřejném přelíčení. Z této obecné zásady platí výjimky, u nichž bude nutné respektovat práva obhajoby. K výjimce ze zásady kontradiktornosti spočívající v použití svědeckých výpovědí před soudem, aniž by měl obviněný možnost tyto osoby vyslechnout, blíže v pasáži 2.6.1.2.

V souvislosti s prováděním důkazů v rámci prověřování ovšem vyvstává otázka, jaké důsledky bude mít porušení procesních předpisů o dokazování. Jediné ustanovení v rámci tuzemské právní úpravy vylučující použitelnost důkazu je ustanovení § 89 odst. 3 TŘ týkající se absolutní neúčinnosti důkazu v případě jeho získání nezákonným donucením nebo hrozbou donucení. Nezákonné donucení nebo jeho hrozba však není jediným důvodem neúčinnosti důkazu, ta může být založena obecně v důsledku jeho nezákonnosti nebo v důsledku jeho opatření pomocí nepřipustného důkazního prostředku. Zásadním nedostatkem současné právní úpravy trestního řádu je absence vodítek pro posouzení (ne)použitelnosti důkazu v trestním řízení, proto bude nutné vycházet zejména z judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.²⁸⁶

Zaoralová uvádí, že neúčinnost v důsledku nezákonnosti může způsobit např. obstarání důkazu při nezákonné domovní prohlídce nebo odposlechu telefonického rozhovoru, výslech svědka bez náležitého poučení o jeho právu odepřít výpověď, aj. K získání důkazů z nepřipustných důkazních prostředků uvádí, že jako důkaz nelze použít např. podpůrné operativně pátrací prostředky dle ZoPČR, tzv. zpravodajské odposlechy provedené podle zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, či podle zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, trestní oznámení, úřední záznam o skutečnostech zjištěných z evidence osob, telefonický rozhovor se svědkem, výpověď osoby v občanskoprávním řízení, důkazy jako předpověď jasnovidce, detektor lži nebo vyšetřovací hypnózu, aj.²⁸⁷ Fryšták²⁸⁸ shodně uvádí, že jako důkaz nelze připustit podpůrné operativně pátrací prostředky dle ZoPČR. Dále obecně konstatuje, že nestanoví-li zákon jinak, nemohou jako důkaz sloužit ani úkony provedené před zahájením trestního stíhání, nejedná-li se o úkony neodkladné nebo neopakovatelné.

²⁸⁶ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018, s. 49 – 63.

²⁸⁷ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018, s. 50 – 51, 58 – 62.

²⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 172 – 173.

I nezákonný a neúčinný důkaz však bude obsažen ve spisovém materiálu. To v praxi znamená, že se s důkazem, k němuž by nemělo být v řízení vůbec přihlíženo, orgány činné v trestním řízení mohou seznámit a v důsledku může takový důkaz figurovat minimálně v subjektivních představách těchto orgánů. Proto i neúčinný důkaz může hrát zásadní roli při podvědomém ovlivnění jejich rozhodování. Současná právní úprava však postup, jak naložit s nepoužitelným důkazem, neobsahuje.²⁸⁹

Za zásadní problém současné právní úpravy považují absenci jasných kritérií pro stanovení rozsahu dokazování v rámci přípravného řízení a zároveň, jak již bylo výše zmíněno, absenci vymezení následků vad dokazování. Rozsah dokazování je v současné době dovozován z účelu přípravného řízení vyjádřeného v důvodových zprávách (zejména důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.), dále z teorie nebo související judikatury. Vždy však bude záležet na posouzení konkrétního orgánu činného v trestním řízení, jaké úkony v rámci přípravného řízení, resp. prověřování, v individuálním případě provede. Lze si představit případy, kdy se někteří služebně starší příslušníci Policie České republiky plně nesžili s „novou“ podobou trestního řízení po účinnosti novely č. 265/2001 Sb., a mohou mít tendenci rozsah prováděných úkonů v rámci prověřování vykládat extenzivně optikou předchozí právní úpravy. Leckdy proto může dojít v rámci prověřování k provádění úkonů, jež by měly být provedeny v pozdějších stádiích trestního řízení. Fryšták²⁹⁰ uvádí, že přípravné řízení by mělo sloužit pouze k prověření pravdivosti informace o spáchání trestného činu, k vypátrání osoby podezřelé z takového činu a k obstarání důkazních prostředků použitelných před soudem k podpoře obžaloby. Za tímto účelem proto státní zástupce musí vymezit, jaké důkazy budou v rámci přípravného řízení vyhledány, zajištěny, opatřeny či provedeny.

Dle mého názoru je žádoucí, aby zákon rozsah dokazování přesněji vymezil alespoň výslovným zdůrazněním, že těžištěm dokazování je hlavní líčení a že v rámci prověřování je možné provádět pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony a objasňovat jen ty skutečnosti, jež mají význam pro zahájení trestního stíhání. Dále by mělo být explicitně stanoveno, že důkazy postrádající povahu neodkladnosti nebo neopakovatelnosti mají být pouze vyhledány a zajištěny za účelem jejich provedení v hlavním líčení.

Otázce přípustnosti důkazu se návrh nového trestního řádu věnuje o poznání více.²⁹¹ Odkazované ustanovení v prvním odstavci stanovuje, že jako důkaz může sloužit vše, co může

²⁸⁹ ZAORALOVÁ, Petra. *Vyloučení neúčinného důkazu v českém trestním řízení*. In: JELÍNEK, Jirí a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 256.

²⁹⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Přípravné řízení de lege ferenda*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 6, s. 133-139. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

²⁹¹ Viz část první, hlava IV., díl 1, § e2 návrhu nového trestního řádu.

příspět k náležitému objasnění věci, pouze však není-li to vyloučeno pro nezákonnost nebo nepřipustnost důkazu. Za nepřipustný důkaz návrh obecně označuje důkazy opatřené v důsledku mučení nebo jiného nelidského a krutého zacházení s dotčenou osobou, nezákonného použití násilí nebo vyhrožování, jiného nedovoleného ovlivnění nebo v důsledku porušení zákazu donucování k sebeobviňování osoby, vůči které úkon směřoval. Následky vad konkrétních důkazů vždy upravuje návrh nového trestního řádu v rámci právní úpravy jednotlivých důkazních prostředků.

2.6.1.1. Neodkladné a neopakovatelné úkony a jejich použitelnost v dalších stádiích

Jen za určitých okolností mohou sloužit úkony provedené v rámci prověřování jako důkaz v řízení před soudem. Zpravidla tomu tak bude v případě neodkladných úkonů, jejichž provedení nelze pro riziko jejich zmaření, zničení nebo ztráty důkazu odložit do doby po zahájení trestního stíhání, a v případě neopakovatelných úkonů, které nebude možné v řízení před soudem opakovat.

Vzhledem k okolnostem konkrétního případu může být závěr o neodkladnosti nebo neopakovatelnosti učiněn u celé řady úkonů, provádění důkazů použitelných před soudem v rámci prověřování je zaměřeno především na výslech svědka a rekognici (samozřejmě vždy jen za podmínky, že se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon).²⁹²

Obecné podmínky vyslechnutí osoby jako svědka ve fázi prověřování stanovuje ustanovení § 158 odst. 9 TŘ. Výslech svědka nebo rekognice, jde-li o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, musí být provedeny v souladu s pravidly dle ustanovení § 158a TŘ. Protokol o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu spočívajícím ve výslechu svědka nebo rekognici lze dle ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) TŘ bez jakéhokoli omezení přechít v hlavním líčení jako důkaz. Jedná se o výjimku ze zásady kontradiktornosti trestního řízení.

K povaze a jednotlivým příkladům neodkladných nebo neopakovatelných úkonů blíže v pasáži 2.5.3.2.

2.6.1.2. Výslech svědka postrádající povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu a použitelnost protokolu o výslechu

Ustanovení § 158 odst. 9 TŘ vymezuje okolnosti, za jakých bude možné v rámci prověřování provést výslech svědka. V tomto výčtu jsou zahrnuty případy, kdy bude výslech

²⁹² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 500.

neodkladným nebo neopakovatelným úkonem, za určitých okolností však ustanovení připouští výslech svědka i tehdy, nebude-li splněna podmínka neodkladnosti nebo neopakovatelnosti. V takovém případě ovšem nic nebrání tomu, aby byl výslech ve fázi vyšetřování proveden znovu, policejní orgán tedy bude povinen na návrh obviněného tento výslech opakovat nebo jej poučí o právu domáhat se osobního výslechu takového svědka v řízení před soudem.²⁹³

Byly-li výslechy těchto osob uskutečněny ve fázi vyšetřování opakovaně, lze protokol o jejich výslechu přečíst v hlavním líčení za splnění podmínek ustanovení § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 TŘ. Pokud výslechy těchto osob opakovány při vyšetřování nebyly, lze protokol přečíst v hlavním líčení pouze podle ustanovení § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b), c) TŘ, jinak lze pouze předeštit protokoly o jejich výslechu podle § 212 TŘ.²⁹⁴

K možnosti využití výslechu svědka provedeného v rámci prověřování, v důsledku čehož jej později obviněný nikdy neměl možnost vyslechnout, jako důkazu v hlavním líčení konaného v nepřítomnosti tohoto svědka se v minulosti hojně vyjadřoval Evropský soud pro lidská práva i Ústavní soud České republiky (k obecné zásadě kontradiktornosti trestního řízení a možným výjimkám z ní viz pasáž 2.6.1.). Evropský soud pro lidská práva v této souvislosti mj. uvedl následující: „*As a general rule, paragraphs 1 and 3 (d) of Article 6 require that the defendant be given an adequate and proper opportunity to challenge and question a witness against him, either when he makes his statement or at a later stage.*“²⁹⁵ Z toho vyplývá, že obžalovaný by měl mít dle čl. 6 odst. 1, odst. 3 písm. d) EÚLP možnost zpochybnit svědectví v jeho neprospěch a vyslechnout tyto svědky v okamžiku jejich výpovědi nebo v pozdější fázi řízení.

Pro posouzení námitek na porušení čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP stanovil Evropský soud pro lidská práva tři hlediska, z jakých bude nutné námitky posoudit:

1) Zda je pro takový postup spočívající v absenci výslechu svědka před soudem dán závažný důvod.

Není-li pro využití takového výslechu dán závažný důvod, bude nutné bez dalšího učinit závěr o porušení Úmluvy.

2) Nedošlo-li k výslechu svědků před soudem ze závažného důvodu, neměla by výpověď nepřítomných svědků být výlučným nebo rozhodujícím důkazem o vině obžalovaného.

3) Je-li výpověď nepřítomných svědků jediným nebo výlučným důkazem o vině obžalovaného, nebude se bez dalšího jednat o porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP, pokud

²⁹³ Viz ustanovení § 164 odst. 4 TŘ.

²⁹⁴ Viz ustanovení § 158 odst. 9 in fine TŘ.

²⁹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lucà* proti Itálii ze dne 27. 2. 2001 č. 33354/96.

jsou dány skutečnosti, které dostatečně kompenzují nevýhody spojené s připuštěním dřívějšího výslechu nepřítomného svědka jako důkazu a umožňují řádné a spravedlivé posouzení důvěryhodnosti takového důkazu.²⁹⁶

Takto vytyčená hlediska pro posouzení námitek na porušení čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP jsou nadále respektována a přejímána do rozhodnutí jak samotného Evropského soudu pro lidská práva²⁹⁷, tak v rámci vnitrostátních poměrů do rozhodnutí Ústavního soudu²⁹⁸ či Nejvyššího soudu²⁹⁹.

2.6.1.3. Jiné důkazy použitelné v řízení před soudem

Fenyk³⁰⁰ uvádí, že z úkonů vypočtených v ustanovení § 158 odst. 3 TŘ budou v řízení před soudem použitelná též „*odborná vyjádření, znalecké posudky, spisy a písemné materiály, protokoly o ohledání, výsledek zkoušky krve a rozboru biologického materiálu, zvukové a obrazové záznamy osob, výsledky daktyloskopického zkoumání, záznamy o prohlídce těla a o výsledku zevního měření*“, zkrátka důkazy, na jejichž provedení nemá zásadní vliv skutečnost, v jaké fázi trestního řízení byly provedeny, nýbrž rozhodující je pouze věrohodný způsob jejich provedení.

Se souhlasem státního zástupce i obžalovaného je možné v řízení před soudem číst i úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů.³⁰¹

2.6.2. Podání vysvětlení

K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících spáchání trestného činu opatřuje policejní orgán dle ustanovení § 158 odst. 3 písm. a) TŘ potřebná vysvětlení. Podání vysvětlení lze řadit mezi nejčastěji používané úkony v rámci prověřování.³⁰²

²⁹⁶ Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 č. 26766/05.

²⁹⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 č. 46203/08.

²⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/13-2, nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1860/16.

²⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 203/2023.

³⁰⁰ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s 347 – 348.

³⁰¹ Viz ustanovení § 211 odst. 6 TŘ a ustanovení § 314d odst. 2 věta druhá TŘ.

³⁰² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 502. nebo FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s 479.

2.6.2.1. Osoby podávající vysvětlení

Policejní orgán může vysvětlení vyžadovat od fyzických osob, právnických osob a státních orgánů. Vysvětlení je podáváno vždy ústně, neboť písemné vyjádření od právnických osob a státních orgánů je zajišťováno na základě ustanovení § 158 odst. 3 písm. c) TŘ. Podává-li vysvětlení právnická osoba nebo státní orgán, činí tak za ně fyzická osoba, která má potřebné znalosti a vědomosti o skutečnostech důležitých pro trestní řízení.³⁰³

2.6.2.2. Výzva k podání vysvětlení

Policejní orgán může tyto osoby vyzvat, aby se dostavily k podání vysvětlení.³⁰⁴ Zákon na tuto výzvu neklade žádné formální požadavky, lze ji učinit ústně, písemně nebo telefonicky. Ve výzvě uvede policejní den, hodinu a místo konání vysvětlení, konkretizuje jeho předmět, případně uvede, zda je nutné s sebou přinést nějaké písemnosti či jiné věci.³⁰⁵ Místem podání vysvětlení zpravidla budou úřední prostory policejního orgánu, není však vyloučeno, že na základě domluvy policejního orgánu s osobou podávající vysvětlení bude tímto místem např. její bydliště nebo pracoviště.³⁰⁶

V řízení o zločinu³⁰⁷ má vyzvaná osoba povinnost dostavit se ihned, proto výzva může být předána bezprostředně před předpokládaným podáním vysvětlení³⁰⁸. Pokud se řádně vyzvaná osoba bez dostatečné omluvy nedostaví, může být policejním orgánem předvedena, resp. jí může být udělena pořádková pokuta, byla-li o následcích nedostavení se poučena.

2.6.2.3. Průběh vysvětlení

Při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta³⁰⁹ (k tomu blíže v pasáži 2.3.2.3.). Osoba podávající vysvětlení, s výjimkou podezřelého (viz zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*), je dle ustanovení § 158 odst. 8 TŘ povinna vypovídat pravdu a nic

³⁰³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1950.

³⁰⁴ Viz ustanovení § 158 odst. 7 TŘ.

³⁰⁵ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 503.

³⁰⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 197.

³⁰⁷ Dle ustanovení § 14 odst. 3 TZ jde o všechny trestné činy, které nejsou přečiny, a contrario se jedná o všechny úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby vyšší než pět let.

³⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1960.

³⁰⁹ Viz ustanovení § 158 odst. 5 TŘ.

nezamlčet, přičemž vysvětlení může odepřít, pokud by jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám uvedeným v § 100 odst. 2 TŘ³¹⁰.

O podání vysvětlení se sepíše úřední záznam, nejde-li o neodkladný nebo neopakovatelný úkon.³¹¹ Úřední záznam se svou formou i povahou liší od protokolů. Na rozdíl od protokolů jej osoba podávající vysvětlení nemusí podepsat³¹², je méně detailní, pouze stručně shrnuje podstatu získané informace a dále obsahuje údaje o osobě, která je schopna tyto informace v pozdějších stádiích trestního řízení reprodukovat při svém výslechu.³¹³ Podstatou úředního záznamu je poskytnutí informace státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede.³¹⁴

Úřední záznam sepisuje policejní orgán za přítomnosti osoby podávající vysvětlení v přímé řeči. Ačkoli v praxi není vyžadován podpis osoby podávající vysvětlení na úředním záznamu o podání vysvětlení, Fryšták³¹⁵ uvádí, že by takový postup byl s ohledem na možnost jeho přečtení v řízení před soudem (k tomu blíže viz 2.6.2.4) žádoucí, neboť svým podpisem osoba stvrzuje totožnost obsahu úředního záznamu se svou výpovědí.

2.6.2.4. Odlišení vysvětlení od výslechu osob

Vysvětlení je nutné odlišit od výpovědí osob v procesním postavení svědka. Zatímco protokol o výpovědi osoby v procesním postavení svědka může za daných podmínek sloužit jako důkaz v řízení před soudem (k tomu blíže viz pasáž 2.6.1.1. a 2.6.1.2.), úřední záznam o podání vysvětlení povahu důkazu v řízení před soudem mít, s výjimkou případu souhlasu státního zástupce i obžalovaného s jeho přečtením³¹⁶, nemůže. V rámci prověřování tak má policejní orgán možnost zvolit buď postup dle ustanovení § 158 odst. 3 písm. a) TŘ ve spojení s ustanovením § 158 odst. 6 TŘ spočívající ve vyžadování vysvětlení, nebo postup podle ustanovení § 158 odst. 9 TŘ ve spojení s ustanovením § 97 an. TŘ spočívající v provedení výslechu osob jako svědků. Nebudou-li podmínky dle ustanovení § 158 odst. 9 TŘ splněny, je

³¹⁰ Příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner nebo druh anebo jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní.

³¹¹ Viz ustanovení § 158 odst. 6 TŘ.

³¹² STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³¹³ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 503.

³¹⁴ Viz ustanovení § 158 odst. 6 TŘ.

³¹⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 197, 200 – 201.

³¹⁶ Viz ustanovení § 211 odst. 6 TŘ a ustanovení § 314d odst. 2 věta druhá TŘ.

policejní orgán povinen vždy žádat vysvětlení. I pokud jsou splněny podmínky dle ustanovení § 158 odst. 9 TŘ, nemůže být s ohledem na ustanovení § 158 odst. 8 TŘ jako svědek vyslýchána osoba podezřelá ze spáchání trestného činu.³¹⁷ Je-li ten, kdo podal vysvětlení, později vyslýchán jako svědek nebo jako obviněný, nemůže mu být záznam přečten, nebo jinak konstatován jeho obsah.³¹⁸

Růžička³¹⁹ uvádí, že v praxi orgánů činných v trestním řízení tato ustanovení působí značné obtíže, neboť dle jeho názoru současná právní úprava neposkytuje jednotná měřítko, jež by stanovovala, v jakém rozsahu mají orgány činné v trestním řízení v rámci prověřování provádět výslechy svědků, nebo naopak v zájmu odformalizování přípravného řízení pořizovat pouze úřední záznamy o vysvětlení osob. Dle jeho názoru si aplikační praxe vykládá ustanovení § 158 odst. 9 TŘ značně rozdílně, v důsledku čehož bývají úřední záznamy či naopak protokoly sepisovány bez zřetele na povahu a závažnost dané trestní věci. I po účinnosti novely trestního řádu č. 41/2009 Sb., kterou mělo být citované ustanovení zpřesněno, nemají dle Růžičky policejní orgány jasno, jaký postup v rámci prověřování zvolit.

Dle některých názorů³²⁰ dochází v praxi ke stírání rozdílů mezi instituty podání vysvětlení a výslechem osob, podání vysvětlení bývá značně formalizované a osoby bývají poučovány o svých právech, což neodpovídá účelu současné právní úpravy. Návrh nového trestního řádu ve světle odformalizování přípravného řízení již neoperuje s pojmem „*podání vysvětlení*“ a policejnímu orgánu svěřuje v rámci prověřování oprávnění vyslýchat osoby³²¹ nebo vyžadovat informace od orgánů veřejné moci, fyzických a právnických osob³²². Tato oprávnění může policejní orgán realizovat prostřednictvím neformálního záznamu³²³ nebo výslechu osoby³²⁴, přičemž záznam by měl sloužit pouze k úvaze, jaké důkazní prostředky mají být vyhledány a provedeny, nelze jím však nahradit výslech osoby a nelze jej sepsat o úkonu, o kterém se pořizuje protokol. Na rozdíl od současného úředního záznamu o podání vysvětlení nelze záznam dle návrhu nového trestního řádu ani výjimečně použít v řízení

³¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. *Několik poznámek k výslechům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce*. [online]. Trestněprávní revue, 2011, č. 10, s. 290-293. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³¹⁸ Viz ustanovení § 158 odst. 6 in fine TŘ.

³¹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. *Několik poznámek k výslechům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce*. [online]. Trestněprávní revue, 2011, č. 10, s. 290-293. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³²⁰ ČEP, David, KANDOVÁ, Katarína, LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Podání vysvětlení a výslech ve světle odformalizování přípravného řízení*. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 281.

³²¹ Viz část třetí, hlava III, § x7 odst. 1 písm. a) návrhu nového trestního řádu.

³²² Viz část třetí, hlava III, § x7 odst. 1 písm. c) návrhu nového trestního řádu.

³²³ Viz část třetí, hlava III, § x8 návrhu nového trestního řádu.

³²⁴ Viz část třetí, hlava III, § x9 návrhu nového trestního řádu.

před soudem jako důkaz. Veškeré informace důležité pro trestní řízení tak bude dle návrhu možné opatřit ve fázi prověřování pouze prostřednictvím výslechu osob, nikoli záznamu.³²⁵ Protokol o výslechu osob provedený před zahájením trestního stíhání, tedy v rámci prověřování, bude dle návrhu možné v hlavním líčení předestřít tehdy, odchyluje-li se obviněný v podstatných bodech od své dřívější výpovědi.³²⁶

2.6.2.5. Nedostatky současné právní úpravy podání vysvětlení

Právní úprava podání vysvětlení v ustanovení § 158 odst. 8 TŘ zakazuje orgánům činným v trestním řízení požadovat vysvětlení od toho, kdo by jím porušil státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byla tato osoba povinnosti zproštěna.

Na rozdíl od právní úpravy výslechu svědka³²⁷ úprava podání vysvětlení postrádá zákaz výpovědi o skutečnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem. Fryšták³²⁸ s použitím argumentu *a minore ad maius* dovozuje, že bude nutné na takovém zákazu trvat i ve vztahu k podání vysvětlení. V rámci úvah *de lege ferenda* zároveň dodává, že by bylo vhodné do budoucna tento nedostatek právní úpravy zhojit. Analogickou aplikaci ustanovení § 99 odst. 1 TŘ v případě podání vysvětlení dovozuje také Stríž.³²⁹ Šámal³³⁰ uvádí, že lze takový zákaz dovodit buď na základě extenzivního výkladu a vztažení státem uložené povinnosti mlčenlivosti i na utajované informace, nebo na základě analogické aplikace ustanovení § 99 odst. 1 TŘ.

2.6.3. Ohledání (místa činu a zajišťování stop na místě činu)

2.6.3.1. Ohledání

Vzhledem k systematice jeho zařazení v rámci trestního řádu (hlava pátá, oddíl sedmý) je institut ohledání důkazním prostředkem, jehož smyslem je objasnit přímým pozorováním

³²⁵ ČEP, David, KANDOVÁ, Katarína, LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Podání vysvětlení a výslech ve světle odformalizování přípravného řízení*. In: GRIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 297.

³²⁶ Viz část čtvrtá, hlava III, díl 6, oddíl 2, § y30 odst. 2 návrhu nového trestního řádu.

³²⁷ Viz ustanovení § 99 odst. 1 TŘ.

³²⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 503.

³²⁹ STRÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³³⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1961.

skutečnosti důležité pro trestní řízení.³³¹ Ohledání je jedním z úkonů, k němuž jsou orgány činné v trestním řízení dle ustanovení § 158 odst. 3 písm. d) TŘ oprávněny, a to za účelem objasnění a prověření skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu. Ohledání ve smyslu ustanovení § 158 odst. 3 písm. d) TŘ lze před zahájením trestního stíhání provést jako neodkladný úkon.³³²

Ohledání zpravidla provádí policejní orgán, v závažnějších případech se obvykle účastní též příslušný státní zástupce. Ten bude přítomen ohledání místa nálezu mrtvoly. V rámci své účasti státní zástupce sleduje postup policejního orgánu a dbá na jeho zákonný průběh a řádnou protokolaci.³³³ K ohledání by dle ustanovení § 113 odst. 1 věta druhá TŘ měl zpravidla být přibrán znalec. Šámal³³⁴ ovšem v této souvislosti konstatuje, že realita vyšetřovací a soudní praxe tomuto požadavku neodpovídá a znalec bývá přibrán v menším procentu případů.

Ohledání spočívá v bezprostředním pozorování vnějšího prostředí, orgán činný v trestním řízení provádějící ohledání zjišťuje svými smysly skutečnosti důležité pro trestní řízení, což mu umožňuje opatřit si o těchto skutečnostech přímý poznatek.³³⁵ Při provádění ohledání je nezbytně nutné, aby do doby jejich zajištění zjištěné stopy a jiné věci zůstaly v nezměněném stavu a nebylo s nimi manipulováno, aby nebyly odstraněny, poškozeny, upraveny nebo zničeny.³³⁶ Orgán činný v trestním řízení průběh a výsledky ohledání dokumentuje, o ohledání sepíše protokol, jenž musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání.³³⁷ Za tímto účelem je vhodné k protokolu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky, kterými mohou být obrazové a zvukové záznamy, plány místa činu, aj.³³⁸

Ohledání je zpravidla neodkladným a mnohdy i neopakovatelným úkonem, proto bývá prováděno převážně v nejranějším stádiu trestního řízení.³³⁹ Neodkladným úkonem je ohledání z důvodu pomíjivosti stop a nutnosti jejich okamžitého zajištění před jejich případným narušením či ztrátou. Ze stejných důvodů bývá ohledání současně úkonem neopakovatelným. Je

³³¹ Viz ustanovení § 113 odst. 1 TŘ.

³³² KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2001, s. 291.

³³³ Viz čl. 26 odst. 2, 3 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019.

³³⁴ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 404.

³³⁵ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 404.

³³⁶ FENYK, Jaroslav. § 113 [Účel ohledání a protokol o něm]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³³⁷ Viz ustanovení § 113 odst. 2 TŘ.

³³⁸ FENYK, Jaroslav. § 113 [Účel ohledání a protokol o něm]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³³⁹ FENYK, Jaroslav. § 113 [Účel ohledání a protokol o něm]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

proto žádoucí, aby ohledání bylo provedeno s nejvyšší možnou mírou preciznosti, neboť jeho opakování bude mnohdy vyloučeno.³⁴⁰

Trestní právo klasifikuje jednotlivé druhy ohledání odlišně od kriminalistiky. Kriminalistika rozlišuje druhy ohledání zejména dle charakteru ohledávaného objektu na ohledání místa činu, ohledání mrtvoly, ohledání předmětů, ohledání stop, ohledání dokumentů, ohledání výpočetní techniky, ohledání zvířat a ohledání těla živé osoby.³⁴¹ Trestní právo se obecně soustředí na předmět ohledání. Předmětem ohledání mohou být fyzické osoby nebo věci, teorie dle tohoto kritéria dělí ohledání na ohledání osob a ohledání věcí. Ohledání místa činu je považováno za zvláštní případ ohledání věcí.³⁴²

2.6.3.2. Pojem a význam místa činu

Místem spáchání trestného činu je z pohledu trestního práva místo, kde došlo k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu, tedy kde došlo k trestněprávně relevantnímu jednání a jeho následku. U distančních deliktů, při nichž k jednání dochází na jiném místě, než na kterém dojde k následku, jsou místem činu obě tato místa. U tranzitních deliktů jsou místem činu všechna místa, na nichž docházelo k jednání.³⁴³ Určení místa činu má zásadní význam pro stanovení místní příslušnosti orgánů činných v trestním řízení ke konání řízení o trestném činu (k příslušnosti orgánů činných v trestním řízení v rámci prověřování viz pasáž 2.4.1.1., 2.4.2.1. a 2.4.3.3).

Místem činu bude ve skutečnosti přirozeně ohraničená část prostoru (např. místnosti, mýtiny v lese při vraždě, parkoviště při odcizení automobilu, silnice a přilehlého okolí při dopravní nehodě).³⁴⁴ Bude se jednat o takovou část prostoru, kde se uskutečnil proces, o němž lze předpokládat, že je společensky škodlivý.³⁴⁵

³⁴⁰ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 392.

³⁴¹ KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2001, s. 293 – 297.

³⁴² ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 405.

³⁴³ HERANOVÁ, Simona. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 203 – 204.

³⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1629. nebo ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 407.

³⁴⁵ KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2001, s. 294.

Místo činu je nejdůležitějším zdrojem informací o objasňované události, zpravidla bývá výchozím bodem a nejvýznamnějším nalezištěm stop. Zároveň bývá místo činu častým zdrojem věcných důkazů. Nález na místě činu determinuje směr dalšího objasňování.³⁴⁶

2.6.3.3. Ohledání místa činu

Ohledání místa činu je nejčastější formou ohledání.³⁴⁷ Účelem ohledání místa činu je zprostředkovat příslušným orgánům činným v trestním řízení prostřednictvím pozorování místa činu informací o způsobu spáchání trestného činu a o pachateli, jeho osobě, zkušenostech, dovednostech, jeho motivu apod.³⁴⁸ případně též dosaženém vzdělání pachatele.

Na rozdíl od běžného ohledání má ohledání místa činu komplexní charakter, v jeho rámci bývají prováděny i jiné, kriminalistikou rozlišované, druhy ohledání³⁴⁹ a jiné úkony dle ustanovení § 158 odst. 3 TŘ³⁵⁰. Kromě jiných druhů ohledání (zejména ohledání mrtvoly) zahrnuje i zajištění nalezených předmětů, stop a dokumentů, jež se na místě činu nacházejí.³⁵¹

V případě prohlídky a následné pitvy mrtvoly dle ustanovení § 115 TŘ musí být obligatorně přizváni dva znalci.³⁵² Trestní řád přitom „*nestanoví, jakou specializaci musí mít znalci-lékaři provádějící prohlídku a pitvu mrtvoly podle § 115 tr. ř. Volba znalců z oboru zdravotnictví musí vycházet z požadavku, aby šlo o lékaře, kteří na základě svých odborných znalostí mohou přispět k objasnění skutečností v konkrétním případě důležitých pro rozhodnutí*“.³⁵³

Ohledání předmětů směřuje k jejich identifikaci a zjištění vztahu k objasňovaným skutečnostem. Vztah k objasňovaným skutečnostem bývá zjišťován také u nalezených dokumentů. K ohledání některých stop dochází přímo na místě činu, jiné zajištěné stopy (zpravidla bude-li k ohledání potřeba odborných znalostí nebo bude nutné užít speciálních technických prostředků) budou ohledány později v kriminalistické laboratoři. Na místě činu

³⁴⁶ PORADA, Viktor, CHMELÍK, Jan. In: PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 449.

³⁴⁷ FENYK, Jaroslav. § 113 [Účel ohledání a protokol o něm]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. nebo KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 297.

³⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1629. nebo ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 407.

³⁴⁹ PORADA, Viktor, CHMELÍK, Jan. In: PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 456.

³⁵⁰ Zejména úkony dle ustanovení § 158 odst. 3 písm. d), e), f) TŘ.

³⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1629. nebo ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 407.

³⁵² Viz ustanovení § 105 odst. 4 TŘ.

³⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 1991, sp. zn. 7 To 8/91.

bývají zpravidla zkoumány, resp. zajišťovány, stopy člověka (daktyloskopické, krevní a jiné biologické, stopy obuvi, rukavic), ale i nástrojů či jiných předmětů.³⁵⁴

K průběhu vlastního ohledání místa činu uvádí Šámal následující obvyklý sled úkonů: „přichází-li to v úvahu, uvede se služební pes na pachovou stopu, zajistí se pachové stopy, zajistí se celková fotografická dokumentace nebo videodokumentace (bez vstupu na místo), předběžně se zajistí předměty a stopy, které by mohly být znehodnoceny. Po ukončení ohledání se provede kontrola úplnosti ohledání, shrnutí výsledků, předměty a stopy určené ke zkoumání zpravidla převezme kriminalistický technik, který je zabalí a označí ve smyslu povinností mu daných interní normou.“³⁵⁵

Součástí fotografické dokumentace by měly být orientační fotografie zachycující místo činu z širší perspektivy, fotografie zachycující místo činu z různých úhlů, polodetailní fotografie zachycující nejdůležitější detaily na místě činu a jednotlivé detailní fotografie nalezených stop, předmětů a jiných detailů bez prostorové souvislosti.³⁵⁶

V praxi mohou vyvstat interpretační nejasnosti, zda úkon činěný policejním orgánem je ohledáním či domovní prohlídkou. Mezi těmito instituty se nachází tenká a nejasná hranice, již se soudy v minulosti pokusily v rámci své judikatury alespoň částečně precizovat. Ústavní soud v této souvislosti konstatoval, že vysloví-li uživatel bytu souhlas se vstupem orgánů činných v trestním řízení do bytu, budou splněny podmínky pro jeho ohledání ve smyslu ustanovení § 113 odst. 1 TŘ. Meze ohledání budou dodrženy tehdy, pokud se přímé pozorování omezí toliko na pasivní smyslové vnímání (nejčastěji zrakové). Pokud by však bylo nutné manipulovat s předměty či odkrývat doposud skryté prostory a nahlížet do nich apod., nelze již toto jednání posuzovat jako pouhé pozorování ve smyslu ohledání dle ustanovení § 113 TŘ a bude muset být podrobeno přísnějšímu právnímu režimu domovní prohlídky dle ustanovení § 82 an. TŘ. Vždy však bude nutné rozlišovat mezi instituty *ad hoc*, zejména podle cíle, jehož má být úkonem dosaženo, a podle povahy operací, jež orgány činné v trestním řízení v bytě realizují.³⁵⁷ Předmětné rozhodnutí Ústavního soudu následně rozvedl Nejvyšší soud v otázce neúčinnosti a nepoužitelnosti důkazů získaných při ohledání obydlí jednáním odpovídajícím svým charakterem domovní prohlídce. Takto získané důkazy bude nutné vyloučit z důkazní materie jakožto důkazy nepřijatelné, neboť opačný postup by vedl k zásahu do práv obviněných

³⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 407.

³⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1629.

³⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1631.

³⁵⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 376/14.

na spravedlivý proces. Jiné důkazy získané jednáním slučitelným s pravidly ohledání však připustit lze.³⁵⁸

Návrh nového trestního řádu ve snaze předejít interpretačním nejasnostem stanovuje, že bude-li třeba provést ohledání obydlí nebo jiných prostor nebo pozemku, které nejsou veřejně přístupné, nejsou dány důvody pro vstup do těchto prostor a ten, u něhož se má ohledání provést, nedal ke vstupu souhlas, lze ohledání provést zásadně se souhlasem soudce pro přípravné řízení. Ohledání v jiných prostorách nebo na pozemku lze provést bez předchozího souhlasu v neodkladných případech, kdy souhlasu nelze předem dosáhnout. I tehdy však policejní orgán bude povinen bezodkladně dodatečně o udělení souhlasu požádat.³⁵⁹

2.6.3.4. Problematika pachových stop a pachové identifikace

Zvláštní prostor bych rád vyhradil tématu, o němž se aktuálně stále častěji vede diskuze³⁶⁰, tedy problematice pachových stop a metodě pachové identifikace a jejich významu pro účely trestního řízení. Vantuch³⁶¹ (v souladu s judikaturou Ústavního soudu) konstatuje, že v současnosti (myšleno v době publikace odborného textu, tedy v roce 2008, od té doby se však praxe příliš nezměnila.) převládá v soudní praxi názor, že pachová stopa je „*podpurným důkazem, který může přispět k usvědčení obžalovaného, pokud existují jiné přímé důkazy, které jeho vinu dokazují, nebo když existují jiné nepřímé důkazy o jeho vině*“.

Ústavní soud opakovaně uvádí, že pachové stopy představují nepřímý nebo také podpurný důkaz, na jehož základě je možno dospět pouze k závěru, že se určitá osoba v blíže neurčené době s největší pravděpodobností nacházela na určitém místě, nikoliv k závěru, že se bez důvodných pochybností dopustila trestného činu na tomto místě. Musí existovat další skutečnosti tvořící uzavřený řetězec důkazů. Aby důkaz pachovou identifikací byl dostačující, je třeba, aby nebyl pro uznání viny důkazem jediným.³⁶² Opře-li soud odsuzující rozsudek fakticky o jediný nepřímý důkaz, pachovou stopu, jejíž důkazní hodnota je navíc oslabena, postupuje v rozporu se zásadou materiální pravdy, neboť nebude zjištěn skutkový stav, o němž nejsou

³⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 11 Tdo 1358/2019.

³⁵⁹ Viz část první, hlava II, díl 7, § e43 návrhu nového trestního řádu.

³⁶⁰ Například případ vraždy ve Slopném. Viz JELÍNKOVÁ, Adéla, HAVRANOVÁ, Christine. *Slopné: Kdo je vrah?* [online]. Seznam zprávy. Podcast 5:59. [cit 5. 2. 2024]. Dostupné na: open.spotify.com/playlist/0xFJLT8f8YRMmbTPKixTYD nebo JELÍNKOVÁ, Adéla, HAVRANOVÁ, Christine. *Pátrání novinárek a soud o možném znovuotevření případu vraždy ve Slopném.* [online]. Newsroom ČT24, díl ze dne 4. 2. 2024 v čase od 16:47 do 22:59. [cit 5. 2. 2024]. Dostupné na: ceskatelevize.cz/porady/11030967025-newsroom-ct24/224411058170005/cast/1025780/.

³⁶¹ VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení.* [online]. Trestněprávní revue, 2008, č. 4, s. 106-111. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 4266/16.

důvodné pochybnosti. Za takového stavu je soud povinen vycházet z principu presumpce nevinny a z něj vyplývajícího principu *in dubio pro reo*.³⁶³ Průlomovým rozhodnutím byl v této souvislosti náleží Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, jenž stanovil určitá kritéria pro provádění pachové identifikace. Jednou z podmínek má být provádění pachové identifikace nejen v souladu s příslušnými interními akty, nýbrž je nutné též zohlednit nejnovější vědecké poznatky.

Rozhodování Nejvyššího soudu ve vztahu k pachovým stopám je vedeno obdobnými úvahami.³⁶⁴ Soudní praxe obecných soudů nižších stupňů již natolik konzistentní není a lze se setkat jak s přístupy reflektujícími závěry Ústavního, resp. Nejvyššího soudu, tak zároveň s přístupy považující důkaz pachovou zkouškou za důkaz postačující sám o sobě k usvědčení obžalovaného.³⁶⁵

Bez ohledu na způsob použití výsledků pachové identifikace však tato metoda nejen v řadách právně-odborné veřejnosti silně rezonuje a je stále častěji zpochybňována, neboť bývá označována za nespolehlivou.

Pochybnosti vzbuzuje zejména skutečnost, že výsledky pachové identifikace závisí na chování a smyslovém vnímání psa, které nelze žádným kvalifikovaným způsobem přezkoumat.³⁶⁶ Problematickým aspektem je též skutečnost, že může dojít k přenosu pachové stopy prostřednictvím jiné osoby nebo věci.³⁶⁷ Poukazováno bývá též na možnost zkreslení důkazu při odběru pachové stopy i při samotném provádění pachové zkoušky, na možnost ovlivnění nevhodným řazením pachových konzerv, senzibilitou psa (který reaguje na pro člověka nepostřehnutelné podněty – např. změny v chování psovoda při procházení kolem zájmové pachové konzervy³⁶⁸), existencí zájmového pachu, nervozitou psa či psovoda.³⁶⁹ Mičkal³⁷⁰ připouští též argument ohledně rizika fabrikace důkazu ze strany orgánů činných

³⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14.

³⁶⁴ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002.

³⁶⁵ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70-75. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³⁶⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 211.

³⁶⁷ HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. *Využití metody pachové identifikace v trestním řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2019, č. 9, s. 192-195. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³⁶⁸ Výzkum označený jako „Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace“ tento jev označuje jako tzv. Klüfer Hans efekt podle koně, u něhož se lidé domnívali, že umí počítat. Ve skutečnosti však kůň jednal na základě vizuálního kontaktu a gest svého tazatele, který znal správnou odpověď. Při testu, kdy kůň neměl osobu tazající se na správnou odpověď na očích, kůň najednou nebyl schopen odpovědět správně. Na základě uvedeného výzkum dovozuje, že ze strany psovoda může dojít k nevědomému ovlivnění psa při provádění pachové komparace (podrobněji níže).

³⁶⁹ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70-75. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³⁷⁰ MIČKAL, Martin. *K použitelnosti metody pachové identifikace osob*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 408 – 409.

v trestním řízení kontaminací cílových pachových konzerv pachem třetí osoby. Dodává však, že by orgány činné v trestním řízení měly požívat alespoň elementární důvěry ve smyslu, že se nesnaží usvědčovat nevinné osoby. V neposlední řadě se objevuje též argument, že na rozdíl od zvláštních způsobů dokazování explicitně upravených trestním řádem v hlavě páté, oddílu třetím, v ustanoveních § 104a až 104e TR není metoda pachové identifikace v trestním řádu výslovně uvedena. V této souvislosti však Fryšták³⁷¹ uvádí, že se kriminalistické postupy a metody uplatňují při vyhledávání, zajišťování a využití různých důkazních prostředků, přičemž úprava těchto metod bývá zpravidla rámcová a jejich podstatná část není v trestním řádu vůbec upravena. Nelze podle něj však dovozovat nezákonnost této kriminalistické metody v důsledku absence její úpravy v trestním řádu.

V rámci výzkumu z roku 2015 prováděném na Fakultě agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, katedře obecné zootechniky a etologie, Centru pro výzkum chování psů České zemědělské univerzity v Praze, s názvem „*Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace*“³⁷², jeho autoři nedokázali jednoznačně odpovědět na položenou otázku, zda je reliabilita pachové identifikace natolik dostačující, aby její výsledky mohly sloužit jako důkazní prostředek. V této souvislosti konstatovali, že je „*velmi sporné, zda je dosažený výsledek možno označit za natolik validní, aby bylo možno takovou komparaci použít (byť spolu s jiným nepřímým důkazem) k usvědčení podezřelého*“. Pro provádění pachové identifikace doporučují autoři dodržet zásadu „*double-blind*“, tedy že ani psovod nesmí být dopředu informován o očekávaném výsledku ani o pozici prověřovaného pachu, nebo aby osoba rozmisťující pachové konzervy byla při komparaci pachových stop ve vedlejší místnosti. Dále doporučují, aby byla shoda prokázána nejméně dvěma psy na řadě složené celkem ze sedmi pachových konzerv, přičemž k opakování by mělo dojít ideálně čtyřikrát, v rámci kompromisu alespoň dvakrát. Pachová řada by měla být uniformní, cílový pach by se tedy neměl významně lišit od ostatních pachů. V neposlední řadě autoři důrazně doporučují, aby nebyli psi odměňováni za provedenou komparaci, neboť došlo-li při první komparaci k označení pachové stopy náhodou, poskytnutím odměny za provedení komparace může dojít k asociaci pachu s odměnou a při opakování komparace se zvýší pravděpodobnost identifikace totožné pachové stopy jako při předchozí komparaci. Nutno podotknout, že výzkum reflektoval metodiku provádění pachové identifikace vyplývající z dnes již neúčinného pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie

³⁷¹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 155.

³⁷² PINC, Ludvík, VYPLETOVÁ, Petra, SANTARIOVÁ, Milena, ČAPKOVÁ, Zuzana, VLASÁK, Petr. *Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace. Metodika*. [online]. 2015. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: mvr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-zadost-o-poskytnuti-konecneho-vysledku-projektu-s-nazvem-overeni-a-zdokonaleni-metody-pachove-identifikace-s-identifikacnim-kodem-vf20102015011.aspx.

Policejního prezidia České republiky č. 9/2009. S účinností od 1. 4. 2018 je metoda pachové identifikace upravena pokynem policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci osob.

Havelková a Jirásko³⁷³ uvádějí, že sice byla výše uvedeným výzkumem spolehlivost metody pachové identifikace vzhledem k její vysoké chybovosti vyhodnocena jako nedostatečná, nově účinný pokyn policejního prezidenta o pachové identifikaci osob však dle jejich názoru reflektuje aktuální vědecké poznatky.

Nejaktuálnějším hodnocením současného stavu metody pachové identifikace je rozhovor s jednou z autorek výše uvedeného výzkumu, Milenou Santariovou, jenž byl dne 12. 1. 2024 publikován na platformě DVTV.³⁷⁴ Santariová v rozhovoru připouští, že nový pokyn policejního prezidenta o pachové identifikaci osob reflektuje některá doporučení a nejnovější vědecké poznatky, zejména že psovod nesmí být informován o umístění cílového pachu nebo že rozmístění pachových konzerv provádí expert, který se při provádění pachové komparace nachází ve vedlejší místnosti. Na druhou stranu uvádí, že příslušný pokyn nadále umožňuje (resp. nevylučuje) odměňování psa za provedenou komparaci a že na jeho základě byl snížen počet komparovaných pachových konzerv ze sedmi na pět. Její hodnocení pachových stop a pachové identifikace ve vztahu k možnosti jejich použití jako důkazu v trestním řízení se proto nikterak nezměnilo. Naopak uvádí, že jsou výsledky pachové identifikace i v současné době nespolehlivé a jejich používání jako důkazu je problematické. Poznatky získané vědeckou činností jsou však dle jejího názoru ze strany policejních orgánů či státních zástupců spíše bagatelizovány.

Nutno podotknout, že návrh nového trestního řádu s metodou pachové identifikace výslovně počítá, pachová zkouška jako jeden z důkazních prostředků³⁷⁵ a odebírání vzorků pachových stop jako jeden z úkonů policejního orgánu vykonávaných v rámci prověřování³⁷⁶ jsou v tomto návrhu explicitně zmíněny.

Co se týče mého vlastního přesvědčení, osobně mám o využívání metody pachové identifikace jisté pochybnosti. Suchánek³⁷⁷ uvádí, že je tato metoda značně subjektivní, a proto ji lze do jisté míry objektivizovat např. opakováním zkoušky s pozměněným pořadím pachových konzerv, použitím jiných pachových konzerv nebo použitím několika psů nezávisle na sobě.

³⁷³ HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. *Využití metody pachové identifikace v trestním řízení*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 192-195. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

³⁷⁴ Rozhovor s Milenou Santariovou, expertkou na pachovou identifikaci, nar. 1980. Rozhovor veden Martinem Veselovským. Praha: DVTV, 12. 1. 2024. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: dvtv.cz/videos/pachove-stop-y-jako-dukaz-tristni-vysledky-blizke-nahode-tutlalo-se-to-je-to-zavazne-rika-expertka.

³⁷⁵ Viz část první, hlava IV, díl 1, § e1 odst. 2 návrhu nového trestního řádu.

³⁷⁶ Viz část třetí, hlava III, § x7 odst. 1 písm. h) návrhu nového trestního řádu.

³⁷⁷ SUCHÁNEK, Jaroslav. In: MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. I. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 176.

„Nově“ účinným pokynem policejního prezidenta byly zavedeny nebo posíleny určité záruky (viz výše), aby výsledky pachové identifikace byly co možná nejspolehlivější. V praxi však nelze žádným způsobem ověřit, co vedlo psa provádějícího pachovou komparaci k označení konkrétní pachové konzervy. Můžeme se sice odůvodněně domnívat, že smysly psa jsou natolik vyvinuté, že bude schopen bezpečně identifikovat cílový pach, vzhledem k nemožnosti kvalifikovaného posouzení a ověření těchto smyslů však nelze vyloučit, že byl pes při označení pachové konzervy ovlivněn jiným podnětem a že případná shoda bude v takovém případě založena na pouhé pravděpodobnosti blížící se náhodě. V žádném případě netvrdím, že se tak děje, natož pravidelně, nelze však tuto možnost vyloučit. V této souvislosti pak vyvstává legitimní otázka, zda je přijatelné za takových okolností výsledky pachové identifikace použít jako důkaz v trestním řízení, byť by se mělo jednat o důkaz nepřímý.

Osobně nevyklučuji použití metody pachové identifikace jako takové, z taktického hlediska může tato metoda poskytnout policejnímu orgánu cenné poznatky, od nichž následně bude odvíjet svůj postup v rámci trestního řízení. V takovém případě považuji spolehlivost výsledků pachové identifikace za dostačující, neboť pouze ovlivňují úvahy policejního orgánu při tvorbě kriminalistických verzí a jeho následnou činnost. I pokud by se ukázalo, že jsou výsledky pachové identifikace chybné, nebyly by s jejich využitím spojeny žádné negativní důsledky pro osobu, proti níž se řízení vede. Využití výsledků pachové identifikace jako důkazu v trestním řízení ovšem vnímám jako problematické. Dle mého názoru není akceptovatelné, aby výsledky pachové identifikace, jejichž správnost při zohlednění vědeckých poznatků usuzujeme na základě neověřitelných a nepřezkoumatelných jevů (smyslové vnímání a chování psa), sloužily jako důkaz v trestním řízení.

2.7. Skončení prověřování

2.7.1. Lhůty ke skončení prověřování

Novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., byl zaveden institut lhůt ke skončení prověřování i vyšetřování. Důvodová zpráva k této novele uvádí, že k zavedení lhůt došlo v zájmu zrychlení přípravného řízení a řízení o prověřování oznámení.³⁷⁸ Lhůty ke skončení prověřování jsou tedy jedním z instrumentů zásady rychlosti trestního řízení uplatněných v rámci prověřování, jejichž

³⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., k bodu 129 (§ 157 až 179f). [online]. [cit. 21. 1. 2024]. Dostupné na: app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpi6q&rowIndex=0.

účelem je mj. zajistit, aby v rámci řízení nedocházelo k nedůvodným průtahům. Fenyk³⁷⁹ účel lhůt spatřuje v zajištění vyšší účinnosti fáze prověřování.

Lhůty ke skončení prověřování jsou svou povahou pořádkové³⁸⁰, jsou sice pro policejní orgány závazné, jejich nedodržení však není žádným způsobem sankcionováno. Zákon naopak výslovně připouští jejich prodloužení. Počátkem běhu lhůty pro skončení prověřování je okamžik přijetí trestního oznámení nebo jiného podnětu státním zástupcem nebo policejním orgánem. Je-li trestní řízení zahájeno na základě vlastních poznatků policejního orgánu, počíná běh lhůty ke skončení prověřování okamžikem sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.³⁸¹

Jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce³⁸², v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení, je policejní orgán povinen skončit prověřování do dvou měsíců od přijetí skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu.³⁸³ Jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu, musí být prověřování skončeno do tří měsíců.³⁸⁴ Do šesti měsíců musí být skončeno prověřování, náleží-li projednání věci v prvním stupni krajskému soudu.³⁸⁵ Předběžná právní kvalifikace skutku a od toho odvíjející se příslušnost samosoudce, okresního nebo krajského soudu vychází z právní kvalifikace uvedené v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Není-li právní kvalifikace v záznamu uvedena (nejedná se o obligatorní náležitost záznamu), určí se alespoň orientačně v úvahu přicházející právní kvalifikace.³⁸⁶

Není-li prověřování v předepsaných lhůtách skončeno, policejní orgán státnímu zástupci v žádosti o prodloužení písemně zdůvodní, z jakých důvodů nebylo možné lhůtu dodržet, jaké úkony bude ještě nutné provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem výčet nutných úkonů změnit nebo odlišně stanovit prodloužení lhůty ke skončení

³⁷⁹ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s 482.

³⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., k bodu 129 (§ 157 až 179f). [online]. [cit. 21. 1. 2024]. Dostupné na: app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpwi6q&rowIndex=0 nebo FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s 482.

³⁸¹ STRÍŽ, Igor. § 159 [Lhůty pro skončení prověřování]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 22. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁸² Dle ustanovení § 314a odst. 1, 2 TŘ koná samosoudce řízení o trestných činech s horní hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody nepřevyšující pět let, a to za předpokladu, že nemá být uložen souhrnný nebo společný trest, pokud o dřívějším trestu rozhodoval senát.

³⁸³ Viz ustanovení § 159 odst. 1 písm. a) TŘ.

³⁸⁴ Viz ustanovení § 159 odst. 1 písm. b) TŘ.

³⁸⁵ Viz ustanovení § 159 odst. 1 písm. c) TŘ.

³⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2033.

prověřování.³⁸⁷ Takový pokyn bude státní zástupce udílet v souladu s ustanovením § 157 odst. 2 TR.³⁸⁸ Neskončí-li policejní orgán prověřování ani v takto prodloužené lhůtě, předloží státnímu zástupci spis s odůvodněným návrhem na její prodloužení a státní zástupce bude postupovat obdobně jako v předchozím případě.³⁸⁹ Není-li prověřování skončeno ani v opakovaně prodloužené lhůtě, bude postupováno stejně jako v přechodném případě (tedy předložení spisu společně s odůvodněným návrhem na prodloužení lhůty státnímu zástupci). Státní zástupce by měl v takovém případě náležitě prověřit postup policejního orgánu a vydat mu odpovídající pokyn k dalšímu postupu.³⁹⁰

Návrh nového trestního řádu setrvává na totožné koncepci lhůt ke skončení prověřování, upravuje však jejich délku a precizuje jejich vymezení. Návrh stanovuje lhůtu jeden měsíc od zahájení prověřování k jeho skončení, jde-li o přečin, o kterém přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu, lhůtu tři měsíce, jde-li o zločin, o kterém přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu, a lhůtu šest měsíců, jde-li o trestný čin, o kterém přísluší konat řízení v prvním stupni krajskému soudu.³⁹¹

2.7.2. Způsob vyřízení věci v rámci prověřování

Trestní řád rozlišuje v rámci prověřování celkem čtyři způsoby vyřízení věci: odložení věci, odevzdání věci, dočasné odložení trestního stíhání nebo zahájení trestního stíhání.

2.7.2.1. Odevzdání věci

Slovy zákona se jedná o jiné vyřízení věci. Odevzdání věci připadá v úvahu v případě, že se skutek stal, nezakládá však podezření z trestného činu, nýbrž podezření z přestupku nebo z deliktu, který lze kázeňsky nebo kárně projednat.³⁹² Jiným vyřízením věci tedy bude odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku³⁹³ nebo odevzdání věci jinému

³⁸⁷ Viz ustanovení § 159 odst. 2 TR.

³⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2034.

³⁸⁹ Viz ustanovení § 159 odst. 3 TR.

³⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2035.

³⁹¹ Viz část třetí, hlava III, § x11 odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

³⁹² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 512.

³⁹³ Viz ustanovení § 159a odst. 1 písm. a) TR.

orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání³⁹⁴. Bude-li v rámci trestního řízení zjištěno, že jsou přestupek či kázeňské nebo kárné provinění promlčeny, věc se odloží.³⁹⁵

Odevzdání věci není rozhodnutím, nýbrž opatřením. V praxi bude policejním orgánem vyhotoven přípis obsahující popis skutkového děje, jeho právní kvalifikaci a důvody vedoucí k odevzdání věci.³⁹⁶ Stížnost proti opatření, jímž byla věc odevzdána, není z jeho povahy přípustná.

2.7.2.2. Odložení věci

Trestní řád stanovuje celkem pět důvodů pro odložení věci:

1) Odložení dle § 159a odst. 1 TŘ

Prvním důvodem pro odložení věci je skutečnost, že nejde ve věci o podezření z trestného činu a zároveň nelze věc vyřídit jinak (viz bod 2.7.2.1.).³⁹⁷ O podezření z trestného činu nejde tehdy, pokud se skutek vůbec nestal, nebo pokud se skutek stal, ale není trestným činem. Uvedený důvod pro odložení věci se analogicky aplikuje v případě, že trestný čin spáchala nepřičetná osoba, jež není z pohledu trestního práva hmotného trestně odpovědná.³⁹⁸ Odložení věci bude ve výše uvedených případech obligatorní.

Návrh nového trestního řádu ve snaze dekriminalizovat méně závažné trestné činy stanovuje vedle skutečnosti, že nejde o podezření z trestného činu, jako důvod pro odložení též skutečnost, že jde o trestný čin, ale s ohledem na nízkou společenskou škodlivost trestného činu nelze uplatňovat trestní odpovědnost. Návrh tedy výslovně předepisuje orgánům činným v trestním řízení odložení věci v případě, že uplatní zásadu subsidiarity trestní represe [ke vztahu zásady subsidiarity trestní represe k zásadě oportunity viz bod 4)].³⁹⁹

³⁹⁴ Viz ustanovení § 159a odst. 1 písm. b) TŘ.

³⁹⁵ STRÍŽ, Igor. § 159a [Odložení nebo jiné vyřízení věci]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 22. 1. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁹⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 512.

³⁹⁷ Viz ustanovení § 159a odst. 1 TŘ.

³⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2040.

³⁹⁹ Viz část třetí, hlava III, § x12 odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

2) Odložení dle § 159a odst. 2 TŘ

Druhým důvodem pro obligatorní odložení věci je nepřipustnost trestního stíhání.⁴⁰⁰ V takovém případě ke spáchání trestného činu sice došlo, ale v rámci prověřování byl zjištěn některý z důvodů uvedených v ustanovení § 11 odst. 1 TŘ, v důsledku čehož není přípustné trestní stíhání zahájit. Pokud by však důvody nepřipustnosti trestního stíhání byly zjištěny až po jeho zahájení, v úvahu by připadalo pouze rozhodnutí o zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 172 odst. 1 písm. d) TŘ se zásadně odlišnými důsledky (viz níže).⁴⁰¹

3) Odložení dle § 159a odst. 3 TŘ

Třetím případem bude odložení věci z důvodu neúčelnosti v případech, kdy je trest, k němuž by mohlo vést trestní stíhání, zjevně bez významu vůči trestu podezřelému pro jiný čin již uloženému nebo očekávanému, anebo bylo-li o skutku jiným orgánem již rozhodnuto a toto rozhodnutí se jeví jako postačující.⁴⁰² Odložení z důvodu neúčelnosti je fakultativní (viz dikce „*může odložit*“), bude vždy záležet na posouzení příslušného policejního orgánu nebo státního zástupce.

4) Odložení dle § 159a odst. 4 TŘ

O odložení věci může být též rozhodnuto, byly-li v rámci prověřování zjištěny okolnosti, z nichž je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. Posuzovanými okolnostmi budou zejména význam a míra porušení nebo ohrožení dotčeného chráněného zájmu, způsob provedení činu a jeho následek, okolnosti, za nichž byl čin spáchán nebo chování dotyčného po spáchání činu.⁴⁰³ Státní zástupce tedy posuzuje tytéž okolnosti, jež jsou brány v potaz při posuzování společenské škodlivosti trestného činu při uplatnění zásady subsidiarity trestní represe dle ustanovení § 12 odst. 2 TZ ve spojení s ustanovením § 39 odst. 2 TZ.

Jelínek uvádí, že odložení věci z tohoto důvodu je vyjádřením zásady oportunity, jež představuje procesněprávní korektiv trestního bezpráví, přičemž aplikace zásady subsidiarity trestní represe má před aplikací zásady oportunity přednost.⁴⁰⁴ Při aplikaci zásady subsidiarity trestní represe není jednání pachatele považováno za trestný čin a státní zástupce bude v takovém případě postupovat dle ustanovení § 159a odst. 1 TŘ. Dospěje-li státní zástupce k závěru, že jednání pachatele sice je trestným činem,

⁴⁰⁰ Viz ustanovení § 159a odst. 2 TŘ.

⁴⁰¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 513.

⁴⁰² Viz ustanovení § 159a odst. 3 TŘ ve spojení s ustanovením § 172 odst. 2 písm. a), b) TŘ.

⁴⁰³ Viz ustanovení § 159a odst. 4 TŘ ve spojení s ustanovením § 172 odst. 2 písm. c) TŘ.

⁴⁰⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné. 6. vydání*. Praha: Leges, 2017, s. 129, 134.

ale že účelu trestního řízení bylo dosaženo, bude postupovat dle ustanovení § 159a odst. 4 TŘ.⁴⁰⁵

Stejně jako v předchozím případě se jedná o odložení fakultativní, jež bude záviset na posouzení státního zástupce.

5) Odložení dle § 159a odst. 5 TŘ

Odložení věci připadá v úvahu též tehdy, nepodařilo se zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání.⁴⁰⁶ Bude se jednat o případy, kdy byly v rámci prověřování zjištěny skutečnosti důvodně nasvědčující spáchání trestného činu, není dán žádný z důvodů odložení věci, ale pachatele trestného činu se buď vůbec nepodařilo odhalit, nebo zjištěné skutečnosti dostatečně neodůvodňují závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba.⁴⁰⁷

Pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, nelze odložit věc dle ustanovení § 159a odst. 5 TŘ jen z důvodu, že této osobě nelze doručit usnesení o zahájení trestního stíhání.⁴⁰⁸

O odložení věci může zásadně rozhodnout policejní orgán i státní zástupce, s výjimkou odložení dle bodu 4), kdy o odložení z důvodu, že účelu trestního řízení bylo dosaženo, má výlučné oprávnění rozhodnout pouze státní zástupce.

Trestní řád výslovně uvádí, že o odložení věci je rozhodováno formou usnesení. Usnesení o odložení věci musí být doručeno poškozenému, je-li znám⁴⁰⁹, ten jej může následně napadnout stížností s odkladným účinkem⁴¹⁰. Do čtyřiceti osmi hodin bude nutné usnesení o odložení věci doručit též státnímu zástupci⁴¹¹, jenž může v souladu s ustanovením § 174 odst. 2 písm. e) TŘ do třiceti dnů od jeho doručení usnesení jako nezákonné nebo neodůvodněné zrušit. Oznamovatel bude o odložení věci vyrozuměn tehdy, pokud o to dle ustanovení § 158 odst. 2 požádal.⁴¹²

⁴⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2045.

⁴⁰⁶ Viz ustanovení § 159a odst. 5 TŘ.

⁴⁰⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514.

⁴⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2046. nebo STRÍŽ, Igor. § 159a [Odložení nebo jiné vyřízení věci]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 22. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁰⁹ Viz ustanovení § 159a odst. 6 TŘ.

⁴¹⁰ Viz ustanovení § 159a odst. 7 TŘ.

⁴¹¹ Viz ustanovení § 159a odst. 6 TŘ.

⁴¹² Viz ustanovení § 159a odst. 6 TŘ.

Usnesení o odložení věci nabývá právní moci, nevytváří ovšem na rozdíl od usnesení o zastavení trestního stíhání překážku věci pravomocně rozhodnuté, neboť není zahrnuto ve výčtu rozhodnutí v ustanovení § 11 odst. 1 písm. h), i), j) TŘ zakládajících nepřípustnost trestního stíhání.⁴¹³ Neuplatní se tedy zásada *ne bis in idem* a vyjdou-li najevo nové skutečnosti nebo důkazy, lze vést opakovaně prověřování⁴¹⁴ nebo lze při splnění zákonných podmínek trestní stíhání vůči téže osobě pro týž skutek zahájit.⁴¹⁵

2.7.2.3. Dočasné odložení trestního stíhání

Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, policejní orgán by měl dle ustanovení § 160 odst. 1 TŘ neprodleně zahájit trestní stíhání. Ve stanovených případech umožňuje trestní řád policejnímu orgánu, aby i při naplnění zákonných důvodů pro zahájení trestního stíhání toto trestní stíhání dočasně odložil. Smyslem institutu dočasného odložení trestního stíhání je oddálení okamžiku zahájení trestního stíhání.⁴¹⁶ Dočasné odložení trestního stíhání představuje výjimku ze zásady legality a zásady oficiality.

Důvody pro dočasné odložení trestního stíhání jsou různé. Důvod oddálení trestního stíhání dle ustanovení § 159b odst. 1 TŘ má zejména napomoci při odhalování organizované kriminality, kriminality s přeshraničním prvkem nebo jiné závažné kriminality s cílem zjistit celou síť pachatelů, včetně těch v hierarchii organizované zločinecké skupiny nejvýše postavených. Prověřování může po určitou dobu probíhat utajeně, což umožňuje mj. přistihnout pachatele při činu, zjistit ostatní spolupachatele, vyhledat a zajistit důkazy a zabránit jejich zničení.⁴¹⁷ Časově omezené prověřování a následná povinnost zahájit trestní stíhání by mohly tento účel zmařit. Účelem oddálení dle ustanovení § 159b odst. 3 TŘ je odklad trestního stíhání na dobu, kdy pomine některá z překážek trestního stíhání (např. výkon mandátu nebo funkce).⁴¹⁸

⁴¹³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 920.

⁴¹⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 920.

⁴¹⁵ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514.

⁴¹⁶ STRÍŽ, Igor. § 159b [Dočasné odložení trestního stíhání]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 22. 1. 2024]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴¹⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514 – 515.

⁴¹⁸ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 922.

O dočasném odložení trestního stíhání rozhoduje policejní orgán⁴¹⁹ nebo státní zástupce⁴²⁰ formou opatření.⁴²¹ K opatření policejního orgánu dle ustanovení § 159b odst. 1 TŘ je nadto nutný souhlas dozorujícího státního zástupce.

Dočasně odložit trestní stíhání lze na dobu nezbytně nutnou, nejvýše však o dva měsíce.⁴²² Tato lhůta může být i opakovaně prodloužena, vždy však nejvýše o dva měsíce.⁴²³ Pokud však pominou důvody pro dočasné odložení, policejní orgán neprodleně rozhodne o zahájení trestního stíhání.⁴²⁴ O opatření vyhotoví policejní orgán záznam, jehož opis zašle do čtyřiceti osmi hodin státnímu zástupci.⁴²⁵

Na závěr této pasáže pouze stručně a zjednodušeně zmíním, že v případě taxativně stanovených trestných činů lze trestní stíhání odložit, pokud podezřelý poskytl nebo slíbil na požádání úplatek, majetkový nebo jiný prospěch, dobrovolně to oznámí státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a sdělí jim skutečnosti související s trestnou činností.⁴²⁶ Pokud podezřelý splní tyto podmínky, státní zástupce rozhodne po pravomocném odsouzení osoby žádající o úplatek, že nebude trestně stíhán.⁴²⁷

2.7.2.4. Zahájení trestního stíhání

Pakliže nepřichází v úvahu odevzdání věci, odložení věci nebo dočasné odložení trestního stíhání a prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují spáchání trestného činu a zároveň je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba, je policejní orgán dle ustanovení § 160 odst. 1 TŘ povinen neprodleně zahájit trestní stíhání.

O zahájení trestního stíhání je oprávněn rozhodnout kterýkoli vyšetřovací orgán uvedený v ustanovení § 161 TŘ, zejména některý z útvarů Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů nebo státní zástupce. Pokud prověřování konal policejní orgán, jenž zároveň není vyšetřovacím orgánem, je povinen bezodkladně věc předložit příslušnému vyšetřovacímu orgánu k zahájení trestního stíhání.⁴²⁸

⁴¹⁹ Viz ustanovení § 159b TŘ.

⁴²⁰ Viz ustanovení § 157 odst. 2 písm. c) TŘ.

⁴²¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 515.

⁴²² Viz ustanovení § 159b odst. 1 TŘ.

⁴²³ Viz ustanovení § 159b odst. 2 TŘ.

⁴²⁴ Viz ustanovení § 159b odst. 6 TŘ.

⁴²⁵ Viz ustanovení § 159b odst. 5 TŘ.

⁴²⁶ Viz ustanovení § 159c TŘ.

⁴²⁷ Viz ustanovení § 159d odst. 1, 2 TŘ.

⁴²⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 515.

Trestní stíhání se zahajuje usnesením o zahájení trestního stíhání, jehož opis bude nutné doručit do čtyřiceti osmi hodin státnímu zástupci a obhájci, obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu, poškozenému, je-li znám a výslovně o to požádá.⁴²⁹

Institut zahájení trestního stíhání je milníkem oddělovacím fází prověřování od fáze vyšetřování. Vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání fáze prověřování končí, od této chvíle je vůči konkrétní osobě konáno vyšetřování.

3. Zkrácené přípravné řízení

3.1. Zkrácené přípravné řízení

Před účinností novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., byla právní úprava přípravného řízení jednotně koncipována tak, aby umožnila účinný postup zejména vůči pachatelům závažné trestné činnosti, přičemž ve vztahu k bagatelní trestné činnosti byla tato úprava zbytečně komplikovaná a zatěžující pro orgány činné v trestním řízení.⁴³⁰ Předmětnou novelou došlo k diferenciaci přípravného řízení na různé formy, jednu z těchto forem představuje zkrácené přípravné řízení. Zkrácené přípravné řízení lze považovat za zvláštní druh prověřování.⁴³¹

Orgány konající zkrácené přípravné řízení postupují s ohledem na ustanovení § 179b odst. 1 TŘ zejména podle ustanovení upravujících fázi prověřování. *A contrario* v rámci zkráceného přípravného řízení nedochází k zahájení trestního stíhání, neuplatní se tudíž fáze vyšetřování a po skončení zkráceného přípravného řízení zpravidla následuje soudní stadium trestního řízení na základě podaného návrhu na potrestání (s výjimkou případů stanovených v ustanovení § 179c odst. 1, 2 TŘ. K tomu podrobněji v kapitole 3.10.). Teprve doručením návrhu na potrestání soudu je zahájeno trestní stíhání⁴³², v případě konání zkráceného přípravného řízení tak úsek trestního stíhání odpovídá soudnímu stádiu trestního řízení. Zkrácené přípravné řízení konají dle ustanovení § 179a odst. 2 TŘ policejní orgány vypočtené v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ. V určitých, taxativně vymezených případech koná zkrácené přípravné řízení obligatorně státní zástupce.⁴³³

⁴²⁹ Viz ustanovení § 160 odst. 2 TŘ.

⁴³⁰ ZEMAN, Petr. *Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekonstrukce trestního procesu*. [online]. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 10, s. 293-300. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

⁴³¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 547 nebo RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 453.

⁴³² Viz ustanovení § 314b odst. 1 TŘ.

⁴³³ Viz ustanovení § 179a odst. 3 TŘ.

Na rozdíl od obecné úpravy prověřování je zkrácené přípravné řízení sice vedeno vůči konkrétní osobě, ta však nemá postavení obviněného, nýbrž postavení podezřelého, jemuž musí být nejpozději na počátku prvního výslechu sděleno, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v takovém skutku spatřován (dále jen „**sdělení podezření**“).⁴³⁴ Platí však, že podezřelý má stejná práva jako obviněný, zejména právo na obhajobu.⁴³⁵

Smyslem zakotvení institutu zkráceného přípravného řízení do právní úpravy bylo zrychlit, zefektivnit a zjednodušit předsoudní stadium trestního řízení ve věcech méně závažných trestných činů a v těchto případech rychle postavit podezřelého před soud.⁴³⁶ Při konání zkráceného přípravného řízení je proto vhodné rozsah dokazování co nejvíce minimalizovat především na neodkladné a neopakovatelné úkony.⁴³⁷ V zájmu rychlého postavení podezřelého před soud je pro skončení zkráceného přípravného řízení pevně stanovena zákonná lhůta dvou týdnů ode dne sdělení podezření.⁴³⁸ Zeman⁴³⁹ v této souvislosti uvádí, že při snaze o zjednodušení trestního řízení nelze ani v případě méně závažných trestných činů rezignovat na zásady spravedlivého procesu a že zjednodušení řízení tedy nelze ztotožňovat s okleštěním práv podezřelého či ustoupením od uplatňování zásady zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Autor nejen, že v právní úpravě zkráceného přípravného řízení tyto tendence nespaturuje, nýbrž dle jeho názoru tato úprava účinně přispívá k naplnění zásad spravedlivého procesu, zejména práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dle čl. 6 odst. 1 EÚLP.

Vzhledem k tomu, že zkrácené přípravné řízení je fakticky zvláštním druhem prověřování, považuji tento institut za nedílnou součást předmětu této práce. V následujících pasážích se pokusím zkrácené přípravné řízení detailněji vymezit, upozornit na problematické aspekty právní úpravy a podrobit zkrácené přípravné řízení vzájemné komparaci se standardním prověřováním.

Předně však pouze ve stručnosti nastíním zásadní změny v koncepci zkráceného přípravného řízení, jež jsou v návrhu nového trestního řádu obsaženy. Dle současné právní úpravy je tedy zkrácené přípravné řízení zvláštním druhem prověřování. Interpretuji-li si správně právní úpravu předestřenou v návrhu nového trestního řádu, povaha zkráceného přípravného

⁴³⁴ Viz ustanovení § 179b odst. 3 TŘ.

⁴³⁵ Viz ustanovení § 179b odst. 2 TŘ.

⁴³⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 547. nebo FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 497.

⁴³⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 553.

⁴³⁸ Viz ustanovení § 179b odst. 4 TŘ.

⁴³⁹ ZEMAN, Petr. *Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu*. [online]. Trestněprávní revue, 2008, č. 10, s. 293-300. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

řízení by měla být nově koncipována tak, že by se mělo jednat spíše o zvláštní druh fáze vyšetřování. V rámci úpravy zkráceného přípravného řízení návrh ukládá postup podle ustanovení upravujících fázi vyšetřování, není-li stanoveno jinak.⁴⁴⁰ Zásadní změnou při konání zkráceného přípravného řízení má oproti současné úpravě být okamžik zahájení trestního stíhání a odlišné označení osoby, proti níž se zkrácené přípravné řízení vede. Návrh nově hovoří o obviněném, nikoli o podezřelém.⁴⁴¹ V návrhu je dále stanoveno, že vyšetřování v rámci zkráceného přípravného řízení musí být skončeno ve lhůtě čtrnácti dnů od zahájení trestního stíhání.⁴⁴² Z dikce ustanovení je tudíž zřejmé, že trestní stíhání vůči obviněnému by v rámci zkráceného přípravného řízení bylo zahájeno již okamžikem sdělení obvinění (dle současné právní úpravy je trestní stíhání zahájeno teprve doručením návrhu na potrestání soudu).

3.2. Právní úprava zkráceného přípravného řízení

Stejně jako v případě rozšířeného přípravného řízení představuje i právní úprava zkráceného přípravného řízení obsažená v ustanoveních § 179a – 179f TRŘ *lex specialis* ve vztahu k obecné úpravě přípravného řízení. Na rozdíl od rozšířeného přípravného řízení tato speciální úprava neodkazuje na subsidiární aplikaci obecné úpravy přípravného řízení.

ZSVM ani ZoTOPO nedisponují vlastní úpravou zkráceného přípravného řízení ani ustanovením vylučujícím použitelnost obecné úpravy zkráceného přípravného řízení. V souladu s ustanovením § 1 odst. 3 ZSVM, resp. ustanovením § 1 odst. 2 ZoTOPO, se i v případě řízení proti mladistvým nebo právnickým osobám subsidiárně aplikuje trestní řád. Zkrácené přípravné řízení lze proto konat též vůči mladistvým i vůči právnickým osobám.⁴⁴³

3.3. Základní zásady trestního řízení v rámci zkráceného přípravného řízení

V rámci zkráceného přípravného řízení se v zásadě uplatní tytéž zásady jako v případě standardního prověřování. Nad rámec těchto zásad se ve zkráceném přípravném řízení plně uplatní zásada zajištění práva na obhajobu (k základním zásadám trestního řízení ve fázi prověřování viz kapitola 2.3.).

3.4. Orgány činné ve zkráceném přípravném řízení

⁴⁴⁰ Viz část třetí, hlava VII, § x37 odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

⁴⁴¹ Viz část třetí, hlava VII, § x36 odst. 1 písm. a), b) návrhu nového trestního řádu.

⁴⁴² Viz část třetí, hlava VII, § x37 odst. 2 návrhu nového trestního řádu.

⁴⁴³ LATA, Jan. § 179a [Podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zkrácené přípravné řízení je zvláštním druhem prověřování, proto jej dle ustanovení § 179a odst. 2 TŘ mohou provádět tytéž policejní orgány jako v případě standardního prověřování, tedy veškeré policejní orgány uvedené v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ. O trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníků Bezpečnostní informační služby, příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace a příslušníků Vojenského zpravodajství anebo Vojenské policie nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů, koná dle ustanovení § 179a odst. 3 TŘ zkrácené přípravné řízení státní zástupce. Citované ustanovení přitom odkazuje na přiměřenou aplikaci ustanovení § 161 odst. 4 a 5 TŘ obsahující speciální úpravu věcné příslušnosti k vyšetřování trestných činů.

V rámci zkráceného přípravného řízení platí totožná kritéria pro určení příslušnosti policejního orgánu, jako ve fázi prověřování, útvary Policie České republiky jsou i v rámci zkráceného přípravného řízení orgány s všeobecnou věcnou působností. Zkrácené přípravné řízení konají v rozsahu své příslušnosti veškeré útvary Policie České republiky, resp. jejich organizační články, s výjimkou útvarů policie s celostátní působností a Policejního prezidia České republiky.⁴⁴⁴

Jednací řád státního zastupitelství neobsahuje speciální úpravu příslušnosti státních zástupců k výkonu dozoru ve zkráceném přípravném řízení. Domnívám se tudíž, že se subsidiárně uplatní ustanovení § 12 odst. 1 jednacího řádu státního zastupitelství a k výkonu dozoru ve zkráceném přípravném řízení bude příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství působícího u soudu, který by byl příslušný konat řízení o návrhu na potrestání. Dle ustanovení § 179a odst. 1 TŘ ve spojení s ustanovením § 314b odst. 1 TŘ *a contrario* ustanovení § 17 TŘ platí, že k dozoru nad zachováním zákonnosti ve zkráceném přípravném řízení bude vždy věcně příslušný státní zástupce okresního státního zastupitelství.

Policejní orgán i státní zástupce provádějí ve zkráceném přípravném řízení úkony podle hlavy deváté trestního řádu, jež upravuje fázi prověřování.

3.5. Podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení

Trestní řád vymezuje podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení pozitivně i negativně. V zákoně jsou výslovně uvedeny případy, kdy se zkrácené přípravné řízení koná, jakož i případy, kdy je konání zkráceného přípravného řízení vyloučeno.

⁴⁴⁴ Viz čl. 75 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

Ústavní soud k nutnosti konat zkrácené přípravné řízení uvádí, že pokud povaha věci umožňuje postupovat dle ustanovení o zkráceném přípravném řízení, nemají orgány činné v trestním řízení vzhledem k zásadě *lex specialis derogat legi generali* na výběr a jsou povinny tuto speciální úpravu řízení aplikovat.⁴⁴⁵ Obdobně se ke konání zkráceného přípravného řízení vyjadřuje Jelínek⁴⁴⁶. V souladu s uvedenými závěry pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 v čl. 76 odst. 1 stanovuje, že policejní orgány jsou povinny konat zkrácené přípravné řízení vždy, jsou-li splněny podmínky pro jeho konání. Opačný názor zastává Růžička⁴⁴⁷, jenž uvádí, že za splnění podmínek ustanovení § 179a odst. 1 TŘ je konání zkráceného přípravného řízení fakultativní.

Osobně jsem takového názoru, že oba výše uvedené přístupy ohledně nutnosti konání zkráceného přípravného řízení mají své *ratio*. Na jednu stranu se vzhledem k významu zásady *lex specialis derogat legi generali* kloním spíše k závěru vyslovenému Ústavním soudem, tedy že při splnění podmínek bude nutné zkrácené přípravné řízení konat. Na stranu druhou je nutné si uvědomit, že zejména podmínka dle ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ je v tomto ohledu problematická, neboť vždy bude záležet na individuálním posouzení policejního orgánu, zda bude možné postavit podezřelého do dvou týdnů od sdělení podezření před soud. Právě takové posouzení policejního orgánu vnáší do obligatorního rozhodnutí o konání zkráceného přípravného řízení jistý prvek fakultativnosti.

Ohledně konání zkráceného přípravného řízení ukládá předmětný pokyn policejního prezidenta vedoucím pracovníkům, aby za stanovených podmínek dbali na využívání institutu zkráceného přípravného řízení v maximální míře, zejména ve skutkově jednoduchých případech a při použití standardních důkazních prostředků s nízkým stupněm formalizace.⁴⁴⁸

3.5.1. Pozitivní vymezení dle ustanovení § 179a odst. 1 TŘ

Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. *A contrario* trestné činy patřící do výlučné příslušnosti krajského soudu dle ustanovení § 17 TŘ nelze ve zkráceném přípravném řízení zásadně projednat, a to ani v případě, že by horní hranice trestní sazby u těchto trestných činů nepřekračovala pět let (jde zejména o taxativně stanovené trestné činy, u nichž je výslovně stanovena příslušnost

⁴⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. II. ÚS 317/04.

⁴⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 965.

⁴⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 451.

⁴⁴⁸ Viz čl. 76 odst. 3 ve spojení s čl. 75 odst. 2 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

krajského soudu). Výše uvedená podmínka pro konání zkráceného přípravného řízení se obligatorně uplatní vždy. K naplnění podmínek konání zkráceného přípravného řízení musí navíc alternativně být podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo musí být zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání za předpokladu, že lze očekávat, že bude možné podezřelého postavit ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezření před soud.⁴⁴⁹

Formulaci podmínek konání zkráceného přípravného řízení v ustanovení § 179a odst. 1 TŘ osobně považuji za nejednoznačnou a matoucí. Komentářová literatura⁴⁵⁰ k citovanému ustanovení uvádí, že přistižení podezřelého při činu nebo bezprostředně poté dle ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) TŘ představuje fakticky podmnožinu případů uvedených pod písmenem b) totožného ustanovení, neboť je-li podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, budou zpravidla okamžitě zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání. Zároveň lze na základě systematického výkladu vzhledem ke stanovené lhůtě k jeho skončení dovodit, že ke konání zkráceného přípravného řízení dle ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) TŘ nepostačí pouhá skutečnost, že podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nýbrž bude nutné uplatnit i podmínku časového předpokladu skončení zkráceného přípravného řízení vyslovenou na konci ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ. Pokud bychom ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) TŘ posuzovali izolovaně a vykládali jej tak, jak k tomu jeho formulace vybízí, tedy že v případě přistižení podezřelého při činu není nutné očekávat skončení zkráceného přípravného řízení ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezření, jednalo by se o výklad přímo odporující jak samotnému smyslu zkráceného přípravného řízení, tak i ustanovení § 179b odst. 4 TŘ.

Osobně se domnívám, že formulace v této podobě je pouhou nedůsledností zákonodárce. V rámci jednoduchých úvah *de lege ferenda* bych považoval za vhodné buď podmínku časového předpokladu pro skončení zkráceného přípravného řízení formulovat jako podmínku společnou pro oba případy uvedené v ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) i b) TŘ, nebo podmínku v ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) TŘ z textu zákona zcela vypustit, neboť veškeré takové případy by i nadále bylo možné subsumovat pod ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ.

Dalším problémem spojeným s formulací předmětného ustanovení je výše nastíněné dilema, zda se při splnění podmínek koná zkrácené přípravné řízení obligatorně či fakultativně (viz úvodní text ke kapitole 3.5.). V tomto směru je problematická podmínka v ustanovení

⁴⁴⁹ Viz ustanovení § 179a odst. 1 písm. a), b) TŘ.

⁴⁵⁰ LATA, Jan. § 179a [Podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

§ 179a odst. 1 písm. b) TŘ. Jakkoli dikce ustanovení („zkrácené přípravné řízení se koná“) i závěry Ústavního soudu svědčí o obligatorním konání, rozhodnutí, zda jsou podmínky dle ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ splněny bude záležet vždy na úvaze policejního orgánu. Dle mého názoru tudíž chybí transparentní formulace této podmínky, na jejímž základě by bylo možné ihned exaktně stanovit, zda jsou dány okolnosti pro konání zkráceného přípravného řízení.

Ani současná podoba návrhu nového trestního řádu tyto nedostatky současné právní úpravy nereflektuje a podstata podmínek konání zkráceného přípravného řízení dle písmena a) a b) zůstala i v návrhu nezměněna.⁴⁵¹

3.5.2. Negativní vymezení dle ustanovení § 179f odst. 1 TŘ

Konání zkráceného přípravného řízení nebo jeho pokračování je vyloučeno, je-li dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudem⁴⁵², nebo jsou-li dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování⁴⁵³.

Nejvyšší soud ve svém usnesení vyslovil závěr, že důvod vyloučení konání zkráceného přípravného řízení dle ustanovení § 179f odst. 1 písm. a) TŘ se analogicky uplatní v případě, kdy je obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody v jiné trestní věci a nemá obhájce, neboť výkonem trestu odnětí svobody je obviněný omezen ve svém právu na obhajobu (zejména při jeho výslechu dle ust. § 179b odst. 3 TŘ) obdobně jako při jeho vzetí do vazby. Pokud by se zkrácené přípravné řízení přesto konalo, samosoudce by měl návrh na potrestání dle ustanovení § 314c odst. 1 písm. c) TŘ odmítnout pro nesplnění podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení dle ustanovení § 179f odst. 1 písm. a) TŘ.⁴⁵⁴ Důvod pro analogickou aplikaci ustanovení § 179f odst. 1 písm. a) TŘ nastává dle názoru Nejvyššího soudu také v případě, nachází-li se podezřelý ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, tedy v ústavním ochranném léčení nebo zabezpečovací detenci.⁴⁵⁵

3.5.3. Posouzení podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem

Posouzení, zda jsou splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení a zda je reálné skončení zkráceného přípravného řízení v zákonné dvoutýdenní lhůtě od sdělení

⁴⁵¹ Viz část třetí, hlava VII, § x36 odst. 1 písm. a), b) návrhu nového trestního řádu.

⁴⁵² Viz ustanovení § 179f odst. 1 písm. a) TŘ.

⁴⁵³ Viz ustanovení § 179f odst. 1 písm. b) TŘ.

⁴⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1007/2014.

⁴⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tz 44/2016.

podezření, náleží do kompetence státního zástupce vykonávajícího dozor nad touto fází trestního řízení. Státní zástupce by měl takové posouzení učinit již na samém počátku trestního řízení a následně určit, zda má být zkrácené přípravné řízení konáno či nikoli.⁴⁵⁶ Uzná-li státní zástupce, že podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení z rozličných důvodů splněny nejsou, je oprávněn rozhodnout o konání standardního přípravného řízení.⁴⁵⁷

Lata⁴⁵⁸ uvádí, že vyjde-li kdykoli po sdělení podezření najevo, že připadá v úvahu odlišná právní kvalifikace skutku, v důsledku čehož nemůže být zkrácené přípravné řízení konáno (např. věcná příslušnost krajského soudu nebo trestní čin s horní hranicí trestu odnětí svobody nad pět let), rozhodne státní zástupce o konání standardního přípravného řízení (předá věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání) dle ustanovení § 179c odst. 3 TŘ, aniž by byl vázán na předložení věci policejním orgánem dle ustanovení § 179c odst. 1 TŘ. Osobně se domnívám, že taková interpretace neodpovídá znění předmětného ustanovení. Ustanovení § 179c odst. 3 ukládá státnímu zástupci předat věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání, neučiní-li žádné rozhodnutí nebo opatření dle odstavce 1 téhož ustanovení (Růžička⁴⁵⁹ uvádí, že správně by měl být v zákoně uveden odstavec 2 týkající se činnosti státního zástupce). Jak odstavec 1, tak odstavec 2 i 3 ustanovení § 179c TŘ však stanovuje postup „*po skončení zkráceného přípravného řízení*“, tedy po uplynutí základní dvoutýdenní lhůty pro jeho skončení, nebo i dříve, vždy by však rozhodnutí státního zástupce dle ustanovení § 179c odst. 2 nebo odst. 3 TŘ mělo předcházet předložení zprávy policejním orgánem. Je otázkou, zda postup dle ustanovení § 179c odst. 3 TŘ lze bez předchozího předložení zprávy policejním orgánem uplatnit v průběhu zkráceného přípravného řízení.

Dále Lata⁴⁶⁰ uvádí, že umožňuje-li právní kvalifikace konání zkráceného přípravného řízení, ale v jeho průběhu jsou zjištěny jiné okolnosti vylučující jeho konání (např. nebude možné dodržet dvoutýdenní lhůtu), pak bude státní zástupce postupovat dle ustanovení § 179f odst. 2 písm. b) nebo c) TŘ. I tato ustanovení však ukládají státnímu zástupci povinnost rozhodnout o konání standardního přípravného řízení (o zahájení trestního stíhání) teprve po marném uplynutí lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení. Stejně jako v předchozím

⁴⁵⁶ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 498.

⁴⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 547.

⁴⁵⁸ LATA, Jan. § 179c [Rozhodnutí a opatření učiněná ve zkráceném přípravném řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁵⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 461.

⁴⁶⁰ LATA, Jan. § 179c [Rozhodnutí a opatření učiněná ve zkráceném přípravném řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

případě tedy vyvstává otázka, zda lze tato ustanovení extenzivně vztáhnout i na postup v průběhu zkráceného přípravného řízení.

Domnívám se, že rozhodnutí státního zástupce směřující z výše dvou uvedených důvodů ke konání standardního přípravného řízení nelze v těchto případech uskutečnit na základě ustanovení § 179c odst. 3 TŘ, resp. § 179f odst. 2 písm. b) nebo c) TŘ. Ustanovení § 179c odst. 1 TŘ a v návaznosti i odstavec 2 a 3 předepisují postup „*po skončení zkráceného přípravného řízení*“. Stejně tak ustanovení § 179f odst. 2 věta první TŘ výslovně uvádí, že takové rozhodnutí státní zástupce učiní teprve tehdy, „*není-li zkrácené přípravné řízení skončeno ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4*“.

Z toho důvodu se domnívám, že příkaz státního zástupce směřující ke konání standardního přípravného řízení vydaný před skončením zkráceného přípravného řízení, resp. před uplynutím lhůty pro jeho skončení, bude uskutečněn na základě ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) TŘ, dle něhož může státní zástupce při výkonu dozoru nad přípravným řízením „*dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů*“. Státní zástupce v takovém případě uloží policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání. Pokyn k zahájení trestního stíhání by měl být dán podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. a), neboť nesměruje ani k objasnění věci, ani ke zjištění pachatele, který v té době již musí být znám.⁴⁶¹ Jelínek⁴⁶² naopak možnost státního zástupce uložit v rámci zkráceného přípravného řízení policejnímu orgánu zahájení trestního stíhání dovozuje z ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) TŘ, dle něhož může státní zástupce „*vydat rozhodnutí v kterékoliv věci*“.

3.6. Úvahy, kdy lze zkrácené přípravné řízení vzhledem k jeho účelu reálně konat

3.6.1. Účel zkráceného přípravného řízení a změna lhůty pro jeho skončení

Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb., navrhuje konat zkrácené přípravné řízení jen tehdy, lze-li očekávat jeho skončení a postavení podezřelého před soud v několikadenní lhůtě. Za předpokladu, že by určitá skutečnost zjištěná při šetření bránila rychlému skončení zkráceného přípravného řízení, jeho konání by mělo být vyloučeno.⁴⁶³

Dle původního znění trestního řádu počínala dvoutýdenní lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení běžet od doby, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět

⁴⁶¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2225.

⁴⁶² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 549.

⁴⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., k bodu 129 (§ 157 až 179f). [online]. [cit. 8. 12. 2023]. Dostupné na: app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpi6q&rowIndex=0.

k trestnímu stíhání. Legislativní akce přijetím novely č. 274/2008 Sb., upravil počátek běhu dvouměsíční lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení, kdy tato lhůta počíná běžet nikoli od doby, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání, nýbrž od doby sdělení podezření.⁴⁶⁴

V souvislosti se změnou počátku běhu lhůty pro skončení nutně vyvstává otázka, zda úprava lhůty ke skončení odpovídá smyslu a účelu zkráceného přípravného řízení vyjádřenému v důvodové zprávě k zmiňované novele trestního řádu⁴⁶⁵, tedy krátkému zkrácenému přípravnému řízení skončenému do několika dnů od obdržení trestního oznámení nebo jiného podnětu, a v jakých případech bude na místě vzhledem k jeho účelu zkrácené přípravné řízení skutečně konat. Fryšták⁴⁶⁶ v této souvislosti navrhuje, aby lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení byla vrácena do podoby, jak tomu bylo do 31. 12. 2008, tedy že čtrnáctidenní lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení počíná běžet od té doby, kdy se orgány činné v trestním řízení dozvěděly o podezření ze spáchání trestného činu.

3.6.2. Konání zkráceného přípravného řízení dle ust. § 179a odst. 1 písm. a) TŘ

Dle mého názoru ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) TŘ i po úpravě lhůty ke skončení zkráceného přípravného řízení plně odpovídá jeho smyslu a účelu, neboť v situaci, kdy je podezřelá osoba přistižena při činu nebo bezprostředně poté, má policejní orgán zpravidla dostatek informací, aby s minimálním časovým odstupem od spáchání činu sdělil osobě podezření. Bude-li tedy podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, pak lze téměř s jistotou předpokládat, že zkrácené přípravné řízení bude konáno.

3.6.3. Konání zkráceného přípravného řízení dle ust. § 179a odst. 1 písm. b) TŘ

Problematičtější je v tomto ohledu ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ, kdy budou skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání prověřováním zjištěny až s určitým časovým odstupem, a ke sdělení podezření dojde ze strany policejního orgánu až po určité době. Úpravou lhůty ke skončení zkráceného přípravného řízení zákonodárce nepochybně rozšířil okruh případů, kdy bude možné zkrácené přípravné řízení konat na základě ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ, neboť policejnímu orgánu poskytl možnost opatřit potřebné informace v rámci prověřování ještě před sdělením podezření (tedy před počátkem běhu lhůty pro skončení

⁴⁶⁴ Viz část dvacátá třetí, čl. XXXI odst. 15 zákona č. 274/2008 Sb.

⁴⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. [online]. [cit. 8. 12. 2023]. Dostupné na: app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpwi6q&rowIndex=0.

⁴⁶⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Přípravné řízení de lege ferenda*. [online]. Trestněprávní revue, 2015, č. 6, s. 133-139. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

zkráceného přípravného řízení). Domnívám se proto, že se zákonodárce touto formulací poměrně vzdálil původnímu záměru právní úpravy zkráceného přípravného řízení, neboť ke sdělení podezření může ve skutečnosti dojít až s odstupem několika týdnů poté, co se policejní orgán o spáchání trestného činu dozvěděl, a zkrácené přípravné řízení tak může být uměle „natahováno“.

Na druhou stranu je vhodné zdůraznit, že policejní orgán nemůže v zájmu oddálení počátku běhu lhůty ke skončení zkráceného přípravného řízení se sdělením podezření zbytečně „otálet“. Mezeru v zákoně ohledně možné délky prověřování před sdělením podezření překonalo, resp. korigovalo, výkladové stanovisko Nejvyššího soudu, dle něhož má být zkrácené přípravné řízení konáno pouze ve skutkově, právně a důkazně jednoduchých věcech, čemuž by měla odpovídat i délka prověřování předcházející zkrácenému přípravnému řízení. Dle názoru soudu podmínka konání zkráceného přípravného řízení uvedená v ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ zásadně nebude splněna, uplynula-li od počátku prověřování do sdělení podezření podle § 179b odst. 3 TŘ doba podstatně převyšující dva týdny. Pokud by i přesto bylo zkrácené přípravné řízení konáno, byl by podezřelý zásadně zkrácen na svých právech, dotčeno by bylo zejména jeho právo na obhajobu. Stanovisko zároveň připouští, že i v případě uplynutí delší doby než dvou týdnů od zahájení prověřování do sdělení podezření lze výjimečně zkrácené přípravné řízení konat, a to zejména v případech, kdy je tato časová prodleva zapříčiněna objektivními okolnostmi (zdravotní stav, hospitalizace, pobyt v zahraničí).⁴⁶⁷

Výkladové stanovisko ovšem detailněji nevymezuje, co lze „dobou podstatně převyšující dva týdny od zahájení prověřování do sdělení obvinění“ rozumět. Vždy bude záležet na okolnostech případu, nicméně trvání prověřování v délce čtyř týdnů lze obecně považovat za akceptovatelné, zatímco prověřování v délce šesti týdnů již může představovat dobu, po jejímž uplynutí již nelze zkrácené přípravné řízení konat.⁴⁶⁸

V tomto směru je úprava obsažená v návrhu nového trestního řádu jednoznačnější a striktnější, neboť výslovně zakotvuje jako jednu z podmínek konání zkráceného přípravného řízení skutečnost, že lhůta od zahájení prověřování do sdělení obvinění nepřekročila 14 dnů.⁴⁶⁹ Zakotvení této podmínky může dle mého názoru přispět k naplnění, nebo alespoň přiblížení se, původnímu účelu zkráceného přípravného řízení, tedy krátkému a rychlému řízení a co nejrychlejšímu postavení podezřelého před soud.

⁴⁶⁷ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014.

⁴⁶⁸ LATA, Jan. § 179a [Podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁶⁹ Viz část třetí, hlava VII, § x36 odst. 1 návrhu nového trestního řádu.

3.7. Zahájení zkráceného přípravného řízení

Způsob zahájení zkráceného přípravného řízení zcela koresponduje se zahájením prověřování v rámci standardního přípravného řízení. V rámci speciální právní úpravy zkráceného přípravného řízení není jeho zahájení výslovně upraveno. Zahájeno tak bude na základě ustanovení § 158 odst. 3 TŘ sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení či provedením neodkladného úkonu, jímž zpravidla bývá zadržení podezřelého dle ustanovení § 76 TŘ, a následným sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

Ze spisu přitom musí být patrné, že je konáno právě zkrácené přípravné řízení, a datum jeho zahájení.⁴⁷⁰ Existují-li důvody pro zahájení zkráceného přípravného řízení již od počátku, policejní orgán do záznamu o zahájení úkonů trestního řízení uvede, že bude konáno zkrácené přípravné řízení, a tento záznam odešle státnímu zástupci zpravidla společně s protokolem o výsledku podezřelého obsahujícím též sdělení podezření. Pokud byl státnímu zástupci doručen pouze standardní záznam o zahájení úkonů trestního řízení a jsou-li důvody pro konání zkráceného přípravného řízení zjištěny dodatečně v průběhu prověřování, policejní orgán neprodleně sdělí tuto skutečnost státnímu zástupci vhodným způsobem (např. telefonicky).⁴⁷¹ Nad rámec pokynu policejního prezidenta Fryšták⁴⁷² uvádí, že před sdělením státnímu zástupci o konání zkráceného přípravného řízení bude policejní orgán povinen učinit o jeho konání samostatný záznam.

Limitem současné právní úpravy je dle Zemana⁴⁷³ skutečnost, že trestní řád policejnímu orgánu neukládá, aby v záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení specifikoval, zda zkrácené přípravné řízení zahajuje na základě splnění podmínky dle ustanovení § 179a odst. 1 písm. a) TŘ nebo na základě podmínky dle ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TŘ. V zájmu přezkoumatelnosti splnění podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení považuje za vhodné, aby důvody pro jeho konání byly vymezeny konkrétně s odkazem na příslušné ustanovení již v záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení nebo v rámci záznamu o sdělení podezření.

⁴⁷⁰ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 551.

⁴⁷¹ Viz čl. 76 odst. 4 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013.

⁴⁷² FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 552.

⁴⁷³ ZEMAN, Petr. *Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekonstrukce trestního procesu*. [online]. Trestněprávní revue, 2008, č. 10, s. 293 – 300. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

3.8. Sdělení podezření, práva podezřelého a jeho postavení

3.8.1. Sdělení podezření

Ačkoli v rámci zkráceného přípravného řízení nedochází k zahájení trestního stíhání, je i přesto vedeno vůči konkrétní osobě – podezřelému. Podezřelého bude nutné vyslechnout, přičemž nejpozději na počátku prvního výslechu mu musí být sděleno podezření, kdy je podezřelý seznámen se skutkem, z něhož je podezírán, a s právní kvalifikací trestného činu, jenž je ve skutku spatřován.⁴⁷⁴

Sdělení podezření není rozhodnutím, nýbrž má povahu opatření. Z toho důvodu proti němu stížnost není přípustná.⁴⁷⁵ Jediným nástrojem obrany proti sdělení obvinění může být žádost podezřelého o přezkoumání postupu policejního orgánu dle ustanovení § 157a odst. 1 TŘ.⁴⁷⁶

Sdělení podezření má ve smyslu vymezení předmětu řízení stejnou povahu jako zahájení trestního stíhání. Zkrácené přípravné řízení se vede pro skutek, pro nějž bylo sděleno podezření. Vyvstane-li v průběhu zkráceného přípravného řízení podezření ze spáchání jiného skutku, bude nutné podezřelému sdělit nové podezření.⁴⁷⁷ Fryšták⁴⁷⁸ i Jelínek⁴⁷⁹ se shodují, že s použitím *analogie legis* ve vztahu k ustanovení § 160 odst. 6 TŘ lze právní kvalifikaci skutku v průběhu zkráceného přípravného řízení změnit, na tuto změnu však musí být podezřelý upozorněn. Vzhledem k ustanovení § 220 odst. 1 TŘ zároveň platí, že státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení může podat soudu návrh na potrestání nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu pouze pro skutek, pro který bylo sděleno podezření.

O sdělení podezření se sepíše záznam do protokolu, přičemž opis protokolu musí být doručen podezřelému a jeho obhájci, do čtyřiceti osmi hodin též státnímu zástupci.⁴⁸⁰

Institut sdělení podezření poskytuje podezřelému významnou záruku pro realizaci jeho procesních práv.

⁴⁷⁴ Viz ustanovení § 179b odst. 3 TŘ.

⁴⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 547.

⁴⁷⁶ LATA, Jan. § 179b [Práva podezřelého a průběh zkráceného přípravného řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁷⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 552. nebo JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 548.

⁴⁷⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 552.

⁴⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 548.

⁴⁸⁰ Viz ustanovení § 179b odst. 3 věta druhá, třetí TŘ.

Návrh nového trestního řádu pojí se sdělením obvinění (dle současné úpravy se jedná o sdělení podezření) okamžik zahájení trestního stíhání.⁴⁸¹ Od okamžiku sdělení obvinění by mělo být zkrácené přípravné řízení vedeno proti obviněnému, jehož postavení se nijak neliší od obviněného v rámci vyšetřování.

3.8.2. Práva podezřelého

Ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný.⁴⁸² Při výslechu podezřelého (na nějž se přiměřeně aplikují ustanovení o výslechu obviněného⁴⁸³) se uplatní v plném rozsahu zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*, princip tvořící integrální součást práva na spravedlivý proces.⁴⁸⁴ Jejím projevem v rámci zkráceného přípravného řízení je skutečnost, že podezřelý nemá povinnost vypovídat⁴⁸⁵ a k výpovědi nebo doznání nemůže být žádným způsobem donucován⁴⁸⁶. Rozhodne-li se podezřelý vypovídat, má možnost vyjádřit se ke sdělenému podezření a uvést okolnosti toto podezření zeslabující či vyvracející, jakož i důkazy o nich.⁴⁸⁷ Dále může podezřelý činit návrhy, podávat žádosti (v úvahu připadá pouze žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu nebo státního zástupce dle ustanovení § 157a TŘ⁴⁸⁸) a opravné prostředky.⁴⁸⁹ V rámci práva na obhajobu⁴⁹⁰ si může podezřelý zvolit obhájce a radit se s ním během provádění úkonů zkráceného přípravného řízení. Zároveň má právo na bezplatnou obhajobu.⁴⁹¹ Zadržený podezřelý má taktéž právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení, přičemž toto právo je v rámci speciální úpravy zkráceného přípravného řízení explicitně zmíněno.⁴⁹²

3.8.3. Srovnání postavení podezřelého s postavením obviněného

I přes veškerou garanci práv podezřelého v rozsahu práv obviněného není jeho postavení v rámci zkráceného přípravného řízení s postavením obviněného totožné. Sdělení podezření neobsahuje odůvodnění, podezřelý tudíž bude mít ztížené podmínky pro argumentaci v rámci své

⁴⁸¹ Dle mého názoru toto vyplývá z ustanovení § x37 odst. 2 v části třetí, hlavě VII návrhu nového trestního řádu.

⁴⁸² Viz ustanovení § 179b odst. 2 TŘ.

⁴⁸³ Viz ustanovení § 91 – 95 TŘ.

⁴⁸⁴ Viz čl. 6 EÚLP nebo čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, resp. čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 LZPS.

⁴⁸⁵ Viz ustanovení § 33 odst. 1 věta první TŘ.

⁴⁸⁶ Viz ustanovení § 92 odst. 1 věta druhá TŘ.

⁴⁸⁷ Viz ustanovení § 33 odst. 1 věta druhá TŘ.

⁴⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 556.

⁴⁸⁹ Viz ustanovení § 33 odst. 1 věta druhá TŘ.

⁴⁹⁰ Viz ustanovení § 33 odst. 1 věta třetí TŘ.

⁴⁹¹ Viz ustanovení § 33 odst. 2 věta první TŘ.

⁴⁹² Viz ustanovení § 179b odst. 2 věta druhá TŘ.

obhajoby. Dále není proti sdělení podezření přípustná stížnost, podezřelý může pouze iniciovat přezkoumání postupu policejního orgánu podle § 157a odst. 1 TŘ. Podezřelý nemá právo nahlížet do spisů⁴⁹³ a orgán konajícího zkrácené přípravné řízení není povinen podezřelého vyzvat k prostudování spisu a případným návrhům na doplnění dokazování tak, jako tomu je v rámci standardního přípravného řízení. Ačkoli by se vzhledem k výše uvedenému mohlo na první pohled zdát, že v zájmu rychlého provedení zkráceného přípravného řízení jsou práva podezřelého ve srovnání s právy obviněného při standardním průběhu trestního řízení zkrácena, právní úprava zkráceného přípravného řízení poskytuje dostatečné množství záruk dodržování základních práv podezřelého, zaručeno je zejména právo podezřelého na spravedlivý proces ve smyslu ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.⁴⁹⁴

3.9. Průběh zkráceného přípravného řízení

Orgány činné ve zkráceném přípravném řízení v zásadě činí úkony vypočtené v ustanovení § 158 odst. 3 TŘ.⁴⁹⁵ Vzhledem k délce lhůty ke skončení zkráceného přípravného řízení a k časové náročnosti jejich provedení však zdaleka ne všechny vypočtené úkony budou reálně uskutečňovány. Zejména realizace operativně pátracích prostředků či znaleckých posudků se v tomto směru jeví jako nepravděpodobná, byť nelze vyloučit jejich použití již před zahájením zkráceného přípravného řízení.⁴⁹⁶ Stěžejním úkonem v rámci zkráceného přípravného řízení bude výslech podezřelého, jehož realizaci výslovně předpokládá ustanovení § 179b odst. 3 TŘ. K podmínkám výslechu podezřelého viz podkapitola 3.7.2.

3.10. Zkrácené přípravné řízení konané proti zadrženému podezřelému

Specifický průběh zkráceného přípravného řízení dle ustanovení § 179e TŘ připadá v úvahu tehdy, je-li vedeno proti zadrženému podezřelému. V takovém případě lze hovořit o tzv. super zkráceném, resp. super rychlém, přípravném řízení, kdy státní zástupce zadrženého podezřelého buď propustí na svobodu, nebo jej do čtyřiceti osmi hodin od jeho zadržení předá

⁴⁹³ Toto právo náleží dle ustanovení § 65 odst. 1 TŘ pouze obviněnému.

⁴⁹⁴ LATA, Jan. § 179b [Práva podezřelého a průběh zkráceného přípravného řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁹⁵ Viz ustanovení § 179b odst. 1 TŘ.

⁴⁹⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 554 - 555.

spolu s návrhem na potrestání soudu, jenž v následujících dvaceti čtyřech hodinách od jeho předání může věc meritorně rozhodnout.⁴⁹⁷

Zadržení podezřelého bude mít vždy povahu neodkladného úkonu ve smyslu ustanovení § 160 odst. 4 TŘ.⁴⁹⁸ Zadržení podezřelého bude provedeno dle ustanovení § 76 TŘ, proto musí v době jeho zadržení existovat některý z vazebních důvodů uvedený v ustanovení § 67 TŘ. Oproti tomu nemusí být splněny podmínky dle ustanovení § 68 TŘ, neboť rozhodnutí o zadržení podezřelého nelze ztotožňovat s rozhodnutím o vazbě a stejně tak důvody vazby nelze ztotožňovat s předpoklady vzetí do vazby. Nejvyšší soud v této souvislosti v rámci svého usnesení konstatoval, že čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP výslovně připouští různé důvody pro uskutečnění zadržení – nejen pro účely rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, nýbrž také pro účely předvedení podezřelého před soud, jak předpokládá ustanovení § 179e TŘ a ustanovení § 314b odst. 2 TŘ.⁴⁹⁹ Z toho důvodu není nutné trvat na existenci předpokladů vzetí do vazby dle ustanovení § 68 TŘ, jimiž jsou zejména zahájení trestního stíhání nebo stíhání pro trestný čin s horní hranicí trestu odnětí svobody delší než dva roky u úmyslných trestných činů, resp. delší než tři roky u nedbalostních trestných činů.

Zadržení podezřelého provede policejní orgán, jenž o tom sepíše protokol.⁵⁰⁰ Policejní orgán při předání podezřelého státnímu zástupci předloží trestní spis spolu s protokolem o zadržení a stručnou zprávou o výsledcích zkráceného přípravného řízení.⁵⁰¹ Státní zástupce předává podezřelého soudu vždy spolu s návrhem na potrestání.⁵⁰²

3.11. Skončení zkráceného přípravného řízení

Dle ustanovení § 179b odst. 4 TŘ musí být zkrácené přípravné řízení skončeno nejpozději ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezření. Jedná se o lhůtu hmotněprávní, návrh na potrestání tak bude nutné doručit soudu nejpozději v poslední den lhůty. Na hmotněprávní lhůty se nevztahuje ustanovení § 60 odst. 3 TŘ, dle něhož může být procesní lhůta prodloužena do nejbližšího příštího pracovního dne, připadá-li její konec na den pracovního volna nebo pracovního klidu. Pokud konec této hmotněprávní lhůty připadá na mimopracovní dny, kdy návrh soudu účinně doručit nelze, musí se tak stát nejpozději v poslední den, kdy jej lze

⁴⁹⁷ LATA, Jan. § 179e [Zkrácené přípravné řízení konané proti zadrženému podezřelému]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 8. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁹⁸ FRÝŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4*. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 554.

⁴⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2002, sp. zn. 4 Tz 21/2002.

⁵⁰⁰ Viz ustanovení § 76 odst. 3 TŘ.

⁵⁰¹ Viz ustanovení § 179c odst. 1 TŘ.

⁵⁰² Viz ustanovení § 179e TŘ.

před uplynutím lhůty soudu doručit.⁵⁰³ Není přitom vyloučeno, ba je dokonce vzhledem ke smyslu zkráceného přípravného řízení žádoucí, aby bylo skončeno dříve před uplynutím této lhůty.

Zkrácené přípravné řízení skončí vyřízením věci policejním orgánem, nebo státním zástupcem.

3.11.1. Skončení zkráceného přípravného řízení policejním orgánem

Policejní orgán může dle ustanovení § 179c odst. 1 TŘ usnesením⁵⁰⁴ věc odložit z důvodů uvedených v ustanovení § 159a odst. 1 až 3 nebo 5 TŘ. Ačkoli ustanovení výslovně hovoří pouze o možnosti odložení věci, Fryšták⁵⁰⁵ konstatuje, že policejní orgán bude mít ve skutečnosti možnost věc zároveň odevzdat příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jinému orgánu ke kázeňskému či kárnému projednání. Toto své tvrzení vysvětluje tím, že ustanovení § 179c odst. 1 TŘ odkazuje na ustanovení § 159a odst. 1 až 3 TŘ, kde je v odstavci prvním upraveno mj. i odevzdání věci příslušnému orgánu, a že by postrádalo logiku, aby policejní orgán mohl v rámci standardního prověřování vyřídit věc jejím odevzdáním, zatímco v rámci zkráceného přípravného řízení vedeného o méně závažných trestných činech by tak učinit nemohl. Tento názor ostatně není ojedinělý.⁵⁰⁶ Proti usnesení policejního orgánu o odložení věci je přípustná stížnost.⁵⁰⁷

Nerozhodne-li policejní orgán o odložení nebo odevzdání věci, ukládá mu ustanovení § 179c odst. 1 TŘ povinnost předložit státnímu zástupci stručnou zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení, v níž uvede, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který bylo sděleno podezření, a jaké důkazy podezření odůvodňují. Spolu se stručnou zprávou policejní orgán připojí i veškeré písemnosti a věci shromážděné v průběhu zkráceného přípravného řízení. Přesné náležitosti stručné zprávy policejního orgánu stanovuje čl. 78 odst. 2 pokynu policejního prezidenta č. 103/2013, jsou jimi osobní údaje o podezřelém a případně údaje o zadržení, popis skutku, právní kvalifikace skutku a seznam důkazů nebo jejich nositelů.

Předmětný pokyn policejního prezidenta přesně nevymezuje, v jakém předstihu má být zpráva policejního orgánu doručena státnímu zástupci. Do konce roku 2019 platilo dle pokynu

⁵⁰³ Viz výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 15. 8. 2011, č. 4/2011 Sbírkou výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství.

⁵⁰⁴ Formu rozhodnutí policejního orgánu lze dovodit z ustanovení § 119 odst. 1, 2 TŘ.

⁵⁰⁵ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 558.

⁵⁰⁶ Srov. např. LATA, Jan. § 179c [Rozhodnutí a opatření učiněná ve zkráceném přípravném řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 9. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁰⁷ Viz ustanovení § 141 odst. 2 věta první TŘ.

obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně pravidlo, že zprávu o výsledcích zkráceného přípravného řízení by měl policejní orgán podat státnímu zástupci zpravidla alespoň tři dny před uplynutím lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení, aby měl státní zástupce k dispozici dostatek času pro rozhodnutí.⁵⁰⁸ S nabytím účinnosti pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, jímž byl zároveň předchozí pokyn obecné povahy derogován, došlo k úpravě požadavku na předložení zprávy o výsledcích přípravného řízení. V současné době platí, že státní zástupce s přihlédnutím ke svému vytižení a časovým možnostem buď stanoví policejnímu orgánu lhůtu, v níž mu má být zpráva předložena, nebo v dostatečném předstihu před uplynutím zákonné lhůty zjišťuje u policejního orgánu stav věci a předpokládaný termín předložení zprávy, jehož dodržení sleduje a případně včas u policejního orgánu urguje.⁵⁰⁹

3.11.2. Skončení zkráceného přípravného řízení státním zástupcem

Státní zástupce po obdržení stručné zprávy o výsledku zkráceného přípravného řízení, nebo provedl-li zkrácené přípravné řízení sám, může dle ustanovení § 179c odst. 2 TŘ postupovat následovně:

3.11.2.1. Návrh na potrestání

Státní zástupce podá návrh na potrestání vždy, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud. Návrh na potrestání je alternativou k podání obžaloby při konání zkráceného přípravného řízení, jedná se taktéž o rozhodnutí *sui generis*. Z toho důvodu má i stejné náležitosti s výjimkou odůvodnění.⁵¹⁰ Doručením návrhu na potrestání soudu je zahájeno trestní stíhání.⁵¹¹

Vzhledem k tomu, že konání řízení o trestných činech, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let, je jednou z obligatorních podmínek pro konání zkráceného přípravného řízení a současně též podmínkou pro založení příslušnosti samosoudce ke konání řízení, platí, že k projednání návrhu na potrestání bude vždy příslušný samosoudce v rámci tzv. zjednodušeného přípravného řízení.⁵¹²

⁵⁰⁸ Lata (LATA, Jan. § 179c [Rozhodnutí a opatření učiněná ve zkráceném přípravném řízení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 9. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.) toto pravidlo odvozuje z čl. 63 odst. 3 písm. c) a čl. 67 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009.

⁵⁰⁹ Viz čl. 79 odst. 5 písm. d) pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 ze dne 3. 9. 2019.

⁵¹⁰ Viz ustanovení § 179d odst. 1 TŘ.

⁵¹¹ Viz ustanovení § 314b odst. 1 TŘ.

⁵¹² Viz ustanovení § 314a odst. 1 TŘ ve spojení s ustanovením § 179a odst. 1 TŘ.

3.11.2.2. Návrh na schválení dohody o vině a trestu

Pro sjednávání dohody o vině a trestu s podezřelým se subsidiárně použije právní úprava postupu obsažená v ustanovení § 175a TŘ. Státní zástupce při podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu postupuje dle ustanovení § 175b TŘ, k samotnému návrhu připojí sjednanou dohodu o vině a trestu a související písemnosti mající význam pro rozhodnutí.

Doručení návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu má za následek zahájení trestního stíhání.⁵¹³

V případě sjednávání dohody o vině a trestu může státní zástupce prodloužit lhůtu ke skončení zkráceného přípravného řízení o třicet dnů.⁵¹⁴

3.11.2.3. Odložení věci

Státní zástupce usnesením⁵¹⁵ odloží věc obligatorně, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, je-li trestní stíhání nepřípustné podle § 11 TŘ, nebo rozhodl-li o schválení narovnání (přiměřeně se použije právní úprava narovnání v ustanoveních § 309 – 314 TŘ).

Fakultativně státní zástupce může věc odložit z důvodu neúčelnosti trestního stíhání vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 TŘ.

3.11.2.4. Podmíněné odložení věci

Státní zástupce může podání návrhu na potrestání podmíněně odložit za předpokladu, že se podezřelý k činu dozná, nahradí škodu nebo vydá bezdůvodné obohacení nebo učiní vůči poškozenému jiná vhodná opatření, a s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání vysloví souhlas. Vzhledem k osobě podezřelého s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu se musí toto rozhodnutí jevit jako dostačující.⁵¹⁶

Nad rámec výše vypočtených obligatorních podmínek musí podezřelý v případě rozhodnutí státního zástupce v odůvodněných případech (povaha a závažnost trestného činu, okolnosti spáchání trestného činu, poměry podezřelého) kumulativně splnit další podmínky. V takových případech bude podezřelý nucen se zavázat, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, nebo že složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.⁵¹⁷

⁵¹³ Viz ustanovení § 314b odst. 1 věta druhá TŘ.

⁵¹⁴ Viz ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) in fine TŘ.

⁵¹⁵ Viz ustanovení § 119 odst. 1, 2 TŘ.

⁵¹⁶ Viz ustanovení § 179g odst. 1 TŘ.

⁵¹⁷ Viz ustanovení § 179g odst. 2 TŘ.

O podmíněném odložení podání návrhu na potrestání rozhoduje státní zástupce usnesením, v němž zároveň stanoví zkušební dobu v délce šest měsíců až dva roky, resp. šest měsíců až pět let v případě stanovených podmínek dle předchozího odstavce.⁵¹⁸ Dále v usnesení určí činnost, jíž se podezřelý po zkušební dobu zavazuje zdržet, a dobu trvání tohoto závazku, a výši částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.⁵¹⁹

Pokud podezřelý vedl v průběhu zkušební doby řádný život, dostal veškerým svým povinnostem a dodržel veškerá uložená omezení, rozhodne státní zástupce, že se podezřelý osvědčil.⁵²⁰ Nerozhodne-li státní zástupce bez viny podezřelého do jednoho roku od uplynutí zkušební doby, nastává fikce jeho osvědčení.⁵²¹ Právní mocí rozhodnutí státního zástupce o osvědčení nebo současně s fikcí osvědčení je ve věci založena překážka *rei iudicatae*. S ohledem na zásadu *ne bis in idem* tudíž nelze trestní stíhání proti téže osobě a pro týž skutek zahájit nebo v něm pokračovat.⁵²²

3.11.2.5. Odevzdání věci

Státní zástupce může odevzdat věc příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání.

3.11.2.6. Vrácení věci policejnímu orgánu

Státní zástupce vrátí věc policejnímu orgánu tehdy, je-li přesvědčen o nutnosti provedení dalšího úkonu v rámci zkráceného přípravného řízení. Vrátit věc policejnímu orgánu je možné jen pokud lze onen úkon provést v rámci lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení. Není-li možné úkon v rámci lhůty provést, měl by státní zástupce prodloužit lhůtu ke skončení zkráceného přípravného řízení dle ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) TŘ.⁵²³

3.11.2.7. Předání věci policejnímu orgánu dle ust. § 179c odst. 3 TŘ

Neučiní-li státní zástupce žádné z výše uvedených rozhodnutí, předá věc policejnímu orgánu příslušnému ke konání vyšetřování k zahájení trestního stíhání s poukazem na jinou

⁵¹⁸ Viz ustanovení § 179g odst. 3 TŘ.

⁵¹⁹ Viz ustanovení § 179g odst. 6 TŘ.

⁵²⁰ Viz ustanovení § 179h odst. 3 TŘ.

⁵²¹ Viz ustanovení § 179h odst. 5 TŘ.

⁵²² Viz ustanovení § 179h odst. 6 TŘ ve spojení s ustanovením § 11a odst. 1 písm. b) TŘ.

⁵²³ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. Trestní právo procesní 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 558.

právní kvalifikaci projednávaného skutku, v důsledku čehož nejsou splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení.⁵²⁴

3.11.2.8. Jiný postup

Není-li některým z výše uvedených způsobů zkrácené přípravné řízení ve stanovené lhůtě skončeno, poskytuje trestní řád státnímu zástupci trojí možnost reakce na nastalou situaci. Státní zástupce může dle ustanovení § 179f odst. 2 TŘ:

a) Prodloužit lhůtu ke skončení zkráceného přípravného řízení, nejvýše však o deset dnů, v případě sjednávání dohody o vině a trestu nejvýše o třicet dnů.

Prodloužení lhůty by mělo sloužit k tomu, aby nebyly z časových důvodů zmařeny výsledky zkráceného přípravného řízení, jež s výjimkou několika posledních úkonů jednoznačně směřuje k jeho ukončení.⁵²⁵

Již na základě gramatického výkladu ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) TŘ je zřejmé, že případné prodloužení lhůty je jednorázové, konečné a k opětovnému prodloužení nelze opakovaně přistoupit. V citovaném ustanovení navíc zcela absentuje úprava k řešení situace, při níž by prodloužená lhůta ke skončení zkráceného přípravného řízení nebyla dodržena. Trestní řád přitom v rámci obecné úpravy skončení prověřování⁵²⁶ na tuto situaci pamatuje a upravuje ji. S pomocí teleologického výkladu citovaného ustanovení tudíž lze usoudit, že chybějící úprava ohledně nedodržení prodloužené lhůty v rámci zkráceného přípravného řízení je z pohledu zákonodárce záměrná a svědčí o nepřipustnosti opakovaného prodloužení lhůty ke skončení zkráceného přípravného řízení.

Nepřipustnost opakovaného prodloužení zkráceného přípravného řízení ostatně potvrzuje i odborná literatura. Fryšták⁵²⁷ nepřipustnost opakovaného prodloužení lhůty vyvozuje s pomocí gramatického výkladu z dikce ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) TŘ. Fenyk⁵²⁸ s pomocí teleologického výkladu právní úpravy zkráceného přípravného řízení podotýká, že v opačném případě by zkrácené přípravné řízení postrádalo svůj základní smysl – rychle a efektivně postavit podezřelého před soud.

⁵²⁴ Viz ustanovení § 179c odst. 3 TŘ.

⁵²⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., s. 327.

⁵²⁶ Viz ustanovení § 159 odst. 3 TŘ.

⁵²⁷ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní 4*. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 557.

⁵²⁸ FENYK, Jaroslav. In: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 499.

- b) Nařídít policejnímu orgánu, který dosud vedl zkrácené přípravné řízení, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle ustanovení hlavy desáté (tedy dle ustanovení upravujících fázi vyšetřování).**

K tomuto postupu státní zástupce přikročí zejména v případech, kdy zkrácené přípravné řízení zřejmě nebude možné skončit ani v prodloužené lhůtě dle ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) TŘ.⁵²⁹

- c) Uloží, aby věc byla předložena policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 TŘ k zahájení trestního stíhání, přičemž státní zástupce tak postupuje vždy, je-li dán některý z důvodů pro vyloučení konání zkráceného přípravného řízení dle ustanovení § 179f odst. 1 TŘ.**

V tomto případě lze věc předložit k zahájení trestního stíhání pouze policejnímu orgánu příslušnému ke konání vyšetřování dle ustanovení § 161 odst. 2 TŘ, tedy příslušnému útvaru Policie České republiky. Tento postup musí státní zástupce obligatorně zvolit vždy, je-li dán některý z důvodů pro vyloučení konání zkráceného přípravného řízení.⁵³⁰

⁵²⁹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. Trestní právo procesní 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 557.

⁵³⁰ Viz ustanovení § 179f odst. 2 písm. c) in fine TŘ ve spojení s ustanovením § 179f odst. 1 TŘ.

Závěr

Diplomová práce pojednává o prověřování, tedy první ze dvou fází přípravného řízení, jež je zároveň počáteční fází trestního řízení jako celku. Byť je prověřování samostatnou fází přípravného řízení oddělenou od fáze vyšetřování institutem zahájení trestního stíhání, nelze ji posuzovat izolovaně bez reflexe vzájemných vazeb s jinými stádii trestního řízení. Práce proto úvodem vymezuje trestní řízení jako celek, jeho účel a jeho členění na jednotlivá stadia. Z vymezených stádií trestního řízení je zbytek části první věnován obecně přípravnému řízení, jeho účelu a vztahu k soudní fázi trestního řízení, členění na jeho jednotlivé fáze a rozlišení jeho různých forem. V rámci výkladu k jednotlivým fázím přípravného řízení je věnována samostatná pozornost šetření jakožto předprocesnímu stádiu fázi prověřování bezprostředně předcházejícímu, jež s tématem diplomové práce úzce souvisí, neboť činnost policejních orgánů v rámci šetření i v rámci prověřování může být svou povahou velmi blízká a v praxi bývá obtížné určit přesný okamžik, kdy by mělo být trestní řízení zahájeno. Okamžik zahájení trestního řízení má přitom zásadní vliv na výkon dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení.

V části druhé je vyhrazen prostor samému tématu této práce, tedy fázi prověřování. Úvodem je vymezen účel a základní funkce prověřování. V kapitole týkající se základních zásad trestního řízení jsou nejprve akcentovány zásady uplatňované ve fázi prověřování a jejich konkrétní projevy v zákonné úpravě, samostatně jsou pak zmíněny výjimky z uplatnění některých základních zásad. V kapitole věnované orgánům činným v trestním řízení a podezřelému jsem se zabýval zejména jejich postavením v rámci prověřování, komplikovanou úpravou jejich příslušnosti a následkům jejího nedodržení, jejich činností a v neposlední řadě postavením, právy a povinnostmi osoby podezřelého. Za zásadní považuji kapitolu pojednávající o průběhu prověřování, v jejímž rámci se nejprve zabývám otázkou dokazování v rámci prověřování a jeho rozsahu, procesní použitelností provedených důkazů v pozdějších stádiích trestního řízení a následky porušení procesních pravidel dokazování. Z úkonů prováděných orgány činnými v trestním řízení ve fázi prověřování je práce blíže zaměřena na institut podání vysvětlení a institut ohledání s důrazem na ohledání místa činu, tedy významné a běžně prováděné úkony, jejichž výsledky mají zásadní význam pro další postup těchto orgánů. V rámci ohledání jsem se vzhledem k aktuálnosti tématu, jež v současné době silně rezonuje ve společnosti, blíže zaměřil na problematiku pachové identifikace a reliabilitu jejich výsledků. Druhou část práce zakončuje kapitola týkající se skončení prověřování, jež má z úsporných důvodů převážně popisnou povahu.

V třetí části diplomové práce se věnuji institutu zkráceného přípravného řízení. Struktura této části v zásadě odpovídá struktuře části druhé, a to s cílem umožnit snazší komparaci těchto dvou forem prověřování.

Cílem diplomové práce bylo podat komplexní výklad k problematice prověřování a zkráceného přípravného řízení, tyto dvě formy vzájemně porovnat a upozornit na jejich odlišnosti, dále poukázat na určitá úskalí současné právní úpravy trestního řízení a nastínit navrhovanou právní úpravu v souvislosti s rekodifikačními úvahami trestního práva procesního. Napříč diplomovou prací v rámci konkrétních pasáží týkajících se jednotlivých institutů prověřování jsem na základě důkladné analýzy relevantní odborné literatury, související judikatury, jiných právních předpisů a interních aktů orgánů činných v trestním řízení, a následné syntézy zjištěných poznatků poukázal na pravidla, jež v trestním řádu nejsou obsažena, nebo z něj přímo nevyplývají, a dále nastínil případné zvyklosti vyplývající z praxe trestního procesu. Současně jsem ve vztahu k jednotlivým institutům vymezil některé nedostatky současné právní úpravy, nastínil navrhovanou právní úpravu obsaženou v návrhu nového trestního řádu a podrobil ji komparaci se současným právním stavem.

Domnívám se, že vytyčený cíl se mi v zásadě podařilo naplnit, zevrubný popis fáze prověřování a souvisejících institutů umožňuje jejich komparaci s právní úpravou zkráceného přípravného řízení, jehož vymezení jsem se také podrobně věnoval. V příslušných pasážích je diplomová práce doplněna o reflexi nedostatků současné právní úpravy, převzaté i dílčí nepřevzaté úvahy *de lege ferenda* a zejména o komparaci s příslušnými ustanoveními návrhu nového trestního řádu. Na základě nabytých poznatků jsem dospěl k závěru, že současná právní úprava trestního řízení neodpovídá požadavkům současného stavu společnosti a musí na pružný a dynamický vývoj současné doby reagovat. V této souvislosti považuji za hlavní tendence změn zejména odformalizování a zjednodušení trestního řízení a jeho adaptaci na technologický rozvoj. Ze zkušenosti z minulých let je zřejmé, že změna právní úpravy trestního procesu formou neustálých novelizací není cestou, jíž by se měla Česká republika vydat. K přijetí zásadních koncepčních změn a k inkorporaci poznatků odborné veřejnosti, některých judikatorních závěrů a zvyklostí vyplývajících z praxe orgánů činných v trestním řízení bude vhodné vytvořit zcela nový kodex vystavěný na odlišných základech s rozdílnou strukturou, který vše výše uvedené bude reflektovat.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8.

FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení. 1. vydání.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014., 392 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 486. ISBN 978-80-210-7416-3.

GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 343 s. ISBN 978-80-7380-787-0.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces.* Praha: Leges, 2018, 536 s. ISBN 978-80-7502-287-5.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné. 6. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Leges, s. r. o., 2017, 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Leges, s. r. o., 2018, 863 s. ISBN 978-80-7502-278-3.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost.* Praha: Leges, 2016, 440 s. ISBN 978-80-7502-185-4.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání.* Praha: Leges, 2022, 1424 s. ISBN 978-80-7502-637-8.

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2001, s. 511. ISBN 80-7179-362-0.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty.* Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2016, 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0.

RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005, 769 s. ISBN 80-7179-929-7.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kolektiv. *Trestní právo procesní. 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 1009 s. ISBN 978-80-7400-496-4.

ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze.* Praha: Leges, 2018, 320 s. ISBN 978-80-7502-310-0.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7. 12. 2023]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. [online]. Dostupné na: app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpwi6q&rowIndex=0.

HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. *Využití metody pachové identifikace v trestním řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2019, č. 9, s. 192-195. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. *Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury*. [online]. Trestněprávní revue, 2014, č. 7-8, s. 159-166. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

FRYŠTÁK, Marek. *Přípravné řízení de lege ferenda*. [online]. Trestněprávní revue, 2015, č. 6, s. 133-139. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

FRYŠTÁK, Marek. *Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů*. [online]. Trestněprávní revue, 2013, č. 5, s. 109-112. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

JELÍNKOVÁ, Adéla, HAVRANOVÁ, Christine. *Slopné: Kdo je vrah?* [online]. Seznam zprávy. Podcast 5:59. [cit. 5. 2. 2024]. Dostupné na: open.spotify.com/playlist/0xFJLT8f8YRMmbTPKixTYD.

JELÍNKOVÁ, Adéla, HAVRANOVÁ, Christine. *Pátrání novinářek a soud o možném znovuotevření případu vraždy ve Slopném*. [online]. Newsroom ČT24, díl ze dne 4. 2. 2024 v čase od 16:47 do 22:59. [cit. 5. 2. 2024]. Dostupné na: ceskatelevize.cz/porady/11030967025-newsroom-ct24/224411058170005/cast/1025780/.

Komise pro nový trestní řád. *Návrh nového trestního řádu*. Stav ke dni 14. 10. 2022. [online]. Dostupné na: justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho.

KOUDELKA, Zdeněk. *Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota*. [online]. Bulletin advokacie, 2013, č. 12, s. 35-39. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70-75. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Rekodifikace trestního práva procesního*. [online] [cit. 24. 1. 2024] Dostupné na: justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho.

PINC, Ludvík, VYPLETOVÁ, Petra, SANTARIOVÁ, Milena, ČAPKOVÁ, Zuzana, VLASÁK, Petr. *Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace. Metodika*. [online]. 2015. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: mvr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-zadost-o-poskytnuti-konecneho-vysledku-projektu-s-nazvem-overeni-a-zdokonaleni-metody-pachove-identifikace-s-identifikacnim-kodem-vf20102015011.aspx.

POCHYLÁ, Veronika. *Přípravné řízení de lege ferenda: Soudce práv a svobod*. [online]. Trestněprávní revue, 2017, č. 11-12, s. 260-264. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

Rozhovor s Milenou Santariovou, expertkou na pachovou identifikaci, nar. 1980. Rozhovor veden Martinem Veselovským. Praha: DVTV, 12. 1. 2024. Dostupné na: dvtv.cz/videos/pachove-stopy-jako-dukaz-tristni-vysledky-blizke-nahode-tutlalo-se-to-je-to-zavazne-rika-expertka.

RŮŽIČKA, Miroslav, SZKANDEROVÁ, Marcela. *Několik poznámek k výslechům svědků v přípravném řízení z pohledu policejního orgánu a státního zástupce*. [online]. Trestněprávní revue, 2011, č. 10, s. 290-293. [cit. 24. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

ŠČERBA, Filip. *Pravomoc soudce pro přípravné řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2021, č. 3, s. 125-131. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. [online]. Trestněprávní revue, 2008, č. 4, s. 106-111. [cit. 17. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

ZEMAN, Petr. *Právní úprava zkráceného řízení z perspektivy rekodifikace trestního procesu*. [online]. Trestněprávní revue, 2008, č. 10, s. 293-300. [cit. 25. 1. 2024]. Dostupné na: beck-online.cz.

3. Seznam použitých právních předpisů

Ústavní zákony:

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákony:

Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Podzákoné právní předpisy:

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších změn.

Zahraniční právní předpisy:

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 č. 46203/08, dostupný na:

[eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142?openDocument&Highlight=0,.](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142?openDocument&Highlight=0,)

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. 6. 1992 č. 12433/86, dostupný na: hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22ludi%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22JUDGMENTS%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-57784%22%5D%7D.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lucà proti Itálii ze dne 27. 2. 2001 č. 33354/96, dostupný na: hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22luca%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22JUDGMENTS%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-59222%22%5D%7D.

Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 č. 26766/05, dostupný na: hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22al-khawaja%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22JUDGMENTS%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-108072%22%5D%7D.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, publikovaný pod č. 28/1998 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1998, sp. zn. I. ÚS 290/98, publikovaný pod č. 290/1998 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. II. ÚS 317/04, publikovaný pod č. 124/2004 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04, publikovaný pod č. 153/2004 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03, publikovaný pod č. 165/2004 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07, publikovaný pod č. 86/2008 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1780/07, publikovaný pod č. 147/2008 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 3206/08, publikovaný pod č. 99/2009 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 2078/09, dostupný na: nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=65257&pos=1&cnt=1&typ=result.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. Pl. ÚS 3/08, dostupný na: nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=61311&pos=1&cnt=1&typ=result.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/13-2, publikovaný pod č. 175/2013 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 376/14, publikované pod č. 10/2014 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, publikovaný pod č. 47/2016 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14, publikovaný pod č. 68/2016 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1860/16, publikovaný pod č. 208/2016 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 4266/16, publikovaný pod č. 52/2017 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14, publikovaný pod č. 162/2017 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 6. 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89, publikovaný pod č. R 54/1990 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 1991, sp. zn. 7 To 8/91, publikované pod č. R 52/1991 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2000, sp. zn. 4 Tz 158/2000, dostupný na: nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C1FD1FCBB6D532E1C1257A4E0065211D?openDocument&Highlight=0.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2002, sp. zn. 4 Tz 21/2002, publikované pod č. T 472 ve sv. 20/2003 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002, publikované pod č. T 415 ve sv. 17/2002 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002, publikované pod č. T 592 ve sv. 25/2004 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2009, sp. zn. 4 Tz 69/2009, dostupný na: nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/85BB2AF8650488DCC1257A4E0066ECA?openDocument&Highlight=0.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012, publikované pod č. R 50/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 7 Tz 26/2013, dostupný na: nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/36CF241216ADC659C1257BF70029F33F?openDocument&Highlight=0.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014, publikované pod č. R 52/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1007/2014, publikované pod č. R 23/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tz 44/2016, dostupný na: nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E6F025735D1C2727C12580500046F11A?openDocument&Highlight=0.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 11 Tdo 1358/2019, publikované pod č. R 24/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 203/2023, dostupné na: nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/33B0555E14E68B4DC12589CE00183297?openDocument&Highlight=0.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, publikovaný pod č. R 46/1993 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 1995, sp. zn. 6 To 299/94, publikovaný pod č. R 50/1995 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95, publikované pod č. R 31/1997 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 2. 1996, sp. zn. 3 To 51/96, publikované pod č. R 24/1997 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

5. Seznam ostatních zdrojů

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Pokyn policejního prezidenta č. 313/2007, o pachové identifikaci osob.

Pokyn policejního prezidenta ze dne 28. 5. 2013 č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 ze dne 21. 9. 2009.

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 ze dne 3. 9. 2019.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, vyhlášené 18. 3. 1992 sdělením č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 4/2011 ze dne 15. 8. 2011.

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2012 ze dne 2. 2. 2012.

Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce

Prověřování v přípravném řízení

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá prověřováním jakožto první ze dvou fází stádia trestního řízení označovaného jako přípravné řízení. Cílem práce je poskytnout komplexní výklad k prověřování, jeho průběhu, jakož i k vybraným subjektům v jeho rámci vystupujícím. Autor v rámci příslušných pasáží vztahujících se k vybraným institutům prověřování vymezuje nad rámec zákonné úpravy obsažené v trestním řádu pravidla vyplývající z jiných právních předpisů, judikatorních závěrů či závěrů odborné veřejnosti. V této souvislosti autor poukazuje ve vztahu k vybraným institutům na dílčí nedostatky současné právní úpravy, již komparuje s úpravou obsaženou v současné podobě návrhu nového trestního řádu, jenž je dosud nedokončeným výsledkem úsilí rekodifikace trestního práva procesního.

Úvodní část diplomové práce pojednává o problematice trestního řízení, jeho účelu a jeho členění na jednotlivá stádia. V rámci jednotlivých stádií trestního řízení je bližší pozornost věnována stádiu přípravného řízení, jeho vnitřnímu členění a jeho formám.

Jádro diplomové práce představuje část druhá, jež obecně vymezuje fázi prověřování, její účel, základní zásady v jejím rámci uplatňované, nebo naopak z uplatnění vyloučené, jakož i vybrané subjekty trestního řízení v rámci prověřování figurující. V části druhé je dále věnován prostor vybraným institutům souvisejícím se zahájením, průběhem a skončením prověřování. Zvláštní prostor je vzhledem k aktuálnosti tématu vyhrazen pachovým stopám a metodě pachové identifikace, a to s ohledem na (ne)spolehlivost jejích výsledků. Autor v této pasáži kriticky hodnotí využívání výsledků pachové identifikace jako důkazu v trestním řízení.

Část třetí pojednává o zkráceném přípravném řízení jakožto zvláštním druhu prověřování. Autor se vzhledem k účelu zkráceného přípravného řízení, související judikatuře, závěrům odborné veřejnosti a zákonem stanoveným podmínkám pro jeho konání hlouběji zamýšlí, kdy má být zkrácené přípravné řízení skutečně konáno a za jakých okolností by mělo být rozhodnuto o konání standardního prověřování. V příslušných pasážích autor podrobuje obecnou úpravu prověřování a úpravu zkráceného přípravného řízení vzájemné komparaci.

Ačkoli se autor koncepčními nedostatky současné právní úpravy obecně nezabývá a poukazuje pouze na dílčí nedostatky ve vztahu k vybraným institutům prověřování, již na základě takto zjištěných dílčích nedostatků současné právní úpravy dochází k závěru,

že rekodifikace trestního procesu formou přijetí zcela nového kodexu reflektujícího dosavadní společenský vývoj je nevyhnutelná.

Klíčová slova:

Prověřování, přípravné řízení, zkrácené přípravné řízení.

Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce

Verification Procedure in Preliminary Proceedings

Abstract

This diploma thesis covers the verification procedure, that is the first of the two phases of the stage of criminal proceedings referred to as preliminary proceedings. The goal of the thesis is to provide a comprehensive explanation of the verification procedure, its course, as well as the selected entities involved in it. In the relevant passages related to the selected institutes of the verification procedure, the author defines the rules resulting from other legal regulations, judicial conclusions or conclusions of the professional public beyond the scope of the legal regulation contained in the Criminal Procedure Code. In this context, the author identifies, in relation to the selected institutes, the partial shortcomings of the current legislation, which are being compared with the legislation contained in the current draft of the new Criminal Procedure Code, which is the unfinished result of the efforts to recodify criminal procedural law.

The first part of this thesis presents an introduction to the topic and discusses the issue of criminal proceedings, its purpose, and its division into individual stages. Within the individual stages of criminal proceedings, the stage of preliminary proceedings, its internal division, and its forms are examined closely.

In the second part the core of this diploma thesis is presented. It defines the verification procedure phase, its purpose, the basic principles applied within it, or, on the contrary, excluded, as well as the selected entities of criminal proceedings appearing in the verification procedure. Furthermore, this section presents an overview of selected institutes related to the start, course, and end of the verification procedure. Due to the relevance of the subject, special emphasis is placed on scent traces and the method of scent identification, considering the (un)reliability of its results. In this section, the author critically evaluates the use of scent identification results as evidence in criminal proceedings.

The third part addresses the topic of summary preliminary proceedings as a distinct type of the verification procedure. Considering the purpose of summary preliminary proceedings, related case law, conclusions of the professional public, and conditions set by law for its execution, the author reflects deeply on when summary preliminary proceedings should be conducted and under what circumstances a standard verification procedure should be initiated. In

the pertinent sections, the author compares the general regulation of the verification procedure with the regulation of summary preliminary proceedings.

Although the author does not address the overall conceptual shortcomings in the current legislation, focusing instead on specific shortcomings related to selected aspects of the verification procedure, the identification of the partial shortcomings of the current legislation leads to the conclusion that the recodification of the criminal procedure through the adoption of a new code, a one that reflects the current social development, is inevitable.

Keywords:

Verification procedure, preliminary proceedings, summary preliminary proceedings.